

REFAKATSIZ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞİ

İyi Uygulama Örnekleri Derlemesi

Avrupa Birliği ile birlikte ortak
finanse edilmektedir

AVRUPA BIRLIĞI

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Avrupa Konseyi ile birlikte
ortak finanse edilmekte ve
uygulanmaktadır

REFAKATSİZ GÖÇMEN ÇOCUKLARIN YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞİ

İyi Uygulama Örnekleri
Derlemesi

Bu derleme belgesi, Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi ortak programı “Batı Balkanlar ve Türkiye’ye Yönelik Yatay Destek” çerçevesinde yürütölen Türkiye’de Göç Bağlamında İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi projesi kapsamında Türkçe’ye çevrilmiştir. Bu derleme belgesi Avrupa Birliği’nin İltica, Göç ve Uyum Fonu ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilmiştir. Bu belgenin içeriği sadece yazarın görüşlerini temsil eder ve sadece yazarın sorumluluğundadır. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi bu belgenin içindeki bilgilerin kullanılmasından doğabilecek hişbir sorumluluğu kabul etmemektedir.

Ticari amaçlar haricinde metnin bütönlüğünün korunması, metinden çıkartılan özetin bağlam dışında kullanılmaması, eksik bilgi vermemesi veya okuyucuyu metnin niteliği, kapsamı veya içeriği hakkında başka şekillerde yanlış yönlendirmemesi şartıyla bu metinden (en fazla 500 kelimelik) parçalar alınıp çoğaltılmasına izin verilir. Metnin kaynağı her zaman şu şekilde belirtilmelidir: “© Avrupa Konseyi, yayın yılı”.

Belgenin tamamının veya bir kısmının çoğaltılması/tercümesi ile ilgili her türlü talep Avrupa Konseyi İletişim Müdürlüğüne (F--67075 Strasbourg Cedex or publishing@coe.int) iletilmelidir.

Bu belgeyle ilgili diğer tüm yazışmalar İnsan Hakları Standartlarını Uygulama, Adalet ve Hukuki İş Birliği Direktörlüğü, Avrupa Konseyi, F-67075 Strazburg Cedex adresine hitaben yazılmalıdır.

E-posta: dgi-coordination@coe.int

Kapak tasarımı ve sayfa düzeni: Belge ve Yayın Dairesi (SPDP), Avrupa Konseyi

Bu yayın yazım ve dil bilgisi hatalarının düzeltilmesi amacıyla DPDP Editörlük Birimi tarafından redakte edilmiştir.

© Avrupa Konseyi, Nisan 2023
Avrupa Konseyinde basılmıştır.

TEŞEKKÜRLER

Bu derleme belgesi "Building Futures, Sharing Good Practices: Migrant Children's Transition to Adulthood – UACFutures" (Geleceğin İnşası, İyi Uygulamaların Paylaşımı: Göçmen Çocukların Yetişkinliğe Geçişi – UACFutures) adlı çok taraflı projenin bir parçası olarak hazırlanmıştır. Bu proje Avrupa Birliği'nin İltica, Göç ve Uyum Fonu (AMIF) ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilmektedir ve Yunanistan'daki Göç ve İltica Bakanlığına bağlı Refakatsiz Çocukların Korunması Özel Sekreterliği, SolidarityNow (Yunanistan), Stichting Nidos (Hollanda) ve Fundación Cepaim-Convive (İspanya) projeyi ortaklaşa yürütmektedir.

Yunanistan ülke profilini Yunanistan'ın Göç ve İltica Bakanlığına bağlı Refakatsiz Çocukların Korunması Özel Sekreterliğinden Gelly Aroni ve Maria Karavalaki hazırlamıştır.

Hollanda'nın ülke profilini Nidos hazırlamıştır.

İspanya'nın ülke profilini ise Fundación Cepaim-Convive'den Jesús Fernandez de Sevilla Gómez hazırlamıştır.

Uluslararası uzman olarak Jyothi Kanics bu yayın hakkında önerilerde ve geri bildirimde bulunmuştur.

"Belçika/Fransa/Almanya ülke profilleri ulusal uzmanlarca gözden geçirilmiştir."

Avrupa Konseyi proje ekibi tüm ülke profillerini derlemiş, belgedeki birbiriyle bağlantılı bölümleri hazırlamış ve bu derleme belgesini yayına hazır hale getirmiştir.

Jointly implemented with:

HELLENIC REPUBLIC
Ministry of Migration & Asylum

SOLIDARITY
NOW

This is our common ground

convive
fundación cepaim

NIDOS

guardianship for refugees

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜRLER	3
KISALTMALAR	7
1. GİRİŞ	8
1.1. Göçmen çocukların ve gençlerin yetişkinliğe geçerken karşılaştıkları zorluklar	8
1.2. Avrupa Konseyinin bu alandaki standartları ve çalışmaları	10
1.3. Bu derleme belgesinin amacı ve kapsamı	14
1.4. Bu derleme belgesi nasıl oluşturuldu?	14
1.5. Bu derleme belgesinden nasıl faydalanmak gerekir?	15
2. YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞ DÖNEMİNİN DESTEKLENMESİ: İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ	19
2.1. Belçika	19
2.2. Fransa	26
2.3. Almanya	32
2.4. Yunanistan	37
2.5. Hollanda	44
2.6. İspanya	52
3. ÇIKARILACAK DERSLER VE SONUÇLAR	59
3.1. Çıkarılacak dersler	59
3.2. Sonuç ve ilerisi için öneriler	63
EK I - AVRUPA KONSEYİ'NİN ÖNEMLİ REFERANS BELGELERİ	65
EK II – OKUMA LİSTESİ	69

KISALTMALAR

AMIF	İltica, Göç ve Uyum Fonu
CM/BK	Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi
CMJ/OGK	Ortak Gençlik Konseyi
BMÇHDS	Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
AB	Avrupa Birliği
Fedasil	Sığınmacıların Kabulünden sorumlu Federal Ajans, Belçika
FRA	Avrupa Birliği'nin Temel Haklar Ajansı
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
AKPM	Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi
SIL	Destekli Bağımsız Yaşam
SRSG	Göçmen ve Mülteciler Özel Temsilcisi
SSPUAM	Refakatsiz Çocukların Korunması Özel Sekreterliği (Yunanistan)
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

1. GİRİŞ

1.1. Göçmen çocukların ve gençlerin yetişkinliğe geçerken karşılaştıkları zorluklar

■ “Çoğumuz için 18 yaşına basmak, yetişkinliğe ve bağımsızlığa geçişin sembolü olarak genellikle kutlanır.” 18 yaşına girmek gençlerin kendi tercihlerini yaptıkları ve onlara sunulan eğitim ve iş olanaklarıyla yeni fırsatları keşfettikleri bir dönemdir. “Ancak refakatsiz gelen çocuklarla yapılan görüşmeler ve araştırmalar, 18 yaşına ulaşmanın onlar için çoğu zaman belirsizlik ve risk anlamına geldiğini göstermektedir.”³ Bunun sebebi yetişkinliğe geçiş ile birlikte onlara çoğunlukla çocuk oldukları için tanınan hak ve korumanın kaybedilmesidir. Refakatsiz göçmen çocuklar 18 yaşına

BU KONUDAKİ GÖRÜŞLER NASIL?

“Yetişkin olmak ormanda yalnız kalmak gibi”

Refakatsiz göçmen çocuk (Yunanistan)¹

“18 yaşına gelince yalnız yaşamaya başladım. Yalnız yaşamak oldukça zordu. Eritre'deyken ve göç yolculuğum sırasında insanların öldüğünü gördüm, çok kötü şeyler yaşadım. Yalnız kalınca hemen aklıma bunlar geliyor. Yalnız uyumaktan hoşlanmıyorum. Bu sebeple şimdi bir arkadaşımla beraber yaşıyorum ve evimden ayrılmak zorunda kaldım. Arkadaşlarımın da çok sorunu var, fakat birbirimizi anlıyoruz ve birbirimize destek vermeye çalışıyoruz.”

Yetişkin olmadan önce refakatsiz göçmen olan çocuk (Hollanda)₂

1. Yunanistan çalışma ziyareti raporu. Bu çalışma ziyareti 14-16 Eylül 2022 tarihinde “Building Futures, Sharing Good Practices: Migrant Children’s Transition to Adulthood – UACFutures” (Geleceğin İnşası ve İyi Uygulama Paylaşımı: Göçmen Çocukların Yetişkinliğe Geçişi – UACFutures) projesi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.
2. Kinderombudsman en Nationale Ombudsman, [Alleen volwassen worden. Onderzoek naar knelpunten bij overgang meerderjarigheid amv's met verblijfsstatus](#), 25 Mayıs 2022.
3. 17-18 Kasım 2011 tarihlerinde Strazburg Avrupa Gençlik Merkezi tarafından düzenlenen İstişare Toplantısı Raporu [Yetişkinliğe geçiş sürecinde genç mülteciler ve sığınmacıların sosyal haklarına erişmeye ve uyum sağlamaya çalışırken karşılaştıkları zorluklar](#), (DJS/CM Refugees (2011) 7), 4 Ekim 2012; Avrupa Konseyi, Parlamento Asamblesi, Rapor, [Göçmen Çocuklar: 18 yaşında hangi haklar?](#), 23 Nisan 2014; Avrupa Göç Ağı (EMN), EMN Inform, [Refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçişi](#), 2022; PICUM, [18 yaşına girmek ve belgesiz olmak: Çocukların yetişkinliğe geçişte desteklenmesi](#), 2022; OXFAM, [Bize bizi neyin beklediğini öğretin: Avrupa'daki refakatsiz yabancı çocukların yetişkinliğe geçişi: Fransa, Yunanistan, İrlanda, İtalya ve Hollanda örnekleri](#), 2021; EMN, [Statü Belirleme Aşamasından sonra Refakatsiz Çocuklara yönelik Yaklaşımlar](#), 2018; VYRE, [VYRE Refakatsiz Çocuk Mülteciler hakkındaki Oturumun Raporunu Yayımladı](#), 2016; Avrupa Konseyi ve BMMYK, [On Sekiz Yaşına Giren Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Sığınmacı ve Mülteci Çocuklar: Kutlanacak Ne Var?](#), Mart 2014.

BU KONUDAKİ GÖRÜŞLER NASIL?

"Birçok kişi beni hayal kırıklığına uğrattı ve ben artık kimseye güvenmiyorum. Etrafımda çok fazla insan olsa da çoğunlukla kendimi yalnız hissediyorum."

Yetişkin olmadan önce refakatsiz göçmen olan çocuk (İspanya)⁵

bastıktan sonra çoğunlukla özel koruma tedbirlerinden, sosyal refah desteğinden veya vasi desteğinden yararlanma hakkını kaybeder. Bazı refakatsiz çocuklar için bu geçiş hem devam eden iltica veya göç prosedürleriyle uğraşmak zorunda kalınması hem de önemli teminat ve güvencelerin kaybedilmesi anlamına gelir. Ayrıca yetişkinliğe geçiş mevcut ikamet statülerinin kaybedilmesi, bu sebeple belgesiz hâle gelinmesi⁴ ve kendi başına karmaşık yasal ve idari prosedürlerle baş etmek zorunda kalmak anlamına da gelebilir. Birçok çocuğun kademeli olarak yaş alması sürecinin aksine refakatsiz göçmen çocuklardan çoğu zaman sınırlı kaynaklarla ve çok az destekle ya da hiç destek almadan bir anda bağımsız olmaları beklenmektedir. Bu nedenle bu geçiş dönemi hem gençler hem de onlarla çalışan profesyoneller için ciddi zorluklar yaratmaktadır.

Avrupa'da çocuk bakım hizmetleri ve çocukluk sonrası bakım hizmetleri sistemleri ülkeden ülkeye büyük farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde refakatsiz göçmen çocuklar çocukluk döneminden sonraki desteklenme hakkına sahip değildir. Çocukluk sonrası bakım ve destek sistemlerinin olduğu diğer ülkelerde ise gereken uzmanlık ve finansman eksikliği söz konusu olabilir. Benzer şekilde sosyal konutlara erişim Avrupa'da büyük oranda değişmektedir ve yetişkin olmadan önce göçmen çocuk olan birçok kişi özellikle de 18 yaşından sonra güvenli, uygun barınma yerleri bulmakta zorluk yaşamaktadır. Genç göçmenlerin yetişkinliğe geçiş döneminde karşılaştığı belirsizlik, istikrarsızlık ve zorlukların çoğu zaman psikolojik refah durumları ve genel sağlık durumları üzerinde büyük bir etkisi vardır. Buna ilaveten, genç göçmenler sağlık hizmetlerine ve ihtisaslaşmış ruh sağlığı hizmetlerine erişmekte güçlük yaşayabilir. Tercümanların olmaması, gereken bilgilerin kendi dillerinde sunulmaması ve kültürel arabulucuların olmaması dil engelini daha da artırabilir ve ihtiyaç duydukları hizmetlere erişimlerini daha da engelleyebilir.

Avrupa'da çocuk bakım hizmetleri ve çocukluk sonrası bakım hizmetleri sistemleri ülkeden ülkeye büyük farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde refakatsiz göçmen çocuklar çocukluk döneminden sonraki desteklenme hakkına sahip değildir. Çocukluk sonrası bakım ve destek sistemlerinin olduğu diğer ülkelerde ise gereken uzmanlık ve finansman eksikliği söz konusu olabilir. Benzer şekilde sosyal konutlara erişim Avrupa'da büyük oranda değişmektedir ve yetişkin olmadan önce göçmen çocuk olan birçok kişi özellikle de 18 yaşından sonra güvenli, uygun barınma yerleri bulmakta zorluk yaşamaktadır. Genç göçmenlerin yetişkinliğe geçiş döneminde karşılaştığı belirsizlik, istikrarsızlık ve zorlukların çoğu zaman psikolojik refah durumları ve genel sağlık durumları üzerinde büyük bir etkisi vardır. Buna ilaveten, genç göçmenler sağlık hizmetlerine ve ihtisaslaşmış ruh sağlığı hizmetlerine erişmekte güçlük yaşayabilir. Tercümanların olmaması, gereken bilgilerin kendi dillerinde sunulmaması ve kültürel arabulucuların olmaması dil engelini daha da artırabilir ve ihtiyaç duydukları hizmetlere erişimlerini daha da engelleyebilir.

4. Avrupa Konseyi, Parlamenter Asamblesi, Rapor, [Göçmen Çocuklar: 18 yaşında hangi haklar?](#), 23 Nisan 2014, syf. 4, para. 1; PICUM, [18 yaşına girmek ve belgesiz olmak: Çocukların yetişkinliğe geçişte desteklenmesi](#), 2022.
5. Bkz. [AB Uyum ve Kapsayıcılık 2021-2027 Eylem Planı](#), bu plana göre "yetişkinliğe geçiş ve okuldan iş dünyasına geçiş başta refakatsiz gençler olmak üzere Avrupa'ya yeni gelen göçmen çocuklar için özellikle zorlayıcı olabilir, bunun sebeplerinden birisi de çocuğun 18 yaşına basması ile birlikte destek tedbirlerinin çoğunlukla sona ermesidir. Mesleki eğitim ve öğretime ve [Gençlik Garantilerine](#) dahil edilerek eğitim desteğinin verilmesi ve koçluk ve mentorluk sağlanarak bu geçiş sürecine refakatsiz göçmen çocukların önceden hazırlanması oldukça etkili olabilir." Bu sebeple, AB üye devletleri okula gidilmesi zorunlu yaşı aştıktan sonra Avrupa'ya gelen refakatsiz çocuklara özel destek programları ve yetişkinliğe geçiş sürecinde olan refakatsiz çocuklara özel programlar geliştirmeye teşvik edilmektedir. Ayrıca Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Orgutu (OECD) tarafından koruma ihtiyacı olan göçmenlerin ve diğer grupların uyumunun desteklenmesi konusunda devletlerin çıkardığı derslerin derlendiği bir çalışmada belirlenen on politika dersinden birisine göre devletler zorunlu okul yaşını gecmiş olan refakatsiz çocuklara özel destek programları geliştirmelidir (OECD), [Uyumun İşe Yaramasını Sağlama: Multiciler ve Koruma İhtiyacı olan Diğer Gruplar](#), 2016).

BU KONUDAKİ GÖRÜŞLER NASIL?

"İş bulmak istiyorum ama belgelerim yok. Belgelerimin işlemlerde olduğunu sanıyordum ama öyle değilmiş, artık 18 yaşındayım ve iş bulmak zordur."

Yetişkin olmadan önce refakatsiz göçmen olan çocuk (İspanya)⁶

Refakatsiz göçmen çocukların çoğu okul çağından yani okula gitmenin zorunlu olmadığı yaştan (14 ila 17 yaş) biraz daha küçük veya büyük bir yaşta iken Avrupa'ya gelmektedir ve geldiklerinde çoğunun örgün eğitim deneyimi ya çok azdır ya da hiç yoktur. Refakatsiz çocuklar eğitime erişmeyi başarsa bile eğitimlerine devam etme

konusunda zorlukla karşılaşabilir veya dil engeli, eksik belge ve benzeri sebeplerle eğitime erişemeyebilir. Uyum tedbirlerinin göçmen çocukların ihtiyaçlarına yönelik tasarlanması

gerektiği genel kabul edilmektedir.⁷ Buna karşın bu alanda ayrımcılık ve engellerle mücadele etmek için yapılacak çok şey vardır.

Eğitim ve istihdam birbiriyle yakından bağlantılıdır ve sosyal kapsayıcılığın sağlanmasında önemli bir role sahiptir. Eğitim fırsatı bulamayan refakatsiz gençler çoğunlukla vasıfsız işlerde çalışmak zorunda kaldığından sosyal ve ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri güçleşmektedir. . Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin (AKPM) vurguladığı gibi, "[...] insan onuruna yakışır iş veya barınma olanaklarına erişimin imkânsızlığı, bu genç göçmenleri, mali bağımsızlıklarını elde etmelerini engelleyerek ve onları [...] risklere maruz bırakarak daha da savunmasız hale getiriyor."⁸

Genç göçmen ve mültecilerin 18 yaşına geldiğinde karşılaştığı birçok zorluğa yanıt olarak, Avrupa Konseyi üyesi birçok ülke yetişkinliğe geçerken onları destekleyecek gelecek vadeden çeşitli uygulamalar geliştirmiştir. Bu uygulamaların bazıları bu belgenin ikinci bölümünde açıklanmaktadır.

1.2. Avrupa Konseyinin bu alandaki standartları ve çalışmaları

Yetişkinliğe geçiş dönemi de dâhil olmak üzere refakatsiz çocukların korunması Avrupa Konseyinin çalışmalarının öncelikli alanlarından biridir. Avrupa Konseyinin birçok organı oluşturdukları standart belirleyici belgeler, eylem planları ve stratejilerde yetişkinliğe geçiş konusunu ele almıştır.

Refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçişi ile ilgili **standart belirleyici belgeler** arasında şunlar yer almaktadır:

6. Age

7. İspanya ülke raporu

8. Avrupa Konseyi, Parlamenter Asamblesi, [1996 \(2014\) sayılı Karar](#), *Göçmen Çocuklar: 18 yaşında hangi haklar?*, 23 Mayıs 2014'te Asamble adına Daimi Komite'nin kabul ettiği metin, parag. 6.

► 2019 yılında kabul edilen **Bakanlar Komitesinin üye devletlere yetişkinliğe geçiş sürecinde genç mültecilerin desteklenmesine dair CM/Rec(2019)4 sayılı Tavsiye Kararı**: Bu tavsiye kararı 18 yaşına giren mültecilere haklarına erişme, bağımsız olma ve Avrupa toplumuna dâhil olma konusunda destek verilmesi amacıyla ilave geçici destek verilmesi çağrısında bulunur. CM/Rec(2019)4 sayılı tavsiye kararının dokuz kılavuz ilkesi vardır:⁹

- Genç mültecilerin yetişkinliğe geçişine ilişkin yasal çerçevenin iyileştirilmesi,
- Koruma sağlanması ve ayrımcılıkla mücadele edilmesi,
- Sosyal hizmetler, barınma ve refah yardımlarına erişim,
- Eğitim, mesleki eğitim ve çıraklık olanaklarına erişim,
- Psikososyal desteği de içerecek şekilde ücretsiz ve kapsamlı sağlık hizmetlerine erişim,
- Zamanında, net ve şeffaf bilgiye ve ücretsiz hukuki desteğe erişim,
- Aile birleşmesi hakkının güvence altına alınması,
- İstihdama erişim ve
- Yaşam projeleri.

■ Bunun yanı sıra CM/Rec(2019)4 sayılı Tavsiye Kararı, genç mültecilerin yetişkinliğe geçiş sürecinde desteklenmesinde gençlik çalışmaları birimleri ile yaygın eğitimin oynadığı önemli rolü vurgular ve genç mültecilerin ev sahibi toplumlarda kültürel, sosyal ve siyasi hayata aktif katılımının teşvik edilmesinin önemini de belirtir.

■ Bu tavsiye kararı Avrupa Konseyinin Avrupa'daki Mülteci ve Göçmen Çocukların Korunması Eylem Planı (2017-2019) ve "Demokrasi için Gençlik" programı çerçevesinde alınmıştır. Göç ve Mülteciler Genel Sekreterliği Özel Temsilcisi tarafından koordine edilen eylem planında refakatsiz çocuklara odaklanılarak hareket hâlindeki çocukların korunmasına yönelik somut destek verilmesi önerilmiştir.¹⁰

■ CM/Rec(2019)4 sayılı tavsiye kararının uygulanması ve yaygınlaştırılmasına ilişkin **Yol Haritası** belgesi ise 2019 yılında Ortak Gençlik Konseyi (CMJ) tarafından kabul edilmiştir.¹¹ Avrupa Konseyi Gençlik Dairesi bunun yanı sıra CM/Rec(2019)4 sayılı tavsiye kararının uygulanması rehberini hazırlamıştır.

9. Avrupa Konseyi, *Bakanlar Komitesinin üye devletlere yetişkinliğe geçiş sürecinde genç mültecilerin desteklenmesini tavsiye ettiği CM/Rec(2019)4 sayılı Tavsiye Kararı*, 24 Nisan 2019'da Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edildi.

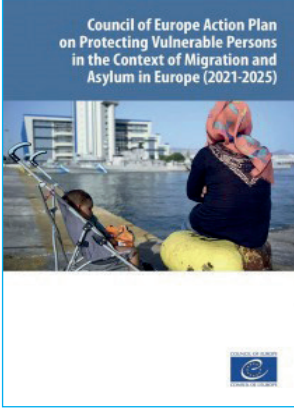
10. *Avrupa Konseyinin Avrupa'daki Mülteci ve Göçmen Çocukların Korunması Eylem Planı (2017-2019)* hakkında daha fazla bilgi için şu adrese bakabilirsiniz: <https://www.coe.int/en/web/special-representative-secretary-general-migration-refugees/action-plan>.

11. Yol haritası ve Avrupa Konseyi üye devletlerindeki kamu kurumlarının, gençlik kuruluşlarının ve Avrupa Konseyi Gençlik Dairesinin yol haritasına uygun faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi için şu adrese bakabilirsiniz: <https://www.coe.int/en/web/youth/young-refugees>.

- **Refakatsiz çocuklar için yaşam projeleri geliştirilmesine ilişkin Bakanlar Komitesinin üye devletlere yönelik CM/Rec(2007)9 sayılı Tavsiye Kararı, 2007 yılında kabul edilmiş olup refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçiş sürecinde destek sağlamak amacıyla yaşam projelerinin hazırlanması çağrısında bulunur.** “Yaşam projesi” ilgili devlet kurumları ve refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocuk arasında sınırlı bir süre için geçerli ortak bir anlaşmaya dayalı araç/plan/stratejidir. Tavsiye kararı, ilgili kurum ve kuruluşların çocukların bağımsız, sorumlu ve toplumda faal olmaları için ihtiyaç duydukları becerileri kazanma ve pekiştirme kabiliyetini geliştirecek “yaşam projelerinden” nasıl faydalanabilecekleri hakkında tavsiyeler sunar.¹² Bu amaca ulaşmak için yaşam projelerinde çocukların sosyal uyumunu kolaylaştıran, kişisel ve kültürel gelişimlerini destekleyen ve barınma, sağlık, eğitim ve mesleki eğitim,istihdama erişimlerini sağlayan adımlar ve eylemler tanımlanmalıdır. Son olarak tavsiye kararına dair açıklayıcı notta (a) politika yapıcılar, (b) vasilik makamları, (c) vasilere yönelik kontrol listelerinin yanı sıra (d) çocuklara yönelik vasilikle ilgili temel bilgiler yer almaktadır.
- 2019 yılında kabul edilen ve **Göç Bağlamında Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklara Etkili Vasilik Sağlanması hakkında Bakanlar Komitesinin aldığı CM/Rec(2019)11 sayılı tavsiye kararı** ve kararın açıklayıcı notu kapsamında, üye devletler refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocukların özel ihtiyaç, koşullar ve savunmasızlıklarını dikkate alan etkili bir vasilik sistemi oluşturmak konusunda teşvik edilmektedir. Tavsiye kararında mevzuat, kamu politikaları ve uluslararası tedbirler konusunda özel kılavuz bilgiler yer almaktadır. Bu tavsiye kararı bireyselleştirilmiş yaşam projeleri ile yetişkinliğe geçişte çocuklara rehberlik sağlanmasında vasinin oynadığı önemli rolün altını çizmektedir.¹³ Ayrıca hukuki yardım, destek ve temsiliyet hizmetlerine erişim sağlayarak ve gerektiğinde idari ve adli süreçlerde hukuk danışmanlarıyla birlikte çalışarak çocuklara kendilerini etkileyen süreçlere aktif biçimde katılma konusunda da yardım etmeye yönelik kılavuz bilgiler yer almaktadır. Tavsiye kararı çocuk 18 yaşına bastıktan sonraki geçiş döneminde de çocuğa yönelik destek ve bakım hizmetlerinin devam etmesi için vasilik hizmetlerinin süresinin uzatılması konusunda üye devletlere çağrıda bulunur.¹⁴

■ Refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçişiyle ilgili olarak Avrupa Konseyinin belirlediği bazı önemli **eylem planı ve strateji belgeleri** şu şekildedir:

12. Avrupa Konseyi, [Bakanlar Komitesinin üye ülkelere yönelik aldığı refakatsiz çocuklara yönelik yaşam projeleri hakkında CM/Rec\(2007\)9 sayılı Tavsiye Kararı](#) Bakanlar Komitesi tarafından 12 Temmuz 2007’de kabul edildi, parag. 1.
13. Avrupa Konseyi, Göç bağlamında refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara etkili vasilik sağlanması, [CM/Rec\(2019\)11 sayılı Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı ve Açıklayıcı Not](#), Ekim 2022, İlke 4, para. 1 d).
14. A.g.e, sayfa 34, parag. 45 ve sayfa 37, parag. 56.

Mayıs 2021'de Bakanlar Komitesi oy birliği ile **Avrupa'da Göç ve İltica bağlamında Savunmasız Durumdaki Kişilerin Korunması Avrupa Konseyi Eylem Planını (2021-2025)** kabul etmiştir. Bu eylem planı dört ana başlığa dayalıdır: Bunlardan üçü Avrupa Konseyinin de ana görevi olan insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü konularını kapsarken dördüncüsü iş birliğine odaklanan ve birçok konuyu çapraz kesen bir başlıktır. Bu başlıklardan her birinde kurum içi koordinasyon ve üye devletlerle yapılan istişare sonucu belirlenmiş bir dizi eylem tanımlanmıştır. Eylem planının amacı özellikle çocuklara odaklanarak göç ve iltica bağlamında savunmasız insanların daha iyi korunmasını sağlamaktır. Eylem planının ele aldığı bir başka önemli öncelik ise tüm mülteci ve göçmen çocuklara yetişkinliğe geçişlerinde destek vererek sosyal kapsayıcılığı sağlamaktır.

çocuklara yetişkinliğe geçişlerinde

Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Strateji Belgesi (2022-2027) Avrupa Konseyi'ne bağlı Bakanlar Komitesi tarafından Şubat 2022'de kabul edilmiştir. Bu belgede altı stratejik hedef üzerinde durulur:

1. Çocuğa karşı şiddetin sonlandırılması
2. Tüm çocuklar için eşit fırsatlar ve sosyal kapsayıcılık
3. Tüm çocukların teknolojiye erişiminin ve teknolojiyi güvenli kullanmasının sağlanması
4. Tüm çocuklar için çocuk dostu adalet
5. Her çocuğa söz hakkı tanınması
6. Kriz ve acil durumlardan etkilenen çocukların hakları

Strateji belgesi savunmasız durumdaki çocukların yetişkinliğe geçişinde onlara destek verilmesi suretiyle Avrupa'da çocuk haklarının korunması ve güçlendirilmesini amaçlayan tedbirleri belirler.

Avrupa Konseyinin Gençlik Sektörü 2030 Yılı Strateji Belgesi Haziran 2020'de Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiş olup amacı daha kapsayıcı toplumlar oluşturmak adına gençleri güçlendirmek ve insan haklarının korunmasını desteklemektir. Belge bu amaçlarını dört tematik önceliğe odaklanarak gerçekleştirecektir:

1. Gençlerin sahip oldukları haklara erişimlerinin sağlanması
2. Barışçıl ve kapsayıcı topluluklarda bir arada yaşamının desteklenmesi
3. Gençlik çalışmalarının desteklenmesi.

1.3. Bu derleme belgesinin amacı ve kapsamı

— Bu derlemenin amacı 18 yaşına giren refakatsiz göçmen çocukların desteklenmesine yönelik gelecek vadeden uygulamalarla ilgili bilgi paylaşımını desteklemek, mevcut bilgileri artırmak ve bu uygulamaların ana akım hâline gelmesine katkıda bulunmaktır. Yapılan derlemelerdeki amaç refakatsiz göçmen çocukların etkin biçimde yetişkinliğe geçmelerine katkıda bulunan ve umut vadeden uygulamaları göstermektir. Bu şekilde derlenen uygulamalardan bu alanda çalışan meslek uzmanları, kurumlar ve diğer paydaşların ilham ve destek alması hedeflenmektedir.

— Her bağlam kendine has olduğu için ve kendisine özgü zorlukları bünyesinde barındırdığı için "her duruma uygun tek bir" yaklaşım söz konusu olmamaktadır, bu kapsamda başka bağlamlardaki iyi uygulamalardan ve deneyimlerden (veya bunlar hakkında) bir şeyler öğrenmek faydalı olabilir. Bu derleme belgesinin amacı Avrupa Konseyi'ne üye altı ülkedeki iyi uygulama örnekleri hakkında bilgi paylaşmaktır. Burada hedeflenen Avrupa'daki uygulamalar ve uluslararası uygulamalar doğrultusunda yetişkinliğe geçiş sırasında refakatsiz göçmen çocuklara sunulan desteğin kalitesinde uzun vadeli iyileşmeler olmasını sağlamaktır. Bu derleme belgesinin ulaşmayı hedeflediği öncelikli grup devlet yetkilileri, memurlar, yargı mensupları, sosyal hizmet uzmanları, çocuk koruma ve gençlik hizmetleri alanında çalışanlar ve sivil toplumdur.

1.4. Bu derleme belgesi nasıl oluşturuldu?

— Bu derleme belgesi Avrupa Birliği'nin İltica, Göç ve Uyum Fonu (AMIF) ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilen çok taraflı "Building Futures, Sharing Good Practices: Migrant Children's Transition to Adulthood – UACFutures" (*Geleceğin İnşası ve İyi Uygulama Paylaşımı: Göçmen Çocukların Yetişkinliğe Geçışı – UACFutures*) adlı proje (bundan sonra Proje diye kısaltılacaktır) kapsamında hazırlanmıştır. Projeyi Avrupa Konseyi koordine ederken uygulamasını Yunanistan'daki Göç ve İltica Bakanlığına bağlı Refakatsiz Çocukların Korunması Özel Sekreterliği birimi, SolidarityNow (Yunanistan), Stichting Nidos (Hollanda) ve Fundación Cepaim-Convive (İspanya) birlikte üstlenmektedir. Projenin genel hedefi yetişkinliğe

geçişlerinde refakatsiz göçmen çocuklara sağlanan desteğin kalitesini artırmak ve bu iyi uygulamalar derlemesi belgesi *gibi* bilgilendirme ve eğitim materyalleri hazırlamaktır.

■ Bu derleme belgesi hazırlanırken benimsenen yöntemler arasında kapsamlı masabaşı araştırması, ülke profillerine proje ortaklarının (Yunanistan, Hollanda ve İspanya için) sağladığı katkılar ve Mayıs ve Eylül 2022 tarihleri arasında Yunanistan, İspanya ve Hollanda'ya yapılan üç çalışma ziyareti ile biri İspanya'da 24 Kasım 2022 tarihinde diğer ikisi ise Yunanistan'da 30 ve 31 Ocak 2022 tarihinde gerçekleşen üç uluslararası çalıştay sırasında ülke uzmanları ve meslek erbapları ile görüşme yapılması yer almaktadır. Bu üç çalışma ziyareti ve uluslararası çalıştaylar proje kapsamında organize edilmiş olup proje ortaklarının temsil ettiği ülkelerde ve diğer AB ülkelerinde bulunan iyi uygulamaların tespit edilmesine katkıda bulunmuştur. Bu çalışma refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçişte haklarına erişmeleri için desteklenmeleri amacıyla kullanılan çeşitli yaklaşım ve uygulamaların daha iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Son olarak da konuya kapsamlı biçimde yaklaşabilmek için uzmanlarla istişare görüşmeleri yapılmıştır.

■ Bu derleme belgesinde açıklanan "gelecek vadeden uygulamalar" ortak bazı kriterlere göre seçilmiştir:

- ▶ Çocuk hakları temelli yaklaşım
- ▶ Etkinlik
- ▶ Aktarılabirlik
- ▶ Kapsayıcılık
- ▶ Katılımcı yaklaşım
- ▶ Topluluk temelli yaklaşım.

■ Projede ele alınan tematik alanlara uygun olarak refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçişleri sırasında önem taşıyan şu konular üzerinde özellikle durulmuştur: psikolojik etki ve destek, hukuki yardım ve temel haklara erişim, eğitime ve iş gücü piyasasına erişim ve barınma imkânlarına erişim. Kapsamlı bir yaklaşım olması için vasilik, dosya yönetimi ve çocuk/genç katılımı gibi diğer alanlardan alınan gelecek vadeden uygulama örneklerine de bu derleme belgesinde yer verilmiştir.

■ Coğrafi kapsam açısından da bu derleme belgesi proje ortağı ülkeler olan Yunanistan, Hollanda ve İspanya'nın yanı sıra AB üyesi Belçika, Fransa ve Almanya'daki uygulamalara odaklanır. Buna karşın, bu derleme belgesi kapsamlı bir inceleme yapıldığı, eksiksiz olduğu ve belgede yer alan iyi uygulama örneklerinin dışında başka iyi uygulama örneği olamayacağı iddiasında değildir. Projenin kısıtları dikkate alındığında refakatsiz göçmen çocukların yetişkin hayatına geçişini desteklemek amacıyla Avrupa Konseyi üyesi diğer ülkelerde geliştirilmiş başka uygulamaları belgeye dâhil etmek mümkün olamamıştır.

1.5. Bu derleme belgesinden nasıl faydalanmak gerekir?

■ Bu belgenin amaçları doğrultusunda aşağıdaki tanımlar geçerli olacaktır:

- ▶ **Sığınmacı:** Uluslararası koruma almak isteyen kişi.¹⁵
- ▶ **Çocuk:** “yürürlükteki kanunlar uyarınca reşit olma yaşı daha erken bir yaş olarak tanımlanmıyışsa 18 yaşından küçük herkes”¹⁶
- ▶ **Vasi:** “refakatsiz veya ailesinden ayrı düşmüş çocukları desteklemek, onlara yardımcı olmak ve kanunun öngördüğü durumlarda bu çocukları ilgilendiren süreçlerde onları temsil etmesi için atanan veya görevlendiren kişi. [...] Vasiler çocuğun haklarının, yüksek yararının ve refahının teminat altına alınması için bağımsız hareket eder. Vasi, çocuk ve çocuğa karşı sorumluluğu olan diğer tüm yükümlüler arasında bağlantı noktasıdır.”¹⁷
- ▶ **Göçmen çocuklar:** “herhangi bir sebeple sınır aşan çocuklar”.¹⁸
- ▶ **Mülteci:** ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatanı daşıldığı ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen kişiler. Mülteci aynı sebeplerden dolayı mutlak ikamet yerinin dışında bulunan vatansız bir kişi olabilir.¹⁹
- ▶ **Refakatsiz çocuklar:** “hem annesinden hem de babası ve diğer akrabalarından ayrı düşmüş ve kanun veya örf ve âdet gereği kendisinden sorumlu olan bir yetişkin tarafından bakımı üstlenilmeyen [...] çocuklar.”²⁰
- ▶ **Ailesinden ayrı düşmüş çocuklar:** “hem annesinden hem de babası veya önceki yasal gereklilikler ya da örf ve âdet gereği kendisinden sorumlu olan birincil bakım vereninden ayrı düşmüş fakat diğer akrabalarından ayrı düşmemiş [...] çocuklar. Bu sebeple bu çocuklar ailelerindeki diğer yetişkin fertlerin refakat ettiği çocuklar olabilir.”²¹
- ▶ **Yetişkinliğe geçiş:** Eğitim, öğretim, iş, olgun ilişkiler, finansal bağımsızlık ve barınma açısından bağımsızlığın elde edilmesini sağlayacak şekilde özerklik ve toplumsal uyumla ilgili yeni görev ve işlerin üstlenilmesi” şeklinde anlaşılabilir.²²

15. Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme (28 Temmuz 1951’de kabul edildi) 189 UNTS 137 ve Mültecilerin Statüsüne ilişkin Protokol (31 Ocak 1967’de kabul edildi) 606 UNTS 267.

16. Madde 1, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989.

17. Avrupa Konseyi, *Bakanlar Komitesinin üye devletlere yönelik aldığı göç bağlamında refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara etkili vasilik sağlanması hakkında CM/Rec(2019)11 sayılı Tavsiye Kararı*, 11 Aralık 2019’da Bakanlar Komitesi tarafından kabul edildi, II. Tanımlar, d).

18. *Göç alanında çocuk dostu yaklaşımların desteklenmesi – Standartlar, rehber ilkeler ve mevcut uygulamalar*, Aralık 2019, syf. 18.

19. *Birleşmiş Milletler, Mültecilerin hukuki statüsüne ilişkin sözleşme, 1950, Madde 1A(2)*.

20. Birleşmiş Milletler, Çocuk Hakları Komitesi, *Genel Görüş No. 6 (2005): Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklara Menşei Ülkelerinin Dışında Gösterilecek Muamele*, CRC/GC/2005/6, 17 Mayıs – 3 Haziran (“CRC Komitesi (2005), Genel Görüş No. 6”), paragraf. 7.

21. CRC Komitesi (2005), Genel Görüş No. 6, paragraf. 8.

22. López, M.L., Santos, I., Bravo, A. ve del Valle, J.F., 2013, The process of transition to adulthood of

■ Bu derleme belgesinin yapısı şu şekildedir:

- ▶ **Birinci bölümde** yetişkinliğe geçişte refakatsiz çocukların karşılaştığı zorluklar açıklanarak bu belgenin nasıl hazırlandığı ve nasıl kullanılabileceğine ilişkin bilgiler verilmiştir.
- ▶ **İkinci bölümde** ulusal bağlarla ilgili bilgilerin yanı sıra yetişkinliğe geçişle ilgili Belçika, Fransa, Almanya, Yunanistan, Hollanda ve İspanya'dan iyi uygulama örneklerine yer verilmiştir.
- ▶ **Üçüncü bölümde** iyi uygulamalardan çıkartılabilecek derslerle ulaşılan sonuçlar açıklanmaktadır.
- ▶ **Ek I'de** Avrupa Konseyinin yayımladığı önemli referans belgelerin listesi bulunmaktadır.
- ▶ **Ek II'de** daha fazla bilgi edinmek için okuma önerileri yer almaktadır.

■ Tespit edilen iyi uygulama örnekleri sembollerle etiketlenmiş kategorilere ayrılmıştır. Belirli bir tema hakkında bilgi edinmek istiyorsanız, aşağıdaki sembollerden yararlanabilirsiniz.

SEMBOL	İYİ UYGULAMA ALANI
	Kanunlarda ve politika belgelerinde tespit edilen geçiş dönemi bakım desteğine net biçimde hak kazanma
	Yetişkinliğe geçiş sürecinde gençleri destekleme anlamında vasi ve akıl hocalarının (mentör) rolü
	Bütüncül dosya yönetimi ve bakım hizmetlerinin planlanması
	Gençlerin güçlendirilmesi ve anlamlı katılım
	Barınma ve konaklama imkânlarına erişim

young people fostered by the child welfare system. An. Psicol., 29, 187–196; PICUM'da bahsedilir, [18 yaşına girmek ve belgesiz olmak: Çocukların yetişkinliğe geçişte desteklenmesi](#), 2022, syf. 4.

	Eğitim, mesleki eğitim ve iş g¼c¼ piyasalarına erişim
	Psikolojik destek ve sağlık hizmetlerine erişim
	Akıl hocalığı (ment¼rl¼k) d¼hil olmak üzere sosyal destek
	¼cretsiz adli yardım ve kaliteli hukuki destek

2. YETİŞKİNLİĞE GEÇİŞ DÖNEMİNİN DESTEKLENMESİ: İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

2.1. BELÇİKA

■ Belçika'da devletin farklı düzeylerindeki yetkili makamlar refakatsiz göçmen çocukların kabulü, yönlendirilmesi ve korunmasına ilişkin farklı görevlerin yerine getirilmesinden sorumludur. Federal devlet sığınmacıların kabulü de dâhil olmak üzere göçmenlerin ülkeye giriş ve ülkede kalış işlemlerinden sorumludur. Federal Kamu Hizmetleri (Belçika Adalet Bakanlığı) kapsamında görev yapan yönlendirme hizmetleri birimi Belçika'daki vasilik sisteminin kalitesi ve takibi de dâhil olmak üzere refakatsiz çocukların vesayetinin gözetiminden sorumludur. Sığınmacıların kabulünden sorumlu Federal Ajans (Fedasil) sığınmacıların ve refakatsiz çocukların kabulü ve yönlendirilmesinden sorumludur. Belediyeler ise yeni gelen göçmenlere bakım, eğitim ve uyum hizmetlerinin sunulmasından sorumludur. Bölgesel yönetimler ise barınma gibi konularla ilgilenir.

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

[Sürgündeki Çocuklar Platformu](#) (Plateforme Mineurs en exil/ Platform Kinderen op de vlucht) Belçika'da bulunan ve refakatsiz çocuklarla birlikte çalışan kurumlarla hizmet birimlerine eğitimler, toplantılar, tematik deneyim paylaşımları, çalışma günleri gibi etkinlikler üzerinden destek veren ulusal çift dilli bir platformdur.

Fransa'da da benzer bir platform vardır – detaylar için aşağıdaki bölüme bakınız.

■ Refakatsiz çocukların kabulüne ilişkin farklı model ve yöntemler Kabul Kanunu'nda düzenlenmiştir.²³ Fedasil'de refakatsiz göçmen çocukların kabulü üç aşamadan oluşur:²⁴

23. Agence fédérale pour l'accueil des demandeurs d'asile (Fedasil), Asile en Belgique, [Cadre légal](#), son erişim tarihi : 20 Eylül 2022.
24. Avrupa Göç Ağı (EMN) – Belçika Temas Noktası, [Belçika'daki Refakatsiz Küçükler : Kabul, geri dönüş ve uyum düzenlemeleri](#), Temmuz 2009, syf. 29-32.
Agence fédérale pour l'accueil des demandeurs d'asile (Fedasil), [Qu'est-ce qu'un Centre d'Observation et d'Orientation ?](#), 10/12/2021.

Belçika

1. gözlem ve yönlendirme
2. toplu kabul merkezinde konaklama ve
3. yereldeki kabul girişimleri tarafından çocuğun kabulü (sadece düzenli ikamet statüsüne sahip gençler için geçerlidir).

■ **Gözlem ve Yönlendirme Merkezinde kısa süreli kalınır (4 ila 6 hafta) ve bu** merkez gençleri gözlemlemek ve gençlerin güçlü yönlerini, zayıf yönlerini, ihtiyaçlarını ve Belçika'da sahip olabilecekleri sosyal ağ ve aile ağını daha iyi anlamaları **için** onlara fırsat sunar. Bu ilk kabul aşamasından sonra sığınma başvurusunda bulunan refakatsiz çocuklar **toplu kabul merkezine** alınır, öte yandan sığınma başvurusunda bulunmayan refakatsiz çocuklar belediyelerin Gençlik Refah Hizmetleri biriminin sorumluluğuna verilir. Refakatsiz çocuklar, belediyeler nezdinde alternatif bir çözüm bulunamazsa 16 yaşına gelene kadar toplu kabul merkezinde kalır. Uluslararası koruma talebine ilişkin usuller devam ettiği sürece kabul hakkı saklı kalır.

■ Genç, sığınma başvurusuna olumlu cevap aldığı anda durum değişir. Bu üçüncü aşamada 16 yaşından büyük refakatsiz çocuklar topluma uyum sağlayıp bağımsız yaşamak üzere hazırlandıkları **bireyselleştirilmiş kabul** hizmetlerine geçebilir. Bu hizmetler şehirler ve belediyeler ile iş birliği için **yereldeki kabul girişimleri** aracılığıyla verilir. Sığınma başvurusuna olumsuz yanıt alan çocuklar ise 18 yaşına gelene kadar barınma olanağından yararlanmaya devam edebilir. 18 yaşına geldiklerinde ise özel koruma biter ve kabul merkezlerinden ayrılmaları beklenir.

■ Valonya-Brüksel Federasyonu (FWB) kendilerine yönlendirilen gençlere destek verme ve onları koruma (Youth Care/Aide à la Jeunesse) görevi kapsamında sadece refakatsiz çocuklara yönelik danışmanlık hizmeti veren bazı kurum ve kuruluşları destekler. Bunun yanı sıra MENA planı ile refakatsiz çocuklara FWB'nin kendisi de destek sağlar: Bu plan, Youth Care (Gençlere Destek Hizmetleri) ve Fedasil arasındaki iş birliği kapsamında refakatsiz çocuklara destek verilmesini içerir. Son olarak da bağımsız yaşamaya geçiş için destek veren başka hizmet kuruluşları da vardır (örn. Mentor-Escale ve Aide en Milieu Ouvert gibi).

■ Flaman bölgesindeki gençlere destek hizmetleri (Youth Care) doğası gereği "sınırları kesin çizilmiş" bir hizmet türüdür, yani sadece refakatsiz çocuklara yöneliktir. Fakat birçok refakatsiz çocuk sadece kendilerine yönelik sunulan bu hizmetin yanı sıra başka desteklerden de faydalanır, koruyucu aile bakımı ve bağımsız yaşamaya geçişte rehberlik (Flaman Gençlik Destek Hizmetleri Sistemi içerisinde destekli bağımsız yaşam) buna örnek olarak verilebilir. Ayrıca Fedasil ve Flaman bölgesel yönetimi arasında 145 gence eş finansman olanakları ile kabul yerlerinde barınma imkânı sunan bir iş birliği anlaşması da vardır.

■ Belçika'daki Göç Kanunu refakatsiz göçmen çocuklara yönelik özel bir usul öngörür: **özel ikamet usulü**. Bu usule göre vasi, refakatsiz çocuk, çocuğun avukatı ve Göç Bakanlığı **çocuk için en kalıcı çözümü** aramak zorundadır. Kanun'a göre kalıcı çözüm şu şekillerde tanımlanmıştır:

- ▶ 20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 9 ve 10. maddeleri uyarınca çocuğun ebeveynlerinin düzenli olarak ikamet ettiği ülkede *aile birleşmesi* veya

► refakatsiz çocuğun yaşına ve özerklik düzeyine bağlı olarak ya ebeveynleri veya kendisine bakacak diğer yetişkinlerden ya da kamu kurumları veya sivil toplum kuruluşlarından yeterli kabul ve bakım hizmetinden faydalanma garantisini alarak kalmasına izin verilen veya kabul edildiği ülkeye veya menşe ülkesine geri dönüş veya

► ilgili kanun hükümleri uyarınca Belçika'da ikamet etmeye izin verilmesi.

■ Kalıcı çözümü belirlerken çocuğun yüksek yararı dikkate alınmalıdır.²⁵

■ Genç için kalıcı çözümün Belçika'da olduğuna karar verilirse, bir yıllık ikamet hakkı tanınır. İlk elektronik kimlik kartının çıkartılmasından itibaren üç yıl sonra gence sınırsız süreli ikamet izni verilir.

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Sınırlı bir Süre için Yereldeki Kabul Girişimleri

16 yaşından büyük (eski) refakatsiz çocuklara sunulan en yaygın destek türü Yereldeki Kabul Girişimleridir (YKG/LOI). Bu kapsamda Fedasil çoğunlukla belediyelerden oluşan yereldeki ortak bir kuruluş ile anlaşma yapar, bu anlaşma kapsamında yereldeki ortak kuruluşa kaynak aktarılır ve bu kuruluş da kabul sürecinin üçüncü aşamasını uygulamak üzere taahhütte bulunur. Bu üçüncü aşama uluslararası koruma verilmiş kişilere ayrılmış aşamadır.

YKG'ler kapsamında (eski) refakatsiz çocuğa sınırlı bir süre için kalabileceği (çocuklar için 6 ay, yetişkinler için 4 ay) barınma olanakları sunulur. Barınma çoğu zaman dört veya daha fazla bekar kişinin birlikte yaşadığı evlerde gerçekleşir. Herkesin kendi yatak odası vardır, fakat mutfak ve tuvalet/banyo ortaktır. Bu dönemde evlerde kalanlar hayatlarını kontrol edebilmeyi öğrenir (örneğin ev temizliği, günlük işler, haftalık bütçe yönetimi, daha kalıcı barınma olanaklarının bulunması vs.). Desteğin yoğunluğu kabul hizmetinden sorumlu yereldeki ortağa bağlı olarak büyük oranda değişiklik gösterir.

(Eskiden) refakatsiz çocuk olan birçok kişi için bu YKG modeli kendi başlarına kalmadan önce bağımsız yaşamak için onlara sunulan tek hazırlık fırsatı olabilir. Fakat başka bir ev bulmak için 4 veya 6 ay şeklinde tanınan süre çok kısa olabilir, bu kısa dönemli evlerde kalanlar evleri belli bir süre sonra terk etmek zorunda oldukları için zaman baskısı altındadır.

Küçük İkamet/Yaşam Yerleri

Flaman bölgesinde gençlere destek (Youth Care) hizmetleri kapsamında sunulan kurum bakımına yönelik yasal düzenlemelere göre uzman eğitimcilerin 7/24 kurumda bulunması gerekmektedir. Refakatsiz göçmen çocuklara yönelik küçük ikamet/yaşam yerleri, YKG'lerde olduğu gibi, 4 ila 6 gencin 7 gün 24 saat denetim ve gözetim altında olmaksızın birlikte yaşadıkları evlerdir. Herkesin kendi odası

25. Göç Kanunu'nun 61/14, 61/17 ve 74/16. maddeleri.

vardır fakat tuvalet/banyo ve mutfak ortaktır. Herkese bireysel rehberlik sunulur fakat birlikte yaşama desteği de vardır. Eğitimciler bu evlerde sürekli kalmaz, bu sebeple gençlerin kendilerini idame ettirmeleri gerekmektedir. Evlerde kalanlara yönelik sunulan ikamet desteğinin bir parçası da kendilerine verilen aylık bütçenin yönetilmesidir, bu bütçe kademeli olarak verilir. Bu evlerde kalmak için sabit bir süre belirlenmemiştir: Gençler kendilerini hazır hissettiğinde evlerden ayrılabilir. Ayrıca sunulan rehberlik hizmetlerinde devamlılık söz konusudur.

Minor-Ndako kuruluşu refakatsiz çocuklara yönelik küçük çaplı ikamet/yaşam yerleri uygulamasını ilk başlatan kuruluştur. Bu yaşam projesi kapsamlı biçimde incelenmiş ve hakkında olumlu değerlendirmeler yapılmıştır. Küçük ikamet/yaşam yerleri uygulaması gençlere yönelik kurum bakımından çıkmakla bağımsız yaşamaya geçişe yönelik ilk adımları atmak arasında geçen süredeki boşluğu doldurmaya yönelik fayda sağlayabilir. Buna ilaveten bu uygulama gençlerin düzenli (periyodik) destek alarak veya almayarak kendi başlarına yaşamaya başladıklarında karşılaştıkları yalnızlığı da azaltabilir.

Refakatsiz çocuklara yönelik bu tür deneyimler olumlu değerlendirilmiş ve gençlik destek hizmetlerinden yararlanan Flaman gençler de dâhil olmak üzere Flaman bölgesindeki gençlik destek hizmetleri için Küçük Barınma Yerleri uygulaması model olarak benimsenmiştir.

Vasiler için el kitabı ve eğitim

Belçika'da vasilik hizmetleri Federal Kamu Hizmetleri (Belçika Adalet Bakanlığı) tarafından yürütülür. Bu kurum refakatsiz her çocuğa vasi atamaktan, vasilik düzenlemelerinin izlenmesinden ve Belçika'daki vasilik sisteminin kalitesinden sorumludur. Belçika'daki vasilik hizmetlerinin işleyişini Vasilik Kanunu düzenler. Vasilere yönelik rehberler ise 2 Aralık 2013'te yayımlanmış olup bunlar Vasilik Kanunu ile birlikte okunmalıdır. Her refakatsiz çocuğun vasi ve avukat desteğinden yararlanma hakkı vardır.

Vasilik Hizmetleri birimi vasiler için [el kitabı](#) hazırlamıştır. Bu el kitabının ilk baskısı 2007 yılında yayımlanmış olup yeni baskısı 2022 yılında çıkmıştır. Bu el kitabında her biri vasiliğin ve refakatsiz çocuklara sunulan desteğin farklı bir yönünü ön plana çıkaran 7 bölüm vardır: Vasilik Hizmetleri ve Vasilerin Görevleri, Refakatsiz Çocuklara Psiko-Sosyal Destek Sunulması, Uluslararası Koruma ve Özel İkamet Usulleri, Diğer Usuller ve Belgeler, Kabul ve Destek, Günlük Yaşam ve Refakatsiz Çocukların Hakları. El kitabının ilk baskısında daha çok mevzuata dayalı bir bakış açısı hâkimdi. Yeni baskıda ise bu bakış açısı korunmakla birlikte daha çok pratik ve psiko-sosyal konular üzerinde durulmuştur. Örneğin yeni baskıda "vesayetim altındaki çocuk tek başına yaşayacak" başlıklı bir kontrol listesi yer almaktadır. Bu özellik de el kitabını (eski) refakatsiz çocuklarla birlikte çalışan sosyal çalışmacılar için bilgilendirici ve faydalı hâle getirmektedir.

El kitabına ilaveten geçtiğimiz yıllarda Vasilik Hizmetleri birimi vasilerin eğitimine odaklanmaya devam etmiş ve Kızılhaç ve Caritas International için çalışan daha

deneyimli vasiler tarafından yeni vasi olanlara destek verilen kapsamlı bir koçluk programı oluşturmuştur.

DUO for a JOB: İş gücü piyasasına girişi kolaylaştırmaya yönelik nesiller arası akıl hocalığı (mentörlük) programı²⁶

“Duo for a Job” iş arayan genç göçmenler ve sığınmacılar (danışan) ile 50 yaş üstü deneyimli kişileri (mentörler) bir araya getiren bir dernektir. Bu dernek mentörleri ve danışanları bünyesine dâhil eder. Başlangıçta verilen eğitim programının ardından bu ikili (duo) derneğin yönlendirmesi ve gözetimi altında altı ay boyunca haftada iki saat bir araya gelir. Mentör ve danışan arasındaki ilişki paylaşımına, öğrenmeye ve karşılıklı güvene dayalıdır.

Bu mentörlük programı sayesinde mentörler bilgilerini ve uzmanlıklarını gençlerle paylaşır ve gençlere beceri ve bağımsızlıklarını geliştirme ve kariyer planlarını gerçekleştirme konusunda destek verir. Programın amacı Belçika'daki genç işsizliğini azaltmak ve aynı zamanda mentör olabilecek yaşlılar arasındaki sosyal sermaye kaybının önüne geçmektir. Bu program ayrıca nesiller ve kültürler arası paylaşımı kolaylaştırıp ayrımcılığı azaltır ve sosyal uyumu güçlendirir.

Büyüme planları ve destek planları hazırlamak suretiyle gençlerle birlikte planlama yapmak²⁷

Flaman bölgesindeki Gençlik Destek sistemi yetişkinliğe geçen ve bu sebepten ötürü gençlik destek hizmetlerinden yararlanamayacak olan her refakatsiz çocuk için plan hazırlama gerekliliğini öngörmüştür. Bu çalışmada daha geniş bir bakış açısı benimsenir ve yetişkinliğe geçiş yolunda refakatsiz çocuklara çerçeve sunulmasına odaklanan “A Way Home (Eve Giden Yol)” adında bir iş birliği programı söz konusudur. Destek hizmetlerinin sonrasının planlanmasında iki önemli ilke esas alınır: (1) gençlerin güçlü yönlerine/yetkinliklerine/ellerindeki kaynaklara odaklanması ve (2) hem (resmî bir ağ içerisindeki) mesleki hem de (gayriresmî ağlar içerisindeki) sosyal açıdan destekleyici ilişkiler anlamındaki sosyal ilişkilerin önemi. Bu iki önemli ilke Rapp ve Goscha'nın belirlediği “Güçlü Yönler Modeli”nin (“The Strengths Model”) (2006) esasını oluşturur.²⁸ Bu model hayat kalitesinin artmasını sağlayacak şekilde bireylerin güçlü yönlerinin ve çevreden aldığı desteğin bir araya getirilmesi gerektiğini belirtir.

Gençler için planlama yapmak için Flaman bölgesindeki gençlik destek hizmetlerinde çalışan bakım sağlayanların bakımlarını üstlendikleri gençlerle birlikte gençlerin kişisel bağlarını dikkate alarak büyüme ve destek planı hazırlamaları gerekmektedir. Bu iki planın da amacı yetişkinliğe geçişe planlı ve entegre

26. Avrupa Komisyonu, Avrupa Uyum Web Sitesi, [Mentoring project - DUO for a JOB](#), son erişim tarihi: 21 Eylül 2022; ayrıca bkz.: <https://www.duoforajob.be/en/homepage/>.

27. Jeugdhulp, [Jongvolwassenen](#), son erişim tarihi: 20 Eylül 2022.

28. Rapp, C.A. ve Goscha, R.J. (2006) *The Strengths Model: Case Management with Psychiatric Disabilities*. 2. Baskı, Oxford Üniversitesi Yayınları, Oxford

biçimde hazırlık yapmaktır. Gençlik destek hizmetleri kapsamında uzun süreli programa dâhil olan her genç için büyüme planı genç yaklaşık 16 yaşlarındayken hazırlanır. Destek planı ise gencin 18. doğum gününden en geç altı ay önce hazırlanmış olmalıdır.

Rapp ve Goscha'nın güçlü yönler modeline göre büyüme ve destek planları aşağıdaki yapı taşlarından oluşmalıdır:

- ▶ Plan söz konusu gence odaklanır ve gencin istekleri, tutkuları, hayalleri ve amaçlarına göre şekillendirilir,
- ▶ Plan gelecek odaklıdır,
- ▶ Planın amacı güçlendirmedir ve planı genç yönlendirir,
- ▶ Hayatın tüm alanlarının (eğitim, barınma, çalışma, sağlık, finans, boş vakit, ilişkiler (sosyal ağ)) haritası çıkartılır,
- ▶ Sosyal bağlam (hem mesleki hem de gayriresmî/sosyal destek ağları) planın bir parçasını oluşturur,
- ▶ Planın kısa, orta ve uzun vadeli amaçları ve bu şekilde aşamalara ayrılmış iyi bir yapısı vardır, bu yapı zaman geçtikçe amaçların uyarlanmasını sağlayacak esnekliği de sunar,
- ▶ Bu yaklaşım gencin yardım talebiyle uyumludur (ihtiyaçlara göre uyarlanmış),
- ▶ Plan tüm parçalarıyla tek bir bütün oluşturmaldır ve
- ▶ Plan kullanıcı dostudur.

Planın yapısı basittir ve düzenlidir, plan kullanılması kolaydır ve net bir dille yazılmıştır. Yukarıdaki yapı taşlarını bir araya getiren bir büyüme planı veya destek planı sadece yuvarlak masa görüşmesi neticesinde hazırlanmışsa tam anlamıyla etkin sonuç verebilir. Yapılandırılmış istişare şeklinde düzenlenen yuvarlak masa görüşmeleri yakında yetişkinliğe geçiş yapmak zorunda kalacak ve hâlihazırda bakım hizmetlerinden yararlanan gençlerin her biriyle yürütülür. Gencin kendisi ve onun bakımından sorumlu gözetmenin yanı sıra bu görüşmelere gencin içinde bulunduğu gayriresmî ağ içerisinde seçtiği kişilerin, kendisine gençlik destek hizmetleri sunan ortamda çalışan meslek mensuplarının ve gencin yetişkinliğe geçişi sırasında ve sonrasında ihtiyaç duyacağını düşündüğü yetişkin bakım hizmetlerinden sorumlu diğer meslek mensuplarının dâhil edilmesi önemlidir.

Singa: Yeni Gelenler ve Yerel Halktan Kişiler arasındaki Karşılığın Kolaylaştırılması

Singa bir süredir Fransa'da aktif olan ve daha kapsayıcı bir toplum yaratma nihai hedefi ile yerel halk ve yeni gelenleri sosyal, mesleki ve girişim amaçlı projelerde

bir araya getirmeyi amaçlayan uluslararası bir kuruluştur.²⁹ Singa Lingala dilinde "ip" anlamına gelir, insanları birbirine bağlayan ip anlamındadır. Singa Belçika'da (Brüksel bölgesinde) 2017'de kurulmuştur. Singa grup faaliyetleri, eşleşme/arkadaşlık sistemi ve mültecilerle ev paylaşımı gibi uygulamalara destek vererek yeni gelenler ve yerel halk arasındaki etkileşimi kolaylaştırmaya yönelik bir çerçeveye sunar.³⁰

Grup faaliyetleri: Haftada 10 ila 15 faaliyet vardır. Her şey ücretsizdir, tüm faaliyetler herkese açıktır, katılmak için herhangi bir şart yoktur (örneğin yasal statü vs.). İlgilenenler istedikleri sıklıkta bu faaliyetlere katılabilir. Ayrıca önceden belirlenen yer ve saatlerde toplanma anlamına gelen "*bazaar*" etkinlikleri de vardır. Burada amaç bir araya gelmektir. Her etkinliğe yaklaşık 50 kişi katılmaktadır.

Eşleşme/Arkadaşlık: Yerel halktan kişilerle eşleştiklerinde yeni gelenlerin uyum sağlaması daha kolay olmaktadır. Burada "eşleşilen kişi veya arkadaş" Belçika'da doğmuş birisi veya birkaç ay önce Belçika'ya gelmiş birisi olabilir. Buradaki eşleşme veya arkadaşlık ilişkisi birkaç ay sürecek bir ilişki değildir, yeni gelene topluma tanıtılmasını amaçlayan daha kısa süreli bir ilişkidir.

Ev paylaşımı: Her zaman ev arkadaşı arayan kişiler vardır. Bunların arasında evlerini yeni gelenlere açmak isteyen kişiler de olabilir. Singa bunu mümkün kılacak bir çerçeveye sunar. Mülteciler ve göçmenlerin kendi kira sözleşmeleri olur ve böylece yasal anlamda eşit haklara sahip kiracılar olurlar. Bu ev paylaşma anlaşmasına ilaveten göçmen ve mültecilerle barınma ile ilgili değil de daha çok idari prosedürler konusunda onlara destek verebilecek bir gönüllü bağlantıya geçer.

29. Daha fazla bilgi için bkz.: <https://singafrance.com/en>.

30. Daha fazla bilgi için bkz.: <https://www.singa-belgium.org/>.

2.2. FRANSA

Fransa'da refakatsiz çocukların korunması risk altındaki çocuk kavramına dayalıdır, bu kavram ise tabiiyetleri veya yasal statüleri ne olursa olsun tüm çocukları kapsayan çocuk refahı kanunu ile düzenlenmektedir. Bu kapsamda refakatsiz göçmen çocuklar, çocuk koruma tedbirlerinden faydalanma ve konaklama, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim haklarına sahiptir.³¹

Çocuk Koruma Hizmetleri kurumunun (*Aide sociale à l'enfance – ASE*) yetki ve gözetimi altında Fransa'daki risk altındaki çocukların korunması konusundaki asıl sorumluluk il meclislerindedir (il konseyleri).³² Bu kapsamda çocuk koruma konusundaki sorumluluk yerel yönetimlere aittir. Yerel yönetimler ayrıca refakatsiz çocukların kabul ve bakımından da sorumludur. Merkezi yönetim kurumları ise valilikler üzerinden refakatsiz göçmen çocuklarla ilgili yaş tespit sürecine dâhil olur. Valilikler kimlik belgelerinin doğruluğunu kontrol etmesorumludur ve 2019'dan bu yana yaş tespit sürecinde önemli rol üstlenmektedir (Çocuk koruma hizmetlerinden yararlanan refakatsiz çocukların kaydı esnasında). Yargı organları da sürece düzenli olarak müdahil olur. Çocuk mahkemesi hâkimlerinin refakatsiz göçmen çocukları korumak için uygun tedbirlerin alınması emrini verme yetkisi vardır. Savcılar da acil durumlarda çocuğun geçici olarak bir yere yerleştirilmesine yönelik tedbirlerin (*Ordonnances de Placement Provisoires*) alınmasında önemli bir rol oynar. Aile mahkemesi hâkimleri (*Juges aux Affaires Familiales*) çocuklar için yasal vasi atayabilir. Çocuğun temel hak veya özgürlüklerinden herhangi birinin ihlal edilmesi halinde, acil tedbir yargılama usulünde görev yapan idari yargıç da dahil olmak üzere idari yargıçlar sürece müdahale edebilir.

Adalet Bakanlığı ilgili bir kararname ile belirlenen kriterlere göre refakatsiz çocukların ülke içerisindeki coğrafi olarak yeniden yerleştirilmesi sürecinde görev alır.³³ Ülkeye gelen refakatsiz çocuk sayısının artmasının ardından, çocukların yerleştirilmesi için bakanlık kurullarını dahil eden bir ulusal yerleştirme mekanizması kanunla belirlenmiştir.³⁴ Buradaki amaç hem "koruma, değerlendirme ve yönlendirme dönemlerinde illerin uygulamaları arasında uyum ve yeknesaklık sağlamak" hem de refakatsiz çocukların haklarını korumak ve güvence altına almaktır.³⁵

■ Sığınma başvurusunda bulunmamış olan refakatsiz çocuklar 18 yaşına bastığında ikamet izni başvurusunda bulunabilir. Düzenli statüye geçmek için başvurabilecekleri seçe-

31. Code de l'action sociale et des familles, [Madde L 111-2](#), (Fransızca), son erişim tarihi : 17 Eylül 2022.

32. Code de l'action sociale et des familles, [Madde L 226-3](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 17 Eylül 2022. Fransa ana kararı 96 ile bölünmüştür, bu illerin belirli bir düzey özerkliği vardır ve il meclisi tarafından yönetilir. Her ilin kendi idari merkezi veya valiliği vardır.

33. Code de l'action sociale et des familles, [Madde R.221-13](#) (Fransızca), son erişim tarihi : 17 Eylül 2022.

34. [2016-297 sayılı ve 14 Mart 2016 tarihli çocuk refahı kanunu](#) (Fransızca).

35. Avrupa Göç Ağı – Fransız Ulusal Temas Noktası, Dördüncü odaklı çalışma 2017, [Fransa'da Statü Belirleme Aşamasından sonra Refakatsiz Çocuklara yönelik Yaklaşımlar](#), Şubat 2018, syf. 11.

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

InfoMIE (Centre ressources sur le mineurs isolés étrangers); kurumlarda, kabul merkezlerinde ve STK'larda doğrudan veya dolaylı olarak refakatsiz çocuklarla çalışan meslek uzmanlarına yönelik ulusal bir web tabanlı kaynak platformu işler. Platform bilgilendirme işlevinin yanı sıra meslek uzmanlarının soru sorabileceği ve çoğunlukla da sorularına günlük hayatlarında benzer durumlarla karşılaşan meslektaşlarından cevap alabilecekler bir forum imkânı sunar. InfoMIE platformunun temel amaçlarından birisi de ulusal düzeyde bilgi paylaşımı yapmak üzere meslek uzmanlarını teşvik etmektir.³⁶

Belçika'da da benzer bir platform bulunmaktadır – Yukarıdaki açıklamalara bakınız.

neklar Çocuk Koruma Hizmetleri kurumunun bakımından faydalanma süreleri veya “güvenilir üçüncü bir tarafın” bakımı altında geçirdikleri süre ve kişisel durumları (eğitim, öğretim) vs. gibi birçok etkene bağlıdır. Genel anlamda düzenli statüye geçmek için şu seçenekler mevcuttur:

- ▶ 15 yaşından önce Çocuk Koruma Hizmetleri tarafından koruma altına alınmış veya güvenli üçüncü bir tarafın bakımına verilmiş çocuklar Fransız vatandaşlığına başvurabilir.³⁷
- ▶ 16 yaşından önce Çocuk Koruma Hizmetleri tarafından koruma altına alınmış veya güvenli üçüncü bir tarafın bakımına verilmiş çocuklar “özel hayat ve aile hayatı” kapsamında ikamet iznine başvurabilir. Başvuru ile ilgili karar başvuru sahibi çocuğun Fransız toplumuna uyum düzeyi, menşe ülkedeki ailesi ile bağlantıları, eğitim düzeyi gibi etkenlere göre alınacaktır.³⁸
- ▶ 16. doğum gününden sonra bakım altına alınan çocuklar ya düzensiz durumdaki diğer yabancılarla aynı usulü izleyerek ikamet iznine başvurabilir³⁹ ya da önceki mesleki eğitim ve öğretim düzeylerine bağlı olarak çalışma iznine başvurabilir.⁴⁰

■ Öğrenciler için de ayrı bir ikamet izni türü vardır, fakat bu ikamet izniyle sadece kısıtlı bir süre çalışmak mümkün olmaktadır (ayda en fazla 80 saat).

36. Daha fazla bilgi için: www.infomie.net

37. Medeni Kanun, [Madde 21-12](#) (Fransızca) son erişim tarihi: 14 Aralık 2022.

38. CESEDA, [Madde L 423-22](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 14 Aralık 2022.

39. A.g.e., [Madde L 423-23](#) (Fransızca) son erişim tarihi: 14 Eylül 2022.

40. A.g.e., [Madde L435-3](#) (Fransızca) son erişim tarihi: 14 Eylül 2022.

Yetişkinliğe geçen refakatsiz çocukların uyum ve özerklik düzeylerini güçlendirecek tedbirler

■ Fransa'da Şubat 2022'de yeni bir çocuk koruma kanunu kabul edilmiştir.⁴¹ Bu yeni kanunun özellikle refakatsiz göçmen çocuklara odaklanmamasına rağmen, kanundaki birçok hüküm bu çocukların kabulü, bakımı ve yetişkinliğe geçişi ile ilgilidir. Bu kapsamdaki tedbirler şunlardır:

- ▶ 21 yaşına kadar Çocuk Koruma programı kapsamında kapsamlı koruma.⁴²
- ▶ 17 yaşında yapılan mülakat sırasında verilen bilginin kalitesini iyileştirmek suretiyle yetişkinliğe geçiş için daha iyi hazırlık.⁴³
- ▶ Eğitim desteğine ilişkin konularda yasal temsilciden yardım alınması.⁴⁴

■ Bu hükümler çocuğun çocuk refahı sisteminden aniden çıkmasını önlemek ve iller arasında dosya yönetimine yönelik yaklaşımları uyumlaştırmak amacıyla oluşturulmuştur.

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

■ Fransa'da farklı hizmet sağlayıcılarının birçok farklı yaklaşımı ve gelecek vaat eden uygulaması bulunmaktadır.

Genç yetişkinlere yönelik idari ve adli koruma

Fransız mevzuatı genç yetişkinler için geçici destek tedbirlerinin ("aide provisoire jeune majeur", çoğunlukla "contrat jeune majeur" diye geçer) uygulanmasını öngörür.⁴⁵ Çocuk koruma programı kapsamında olduğu için bu tedbirleri genç yetişkinlerin desteklenmesinden ve korunmasından sorumlu olan iller yönetir.

Çocuk koruma kanununun geçtiği 2022 yılına kadar geçici destek tedbirlerinin alınması zorunlu değildi ve il meclis başkanlarının takdirine bağlıydı. 2022 tarihli çocuk koruma kanunu ise bu sistemi değiştirdi, buna göre 21 yaşındaki genç yetişkinlere de koruma tedbirlerinden faydalanma hakkı verildi. Çocuk koruma hizmetlerinden daha önce yararlananlar artık bu korumadan faydalanmaya hak

41. [Loi du 7 février 2022 relative à la protection des enfants](#) (Fransızca). Ayrıca bkz: Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI), Webinaire, [La réforme de la protection de l'enfant et son impact sur la situation des mineurs isolés étrangers](#) (Fransızca) 6 Temmuz 2022.

42. Code de l'action sociale et des familles, [Madde L 222-5](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

43. Code de l'action sociale et des familles, [Madde L 222-5-1](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022. Ekteki belge refakatsiz çocuklar ve genç yetişkinlerle ilgili "medeni kanun", "iş kanunu", "sosyal yardım ve aile kanunu" ve "yabancıların ülkeye girişi ve ülkede kalışı ve iltica hakkı kanunu" gibi kanunlarda yer alan tüm yeni yasa hükümlerini kapsar : https://www.gisti.org/IMG/pdf/webinaire_gisti_2022-04_impact-reforme-ase-sur-situation-des-mie.pdf

44. Medeni Kanun, [Madde 375-1](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

45. Code de l'action sociale et des familles, Madde [L 112-3](#), Madde [L 222-5](#), ve Madde [L 222-1](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

kazanmıştır. Fakat yasal koruma altına alınmış çocuklar veya yaşları tartışmalı olan çocuklar gibi çocuk koruma hizmetlerinden daha önce hiç yararlanmamış olanlar için bu koruma tedbirleri il meclislerinin takdirine bağlı olarak sunulmaktadır.

Bu idari korumadan yararlanma hakkı olmayan veya bu haktan mahrum bırakılan genç yetişkinler il meclis başkanına veya idare mahkemesi hâkimine başvuruda bulunarak bu karara itiraz edebilir. Kararın hızlı biçimde askıya alınmasını sağlamak için itirazla aynı anda geçici acil durum koruma usulleri de hayata geçirilebilir.⁴⁶

Genç Yetişkinler Sözleşmesi (Contrat jeune majeur) üzerinden geçici destekten faydalanan genç yetişkinler daha fazla hukuk desteği de alır ve haklarına (sağlık, barınma, ikamet izni, eğitim vs.) daha iyi erişebilir.

Genç yetişkinlere yönelik adli koruma mekanizmaları

Çocuk mahkemesi hâkimleri özellikle savunmasız ve hassas durumda olan genç yetişkinler için de koruma kararı verebilir.⁴⁷

Yukarıda bahsi geçen idari ve yasal koruma programları yetişkinlikten önce refakatsiz çocuk olan kişiye otomatik olarak ikamet izni verilmesiyle sonuçlanmaz. Buna karşın bu kişilerin Fransa'ya etkin biçimde uyum sağladıklarını ispat ettikleri düşünülürse düzenli statüye geçerek ikamet izni alma şansları artabilir.⁴⁸

Refakatsiz çocukların 18 yaşına girmesinden bir yıl önce yetişkinliğe geçiş sürecini düzenlemek amacıyla yapılan özel mülakatlar⁴⁹

Fransız mevzuatına göre refakatsiz bir çocuk 17 yaşına bastığında çocuğu yetişkinliğe geçiş sürecine hazırlamak için çocukla özel bir mülakat öngörmektedir ve 2022 yılında yapılan reformdan bu yana bu mülakat ikamet iznine başvurma veya uluslararası korumaya başvurma hakları başta olmak üzere çocuğa hakları hakkında bilgi vermek amacıyla yapılmaktadır. Gençlere mülakat sırasında güvendikleri bir yetişkin eşlik edebilir, buradaki amaç gençlerin durumunu değerlendirmek ve bağımsızlıklarını elde etmeden önce onlara verilecek desteği planlamaktır.⁵⁰ Gençle istişare ederek il meclis başkanı "bağımsızlık erişim planını" hazırlar. Refakatsiz çocuğun okul, sosyal, sağlık, barınma hizmetleri, eğitim ve istihdamla ilgili ihtiyaçlarının yanı sıra gereksinim duyacağı kaynakları içeren kapsamlı bir plan

46. İdari Yargı Kanunu, [L 521-1](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

47. [Madde 1](#), Décret n° 75-96 du 18 février 1975 fixant les modalités de mise en œuvre d'une action de protection judiciaire en faveur de jeunes, (Fransızca), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

48. Danıştayın 21 Nisan 2000 tarihli [kararına](#) bkz, Oladipupo, n° 210291,

49. Avrupa Göç Ağı (EMN), [Statü Belirleme Aşamasından sonra AB ve Norveç'te Refakatsiz Çocuklara yönelik Yaklaşımlar – Sentez Raporu](#), Brüksel, 2018, syf. 28.

50. Code de l'action sociale et des familles, [Madde L 222-5-1](#) (Fransızca), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

hazırlamaları için ilgili kurum ve kuruluşlara çağrıda bulunulur. İstisnai durumlarda bu mülakat gencin değişen ihtiyaçlarını dikkate alabilmek için tekrar edilebilir.

Sosyal konut yardımı

Fransa'da (Fransızcadaki "Protection de l'enfance" adıyla bilinen) çocuk refahı hizmetleri sisteminden çıkan ve yetişkinliğe geçiş yapan genç yetişkinler sosyal konut yardımından yararlanma hakkına sahiptir. Bu programın amacı bağımsız olmaya başladıklarında bu genç yetişkinlere makul fiyatlı ve istikrarlı bir barınma olanağı sunmaktır. Sosyal konut yardım programını Fransız hükümeti yürütür ve bu program düşük gelirli kişi ve ailelere makul fiyatlı istikrarlı barınma olanağı sunmak için hazırlanmıştır. Program kapsamında şartları taşıyan hanelere kira ve vatera masraflarını karşılamalarına yardımcı olmak amacıyla kira sübvansiyonu veya kupon şeklinde mali yardımda bulunulur. Bu programın hedef kitlesi özellikle refakatsiz göçmen çocuklar değildir fakat program uygunluk şartlarını karşılayan herkese açıktır. Sosyal konut yardımının uygunluk şartları Fransa'da bölgelere göre değişir fakat genel anlamda bu şartları taşımaları için kişilerin gelirinin düşük ve finansal kaynaklarının sınırlı olması gerekir.

Çocuğun yaşına göre değişen farklı barınma olanakları

Fransa'nın Pas de Calais adlı ilindeki Terre d'Asile tesislerinde barınma olanakları aşamalı olarak değişiklik gösterir. 16 yaşından küçük çocuklar çocuklara yönelik sosyal konutlarda (MECS) kalır, bu kapsamda yurtlarda uyurlar ve beraber yemek yerler. 16 yaşında ise ortak kullanılan apartman dairelerine taşınabilirler ve 17 yaşında öğrencilere ayrılan ikamet yerlerine geçebilirler. Bu sayede 18 yaşına bastıklarında çocuk koruma hizmetleri sisteminden çıkmaları gerektiğinde belli bir düzeyde bağımsızlık kazanmış olurlar.

Refakatsiz çocuklar ve genç yetişkinlere yönelik olanaklar: Sauvegarde de l'Enfance et de l'Adolescence des Savoies

Bu kuruluşta refakatsiz çocuklar ve genç yetişkinlere destek hizmetleri sunulur. 18 yaşına yaklaşan refakatsiz çocuklar ve genç yetişkinler bağımsız evlerde veya genç işçilere ayrılan barınma yerlerinde (Foyers de Jeunes Travailleurs) kalır ve kendi ihtiyaçlarını karşılar. Fakat ikamet izni, sağlık hizmetlerine erişim, ailevi konular gibi alanlarda kendilerine yardımcı olabilecek sosyal çalışmacılardan destek alabilirler. İhtiyaçlarına bağlı olarak değişimle birlikte bu sosyal çalışmacılarla ya ofislerinde ya da genç yetişkinin kaldığı evde görüşmeler yapılabilir. Bu kuruluş genç yetişkinlere uygun bir barınma olanağı bulma konusunda yardımcı olmak için hem özel sektördeki hem de kamu sektöründeki hizmet sağlayıcılarla ortaklıklar kurar. Bu hizmet sağlayıcılar arasında entegre kabul ve yönlendirme hizmetleri birimi (service intégré d'accueil et d'orientation) gibi devlet kurumları da bulunur. Bu model hem bağımsızlığın kademeli olarak kazanılmasına yardımcı olur hem de çocuk koruma sisteminden çıkılmasının vakti geldiğinde iş bulma, çiraklık ve ikamet izni alma başarısı açısından çok iyi sonuçlar elde edilmesini sağlar.

The Hope Projesi: Mültecilere yönelik Barınma ve İşe Yönlendirme Hizmetleri

The Hope projesinin amacı "sosyo-ekonomik güçlükler yaşayan bir kesim için istihdam yoluyla uyumun sağlanması"dır. Projenin birçok bileşeni vardır, bazıları şu şekildedir:⁵¹

- ▶ Kişiyeye özel bir meslek projesinin geliştirilmesi ve kişinin istihdama hazırlanması süreci ile bir arada ilerleyecek şekilde mesleki Fransızca eğitimi.
- ▶ İşgücü açığı bulunan sektörlerde mesleki eğitim veya geçici mesleki gelişim sözleşmesi. Eğitimin verildiği yerde barınma ve yeme-içme hizmetlerinin de sunulması.
- ▶ İdari, sosyal, mesleki, tıbbi konular ve vatandaşlık işlemlerinde devamlı destek.

51. Ministère du Travail, du Plein emploi et de l'Insertion, [Parcours Hope, Hébergement - Orientation - Parcours vers l'Emploi des personnes réfugiées](#), son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

2.3. ALMANYA

— Refakatsiz çocukların ve genç yetişkinlerin refahını sağlamaktan sorumlu temel kuruluşlar yereldeki Gençlik Refah Ofisleridir (Jugendämter). Bu ofisler genel anlamda Almanya’da aile bakımından yoksun biçimde bulunan çocukların veya ebeveynleri çocuğun iyiliğini riske atabilecek veya bunu sağlayamayacak durumda olan çocukların refahını sağlamaktan sorumludur. Yerel Gençlik Refah Ofisleri; yaş tespitinden, çocuk için geçici vasi ayarlanmasından, çocuğun ihtiyaçlarının belirlenmesinden ve çocuğa düzenli bakım hizmeti talep etmekten sorumludur. Uzun vadeli bakım hizmeti ve sosyal destek ve eğitim desteği ise kısmen sağlanır.

— Sosyal refah kurumları Almanya’nın sisteminde de önemli bir rol oynar. Çocuklar için barınma olanaklarını çoğunlukla sivil toplum kuruluşları (STK’lar) sağlar, STK’lara bu hizmetlerinin karşılığını devlet geri öder. Gençlik refah hizmetleri kapsamında sunulan tüm düzenli bakım hizmetlerini bu STK’lar organize eder. Bu sebeple her ne kadar STK’ların çocuğun yetiştirilmesi ile ilgilenme hakkı sadece yasal vasi veya gençlik ofisi tarafından kendilerine verilen vekaletnameden kaynaklansa da çocuk açısından ana bakım veren STK’lardır.

— Aile mahkemeleri her ne kadar sık başvurulmuş bir mercii olmasa da önemli bir rol oynar. Aile mahkemeleri çocuk için yasal vasi atanması, çocuk ile gençlik ofisi veya yasal vasisi arasındaki yasal uyumsuzlukların çözülmesi ve düzenli raporlar üzerinden yasal vasinin yaptığı çalışmaların denetlenmesi gibi görevleri yürütür. Çocuğun yasal vasisi önemli konularda nihai karar alıcıdır.⁵²

— Ebeveynlerinin bakımına güvenli biçimde geri dönene kadar, çoğunlukla çocuğun ülkede kalmasına “tolere edilir” veya çocuğa geçici ikamet tolerans verilir. Bu “tolere edilme” (Duldung) durumu ikamet Kanunu’nun 60.2 sayılı maddesinde düzenlenmiş olup yetişkin olana kadar çocuğa tanınan bir statüdür. Bu statü sınır geçiş hakkı vermez ve bu statüye sahip olunarak geçirilen süre daimi ikamet veya vatandaşlık almak için zorunlu olan bekleme süresi için hesaba katılmaz, buna karşın bu statü ülkede kalma hakkını fiilen sağlar ve sağlık hizmetleri dâhil sosyal hizmetler veya gençlik refahı hizmetlerine erişim sağlar.

— (18 yaşına basmadan önce) çocuk çoğunlukla üç yıl süren mesleki eğitime kayıt yaptırmışsa, 18 yaşına geldiğinde bu çocuğun eğitim gereksesiyle tolere edilen kalış (Ausbildungsduldung) adı altında Almanya’da kalmasına izin verilebilir. Mesleki eğitim⁵³ ile çocuklar çoğu zaman öğrenim görecekları kurumlara gitmek ve aynı anda öğrendiklerini iş yerinde uygulamak şeklinde kurgulanmış olan ikili eğitim sistemi üzerinden belirli bir zanaat öğrenir.

— Bunun yanı sıra ikamet Kanunu’nun 25a sayılı maddesi uyarınca yasal statüsü ne olursa olsun Almanya’da dört yıl ikamet eden ve dört yıl okula giden veya okulu tamamlama belgesi almış olan ve adli sicil kaydı olmayanlara düzenli ikamet izni verilebilir. Bu iznin süresiz olarak uzatılabilmesi için gencin kimliğini ispat etmesi, örgün eğitim (okul), mesleki

52. BumF – Bundesfachverband unbegleitete minderjährige Flüchtlinge (2022). Themen. [Vormundschaft](#).

53. Almanya’daki mesleki eğitim sistemi hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için bu makaleye bkz: Federal Eğitim ve Araştırma Bakanlığı. [Alman Mesleki Eğitim Sistemi](#). Son erişim tarihi: 15 Eylül 2022.

eğitim veya üniversite nezdinde eğitimine devam etmesi veya asgari ücreti aşacak şekilde işinden gelir elde etmesi gerekmektedir.

■ Bazı küçük istisnalar olmakla birlikte Almanya'da refakatsiz çocuklara sunulan bakımın düzeyi çocuğun yasal statüsüne bağlı değildir ve gençlik refahı hizmet sisteminde refakatsiz gençlerin değerlendirilme şekli yetkili makamlara iltica başvurusu yapıp yapmamlarına bağlı değildir. İdari kurumlar çocuğun refakatsiz olduğunu veya yasal temsilci bir vasisi olmadığını belirledikten sonra gençlik ofisi ile temasa geçmelidir. Bundan sonrasında ise gençlik ofisi geçici korumaya alma hizmetlerini (vorläufige Inobhutnahme) ayarlayarak çocuğun refahını ve yüksek yararını korumak için gereken tedbirleri alır. Bu statü gençlik ofisinin tüm yasal ebeveynlik sorumluluklarını ve karar yetkilerini kullanmasını sağlar. Çocuk geçici olarak gençlik refah hizmetlerinde uzmanlaşmış bir merkeze yerleştirilir ve ihtiyaç duyduğunda bakım verenine daimi erişimi olur. Çok sayıda refakatsiz çocuğun 2015 yılında ülkeye gelmesinden sonra bu çocukların birkaç büyük şehir başta olmak üzere Alman eyaletleri ve bölgelerine eşit yerleştirilmeleri için bir sistem kurulmuştur. Bu eşit yerleştirme şartına rağmen çocuğun yüksek yararı öyle gerektiriyorsa veya bazen çocuğun sağlık durumu bir yerden bir yere nakledilmesine izin vermiyorsa, çocuğun başka bir yere nakli kardeşlerinden ayrılmasına sebep olacaksa, kısa vadede ailesi ile birleşmesi mümkün görünüyorsa veya çocuk o belediye sınırlarında bir aydan fazla bir süredir yaşıyorsa çocuklar buldukları belediye sınırları içerisinde kalmaya devam edebilir. Akraları da aynı belediye sınırları içerisinde yaşıyorsa çocuğun yüksek yararı dikkate alınması gereken önemli bir husus olabilir çünkü bu tür sosyal bağlar yetişkinliğe geçiş sürecinde faydalı olabilir.

■ Barınma olanaklarının yanı sıra gençlik refahı hizmetleri sunan kurumlar ve gençlik ofisleri çocuğun sosyo-pedagojik ihtiyaçları, eğitim ihtiyaçları ve diğer ihtiyaçlarına destek olmak için çeşitli destek hizmetleri sunar. Çocuğun ihtiyaçlarını gençlik ofisi düzenli olarak değerlendirir ve bu konuda güncelleme yapar. İhtiyaç değerlendirmeleri ilgili gençle, yasal vasisiyle, birincil bakım verenine ve çevirmenle birlikte yapılan toplantılar üzerinden gerçekleştirilir. Bu süreç şeffaf ve hızlıdır ve süreçte yetişkinliğe geçişe yönelik planları da içerecek şekilde çocuğun isteklerine uygun olarak belirli bir süre içerisinde ulaşılmaya hedeflenen özel, ölçülebilir ve gerçekçi amaçlar belirlenir.⁵⁴ Gençlik refahı kapsamında alınan tüm tedbirlerin masrafları sorumlu belediye tarafından karşılanır ve bu masrafların içerisinde okul gezilerinin finansmanı, ilave dil kursları, okul materyalleri ve gençlik ofisinin talebi ve takdirine bağlı olan eğlence-dinlenme ihtiyaçları bulunmaktadır. Genç ayrıca kıyafet, hijyen malzemeleri ve kişisel harcamaları için sosyal destek alır.⁵⁵

54. BumF – Bundesfachverband unbegleitete minderjährige Flüchtlinge e.V. (2022). Themen. Jugendhilfe

55. Çocuğun yararına hayata geçirilen tedbirler için sağlanan mali destek çeşitleri bu iki örnekte de görüldüğü gibi devletin tavsiye veya rehberlerine tabidir: Anlage 7 zur Hessischen Rahmenvereinbarung für die Gestaltung der Einzelvereinbarungen über Leistungsangebote, Qualitätsentwicklung und Entgelte nach §§ 78 a ff. SGB VIII (KJHG). URL: <https://www.kostenbeitrag.de/images/Nebenleistungen/Nebenleistungen-2022.pdf> ve Empfehlung der Landeskommission Jugendhilfe NRW gemäß §39 Abs.3 Achten Buch Sozialgesetzbuch. URL: https://www.lvr.de/media/wwwlvrde/jugend/hilfeszuerziehung/dokumente_65/lakonr10.pdf

Kanun, 21 yaşına kadar bakım sonrası destek olasılığını öngörmüştür

Alman kanunları reşit olmadan önce refakatsiz olan çocukların yetişkinliğe geçiş sürecindeki ihtiyaçlarını ele alır. Sosyal Kanun'un 4. kısmınının 41. maddesine göre (SGB VIII), "genç yetişkinler kanunun bu bölümü uyarınca kişilik gelişimleri ile kendi kaderlerini tayin edebilecek, özerk ve bağımsız bir hayat tarzı garanti edilmiyorsa veya edilmediği sürece uygun ve gerekli desteği almaya devam eder." Bu destek genellikle "21 yaşına kadar verilmelidir ve sadece gerekçesi belirlenmiş münferit durumlarda bu yaştan sonra da devam etmelidir."⁵⁶

Mülteciler ve İşkence Mağdurları için Psiko-Sosyal Destek Merkezleri

Kuzey Ren-Westphalia eyaletinde eyaletin önemli bölgesel merkezlerinde mülteciler ve işkence mağdurları için psiko-sosyal destek merkezleri kuran sosyal refah kuruluşlarına yaptıkları harcamalar karşılığında geri ödeme yapılır. İhtiyaç temelli bir süreçten faydalanan bu merkezler kriz müdahale ve istikrarı sağlama tedbirleri, psiko-sosyal destek, grup terapisi, psikoterapist bulma gibi hizmetler sunmanın yanı sıra psikiyatrik ve psikoterapötik ortamlarda görev yapacak çevirmenlere eğitim verir.⁵⁷ Köln'deki İşkence Mağdurları Tedavi Merkezi bu alanda uzmanlaşmıştır ve uzun vadeli psikoterapötik tedavi olanakları sunar.⁵⁸ Bu kapsamda başka bir olumlu örnek teşkil eden Bonn şehri refakatsiz çocuklar da dâhil olmak üzere psikoterapötik ve psikiyatrik tedavi ortamlarında çevirmen olarak çalışan gönüllülerin tüm masraflarını karşılar.⁵⁹

İş gücü piyasasına uyum desteği ve mesleki hazırlık tedbirleri

Önceden veya ülkelerinden ayrılırken okula gitmemiş olmak, dil sorunu veya kültürel engeller gibi kişisel olarak yaşadıkları bazı zorluklardan dolayı refakatsiz çocukların iş gücü piyasasına erişmeye çalışırken karşılaşılabilecekleri engellerle baş etmelerine yardımcı olmak için gereken desteği Almanya Federal İstihdam Kurumu (Agentur für Arbeit) vermektedir. Bu destek tedbirlerinin amacı iş gücü piyasasına uyumu kolaylaştırmaktır. Bu tedbirler içerisinde Federal İstihdam Kurumu bünyesindeki kariyer bilgilendirme merkezlerinden destek almak ve mesleki eğitime hazırlık olması için geniş kapsamlı geçiş programlarından faydalanmak yer almaktadır. Geçiş programları şunlardır:

- ▶ Okullarla iş birliği hâlinde yürütülen ve çocuklar hâlen okula giderken

56. Sozialgesetzbuch (SGB) – [Achtes Buch, §41](#) (Almanya Sosyal Kanunu, Kısım 8, §41).

57. Bu eyalet programının kısa bir özetine şuradan ulaşabilirsiniz: Ministerium für Kinder, Familien, Flüchtlinge und Integration des Landes Nordrhein-Westfalen. [Psychosoziale Zentren für Geflüchtete](#).

58. Bu olanakların genel özetine şu adresten ulaşabilirsiniz: <http://www.psz-nrw.de/>

59. Bir kaynağa göre Bonn'daki Gençlik Ofisinde.

başlayan Kariyer Giriş Desteği (Berufseinstiegsbegleitung) gibi programlar, bu programların amacı gencin gerekli olan okul terk belgesini başarıyla almasını sağlamaktır. Bu programlar genel kariyer yönlendirme desteği sunar ve başvuru sürecine yardımcı olur.

- ▶ Mesleki eğitim kapsamında iş yerlerine yerleşmede güçlük yaşayan gençlere yönelik programlar: Bu program iş yerlerine staj amaçlı yerleştirme yapan ve eğitim hizmet sağlayıcılarından daha ileri düzeyli yeterlilik edinilmesini sağlayan mesleki hazırlık tedbirlerini (Berufsvorbereitende Maßnahmen) kapsar. Bu kategoride sunulan bir başka tedbir ise Giriş Eğitimleri tedbiridir (Einstiegsqualifizierungsmaßnahme). Bu tedbir kapsamında bir şirkette 6-12 ay süreyle destekli staj imkânı ayarlanır, burada amaç aynı şirkette düzenli çoğunlukla da üç yıl süren mesleki eğitim programına geçişi kolaylaştırmaktır.
- ▶ Destekli Mesleki Eğitim (Assistierte Ausbildung) gibi programlarda ise iş yeri tabanlı mesleki eğitime zaten dâhil olmuş olan fakat sosyal dezavantajlarından veya dil sorunlarından dolayı bu eğitimi başarıyla tamamlamak ve diploma almak için ilave desteğe ihtiyaç duyanlara gereken destek verilir.

12 ila 26 yaş arasındaki çocuklara ve genç yetişkinlere yönelik dosya yönetimi ve danışmanlık

Gençler ve gençlik refahı alanında çalışanlar için iş gücü piyasasına erişim, uyum hizmetleri ve destek programları ile ilgili kuralların tamamını takip etmek kolay olmayabilir. Gençlik Göç Hizmetleri (Jugendmigrationsdienst – JMD) adlı kuruluş bu sorunu gidermek için kurulmuştur. Bu kuruluş Almanya'daki yaklaşık 500 ofisiyle geniş bir ağa sahiptir ve 12 ila 26 yaş arasındaki çocuk ve genç yetişkinlere destek ve danışmanlık vermek için bağımsız ve kâr amacı gütmeyen sosyal refah kuruluşları ile birlikte çalışır. Federal İçişleri Bakanlığı da bu hizmetleri sunan kuruluşlara harcamaları karşılığında geri ödeme yapar, onların ortak kalite standartlarına ulaşmalarını sağlar ve finansman kılavuzları üzerinden sunulacak hizmet çeşitlerini tanımlar. Gençlik Göç Hizmetleri gençlere belirli bir anda ihtiyaçlarına göre destek vermek yerine bu gençler için kapsamlı uyum desteği planı hazırlamak amacıyla dosya yönetimi yaklaşımını benimser. Bu planlar gerekli eğitimleri almış bir sosyal çalışmacı veya eğitimci olan bir danışmanın gözetiminde gençlerle birlikte ortaklaşa oluşturulur. Süreç, mevcut durumun ve ilgili gencin yeterliliklerinin değerlendirilmesi ile başlar, bu süreçte amaçlar belirlenir ve belirlenen amaçlara ulaşmak için ihtiyaç duyulan kaynak veya destekler tanımlanır. Birçok durumda gençlik refahı sistemi içerisinde destek planının benimsediği yaklaşım hayata geçirilir. Uyum destek planı üzerinde anlaşıldıktan sonra bazı hizmetler doğrudan Gençlik Göç Hizmetleri tarafından sağlanırken diğer hizmetlerden başka kuruluşlar veya diğer kamu kurumları sorumlu olur.⁶⁰

60. Ayrıntılara şu internet sitesindeki bağlantılardan ulaşmak mümkündür:

[Jugendmigrationsdienste](https://www.jmd.de). Die Jugendmigrationsdienste (2022).

Ücretsiz hukuki destek

Kuzey Rhine-Westphalia eyaleti Almanya'daki refakatsiz çocuklar için en kapsamlı ücretsiz hukuki desteği sunan eyaletlerden biridir. Bu destek iltica ve ikamet kanunları, gözetim ve yasal vasilik, eğitim ve iş olanaklarına erişim, sosyal destek ve sağlık hizmetlerine erişim ve kanunla ihtilafa düşülmesi hâlinde sunulacak destek hakkında hukuki tavsiyeler verilmesini kapsar.⁶¹ Bahsi geçen bu hizmetlerin çoğu Kuzey Rhine-Westphalia eyaletinde yine kamu eliyle yürütülen Mültecilere yönelik Bölgesel Danışmanlık Hizmetleri (Regionale Flüchtlingsberatung) adlı başka bir program tarafından sağlanmaktadır. Bu programda ikamet izni olmayan her yaş grubundaki sığınmacı ve kişilere hukuk tavsiyesi verilir. Bu iki program gençlerin ücretsiz erişebilecekleri kapsamlı bir hukuki destek ağı sunmaktadır.⁶² Barolara kayıtlı avukatlar tarafından sunulmayan bu hukuk hizmetleri Almanya'nın Hukuk Hizmetleri Kanunu'nun (Rechtsdienstleistungsgesetz) 6. maddesinde düzenlenmektedir, bu maddenin amacı sadece barolara kayıtlı avukatlara ayrılmış bir alanda kalite kontrolü sağlamaktır. Bu kısıtlamalar göz önüne alındığında karmaşık durumlarda hukuk tavsiyesi veren kişinin kurum içerisindeki veya dışarıdan bir hukuk firmasındaki barolara kayıtlı avukatlara kısa sürede erişmesine yönelik bir garanti olmalıdır. Bunun yanı sıra hukuk danışmanları iltica hukuku, ikamet hukuku, sosyal desteklerle ilgili kanunlar gibi konularda düzenli olarak kurs ve eğitimler almalıdır, ayrıca ilgili kanun, yönetmelikler ve içtihatları son değişiklikleri bilmeleri gerekmektedir.⁶³ Buna ilaveten, devletin hukuki danışmanlık verenler için belirlediği geri ödeme programının şartlarına göre hukuki danışmanlık verenlerin üniversitelerin sosyal hizmetler, eğitim veya siyaset bilimi, sosyal bilimler veya hukuk gibi ilgili diğer alanlarından mezun olmaları gerekmektedir.

61. Ministerium für Kinder, Familie, Flüchtlinge und Integration des Landes Nordrhein-Westfalen (2021): Asylverfahrensberatung für unbegleitete minderjährige Geflüchtete“. https://www.bra.nrw.de/system/files/media/document/file/2_2_1-kurzkonzept-asylverfahrensberatung_umf.pdf
62. Programın kısa açıklamasına ulaşmak için: [Ministerium für Kinder, Familie, Flüchtlinge und Integration des Landes Nordrhein-Westfalen](#) (2020). Regionale Beratung für Geflüchtete.
63. AWO Bundesverband e.V. (2019). [Das Rechtsdienstleistungsgesetz. Möglichkeiten und Grenzen der rechtlichen Beratung in den Migrationsfachdiensten.](#)

2.4. YUNANİSTAN

■ Yunanistan'da üçüncü ülkelerden gelen veya vatansız durumda olan ve ebeveyn bakımından mahrum kalmış çocukların korunmasından sorumlu ulusal yetkili makam Refakatsiz Çocukların Korunması Özel Sekreterliğidir (SSPUAM). SSPUAM, Göç ve İltica Bakanlığı bünyesinde Şubat 2020'de kurulmuştur.⁶⁴

■ Yetkili makam olarak SSPUAM, Yunanistan'daki refakatsiz çocuklarla ilgilenen diğer yetkili makamlar, kurumlar ve kuruluşların yerine getirdiği tüm faaliyetleri koordine eder ve denetler. SSPUAM "Refakatsiz Çocukların Korunması Ulusal Stratejisi" adlı belgeyi (Ulusal Strateji) hazırlamış ve bu belgenin uygulamasını gözetmektedir.⁶⁵ Ulusal Strateji her biri altında belirli hedeflerin tanımlandığı dört tematik alandan oluşan uzun vadeli stratejik bir plandır. Stratejinin amacı Yunanistan'daki refakatsiz çocukların bakımı ve korunması için kapsamlı bir çerçeve oluşturmaktır. Belgenin ana öncelikleri kapsamında belirlenmiş bir hedef ise refakatsiz çocukları yetişkinliğe geçişte desteklemektir.⁶⁶

■ Ulusal Strateji'ye ek olarak SSPUAM Yunanistan'daki refakatsiz çocukların refahını korumak için politika ve eylemler oluşturup bunları uygular. Bu konuda verilecek örnekler arasında "koruyucu gözetim" kapsamında idari gözetim uygulamasının kaldırılması ve Gönüllü Yeniden Yerleşme Programı ve Ulusal Acil Durum Müdahale Mekanizmasının kurulmasıdır.⁶⁷

■ SSPUAM ayrıca vasilikle ilgili yeni bir kurumsal ve operasyonel çerçeve⁶⁸ hazırlamış ve yeni vasilik kanunu Temmuz 2022'de çıkmıştır.⁶⁹ Yeni kanuna göre vasilik sorumluluğu SSPUAM'a verilmiştir. İlgili kamu kurumlarında, uluslararası kuruluşlarda ve STK'larda çalışan ve vasilik hizmetleri verebilecek yeterlikte kişiler savcı tarafından vasi olarak atanır. Savcı çocuğun ailesinden birisini de çocuğun günlük bakımı için atayabilir. Bu şekilde yeniden düzenlenen vasilik sistemi yetişkinliğe sorunsuz geçişe yardımcı olacak önemli bir adım olarak görülmektedir. Diğer sorumluluklarının yanı sıra vasiler refakatsiz çocukların çocuk

64. SSPUAM, 18/2020 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi uyarınca Şubat 2020'de kurulmuştur (A '34). Bu kurum, 4622/2019 (A '133) sayılı Kanun'un 35 ve 42. maddeleri uyarınca faaliyet gösterir ve faaliyetleri uyumdan sorumlu olan Göç ve İltica Bakan Yardımcısı tarafından denetlenir.

65. Refakatsiz Çocukların Korunması Ulusal Stratejisi ([Εθνική Στρατηγική για την Προστασία των Ασυνόδευτων Ανηλίκων](#)), Refakatsiz Çocukların Korunması Özel Sekreterliği, Göç ve İltica Bakanlığı, 2022.

66. Ulusal Strateji, Bölüm 2, Hedef 4.

67. Ulusal mekanizmanın sunduğu koruma hizmetleri 7/24 faaliyet gösteren çağrı merkezi, refakatsiz çocuklar uzun vadeli konaklama tesislerine yerleştirilene kadar acil durum barınma merkezlerine yerleştirme ve psiko-sosyal ve hukuki desteğin sağlanması üzerinden sunulur.

68. 220/2007 sayılı cumhurbaşkanlığı kararnamesinin 19. maddesinin 1. fıkrası ve 4540/2008 sayılı Kanun'un 22. maddesine göre, çocuk savcısının olmadığı durumlarda birinci derece mahkeme savcısı kalıcı bir vasi atanana kadar refakatsiz çocukların geçici vasisi olarak görev yapar.

69. 4960/2022 sayılı Kanun, "Ulusal Vasilik sistemi ve Refakatsiz Çocuklar için Barınma Çerçevesi ve Göç ve İltica Bakanlığının yetki alanına ilişkin diğer hükümler" ([Εθνικό Σύστημα Επιτροπείας και Πλαίσιο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου](#)), R.G. A' 145/22.07.2022.

Yunanistan

destek ve refah sistemine yönlendirilmesini ve sisteme uyum sağlamasını kolaylaştırır, yaşı sebebiyle yetişkin olmaya yaklaşan çocuklara destek verir ve bu çocukların bağımsız bir hayatın sorumluluklarını tanınmasını sağlar.

■ Yunanistan'da yasal statü kazanmak için üçüncü ülke vatandaşı veya vatansız olan çocukların⁷⁰ ya uluslararası koruma başvurusunda bulunması ya da insani gerekçelerle ikamet iznine başvurması gerekmektedir.⁷¹ Birinci veya ikinci kademede haklarında olumlu bir karar çıkmasından sonra çocuğa mülteci statüsü veya ikincil koruma verilir.⁷² Bunun yanı sıra ilgili Bakanlığın gözetiminde kâr amacı gütmeyen bir kurumun veya barınma merkezinin bakımı altındaki çocuklar⁷³ insani gerekçelerle 2 yıllık ikamet iznine başvurabilir.

■ Göç Kanunu⁷⁴ 1 Nisan 2023'te değiştirilmiş olup yeni getirilen hüküm Yunanistan'daki refakatsiz çocukların korunmasına yönelik entegre bir sistemin geliştirilmesini desteklemektedir. Bu hükme göre Yunanistan'a refakatsiz çocuk olarak girmiş ve sonrasında yirmi üç yaşına gelmeden önce Yunan okullarında ortaöğretim kademesinde en az üç (3) sınıfı başarıyla geçmiş olan üçüncü ülke vatandaşı yetişkinlere veya ülkede ikamet eden vatansız kişilere iş gücü piyasasına tam erişim olanağı veren on yıllık ikamet izni verilir.

■ Refakatsiz Çocuklara yönelik Uyum ve Destek Birimi,⁷⁵ Yunanistan'daki refakatsiz çocukların yetişkinliğe sorunsuz geçişi için çocukları hazırlamak ve bunu sağlamak konusunda önemli bir rol oynar. Bu kapsamda Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı ile iş birliği içinde refakatsiz çocukların okullara kayıt yaptırmasını kolaylaştırarak, barınma merkezlerinde kapasite geliştirme konusunda çalışmak üzere eğitimciler görevlendirerek ve refakatsiz çocukların müfredat dışı faaliyetlere katılmalarını kolaylaştıracak şekilde yerel topluluklarla bağlantılar kurarak bu Birim refakatsiz çocukların örgün ve yaygın eğitim kurumlarına erişimini desteklemektedir. Bu amaçla bu Birim, uyum hizmetleri ve faaliyetlerine katılan belediye ve taşra düzeyindeki paydaşların coğrafi olarak haritalandırılması çalışmasını başlatmış ve bu paydaşlara ilişkin ayrıntılı açıklamalar oluşturmuştur. Buradaki amaç mevcut sinerjileri desteklemek ve güçlendirmek ve yeni girişimleri teşvik etmektir. Yereldeki toplu-

70. Kişilerin Yunan topraklarına girmesini öncelikle Schengen Sınır Kanunu ve Göç ve Toplumsal Uyum Kanunu düzenler. Üçüncü ülke vatandaşları ve vatansız kişilerin Yunanistan'da kalışına ilişkin ön koşulları Göç ve Toplumsal Uyum Kanunu belirlemektedir. Eğer kişiler uluslararası koruma başvurusunda bulunmak isterse, o zaman Cenevre Sözleşmesi, Sözleşme'ye ek New York Protokolü ile Dublin III Tüzüğü ile değiştirilmiş 4636/2019 sayılı uluslararası koruma kanunu hükümleri geçerlidir.

71. Göç ve Sosyal Uyum Kanunu'nun 19 A maddesine göre; değiştirilen L. 4251/2014 sayılı Kanun. Özellikle de daha sonradan değiştirilen L. 4332/2015 sayılı Kanun'un hükümlerine 19 A maddesi eklenmiştir.

72. Resmi istatistiki veriler için bkz.: http://asylo.gov.gr/en/?page_id=110.

73. Aynı hükümdede istismar, ciddi sağlık sorunları vs. gibi insani statünün verilebileceği diğer özel koşullar tanımlanır.

74. 5038/2023 sayılı Kanun, "Göç Kanunu" (A' 81/01.04.2023)

75. Bu birim Eğitim ve Din İşleri Bakanlığı ile yakın iş birliği içinde refakatsiz çocukların örgün eğitime erişimi, ev işleri desteği ve NFE aktörleri (UNICEF, SOS Çocuk Köyleri) ile iş birliği içinde konaklama merkezlerinde telafi sınıfları ve konaklama merkezlerindeki eğitimcilerle birlikte kapasite geliştirme eğitimleri gibi birçok farklı faaliyeti koordine etmektedir.

lukların profiline bağlı olarak ilgili paydaşlar üniversiteleri, müzeleri, belediyenin göçmen uyum merkezlerini, spor kulüplerini, STK'ları ve kültür merkezleri gibi kurumları kapsayabilir. Bu paydaşların sunduğu hizmetler sayesinde çocuklar sadece yeni yetenek geliştirmekle kalmaz aynı zamanda hayat becerilerini de güçlendirir ve böylece de topluma kademeli olarak uyum sağlamalarına ve yetişkinliğe hazırlanmalarına katkı sağlar.

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Yarı Bağımsız Yaşam için Denetimli Evler (SIL)

SIL evleri 2018 yılında başlatılmış bir uygulama olup 16 ila 18 yaşlarındaki refakatsiz çocuklar için alternatif bir barınma düzenlemesi niteliğindedir.⁷⁶ Bu program içerisinde hem barınma hem de bazı hizmetler (eğitim, sağlık ve benzeri) vardır ve amacı çocukların yavaş yavaş daha fazla sorumluluk üstlenmelerini sağlayarak yetişkinliğe geçişini ve Yunan toplumuna uyumunu kolaylaştırmaktır. SIL modelinin başlatılması kurum bakımından daha uygun, daha fazla desteklenen ve bireyi güçlendirici bağımsız yaşama modeline geçişi temsil ettiği için bu model dönüm noktası olarak görülmektedir. SIL modelinde çocuklar beceri ve yeteneklerini, öz saygılarını ve potansiyellerini geliştirme konusunda teşvik edilir ve onlara bir yaşam perspektifi sağlanır. Şu anda Yunanistan'da 78 SIL evi vardır ve bunların çoğu Atina ve Selanik'tedir. Bu evleri işleten aktörler arasında Metadrası, Arsis, Ekfrasi, ICSD, Iliaktida, IRC, KEAN, Nostos ve Praksis bulunmaktadır.⁷⁷ Bu aktörlerin hepsi doğrudan SSPUAM'ın denetiminde faaliyet gösterir.

Güvenli barınmanın yanı sıra SIL evleri çocuğun eğitimi, sağlığı, psikososyal refahı, hukuki destek ve tercüme gibi ihtiyaçlarını karşılamak için bir dizi hizmet sunar. SIL evlerinde kalan çocukları farklı disiplinlerden gelen uzmanları bir araya getiren ekipler destekler. Bu ekipler içerisinde sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve avukatların yanı sıra gece mesaisine de kalan bakım verenler bulunmaktadır. Bu kişilerin temel görevi çocuğun temel ve pratik ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olmak ve güvenliğini sağlamaktır.

Yetişkinliğe hazırlık açısından bu evlerde faaliyet gösteren aktörler çocukları kademeli biçimde kendileri hakkındaki önemli kararların alındığı süreçlerde sorumluluk almaya teşvik ederken aynı zamanda çocuklara ihtiyaç duyduklarında ilave destek verir. Bu destek çocuğun kendi için doktor randevusu almasını veya aktif iş aramasını teşvik etmek şeklinde olabilir. Yerleştirme zamanı izin veriyorsa yetişkinliğe yönelik hazırlıklar tipik olarak çocuk reşit olmadan dört ay önce başlar. Bu kapsamda çocuğa iş bulma konusunda kapsamlı destek verilir, çocuk temel

76. İlk başta SIL evleri Ulusal Sosyal Dayanışma Merkezinin (Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı) denetimindeydi. Kasım 2020'den sonra bu görev SSPUAM'a verilmiştir. Kasım 2020 ve 30 Nisan 2023 tarihleri arasında 1409 refakatsiz göçmen çocuk SIL evlerinde kalmıştır.

77. Solidarity Now ve Koinonino EKAV de SIL evlerinde faaliyet göstermekteydi, fakat faaliyetleri Mart 2022'de sona ermiştir. Benzer şekilde Arsis de SIL evlerinde faaliyet gösterirken Şubat sonundan itibaren bazı evlerde faaliyetlerine son vermiştir.

hizmetlere erişim konusunda güçlendirilir, temel hizmet desteğini nereden bulabileceğine dair çocuğa yoğun bilgilendirme yapılır ve birtakım pratik hazırlıklar yapılır. Uygun olduğu durumlarda ilgili aktör çocuğun 18 yaş üstü kişilerin kaldığı evlere geçmesi için başvurusunu tamamlar ve ileride iş bulması için gerekli olan vergi ve sigorta kaydını yaptırmasına yardımcı olur.

PROUD projesinde ulusal düzeyde ve Avrupa düzeyinde uygulanan yaşam programları hakkında bilgi veren kapsamlı bir rehber hazırlanmıştır.⁷⁸ Bu rehber SIL evlerinde çocuklarla birlikte çalışan bakım uzmanlarının kapasitesinin geliştirilmesini hedeflemektedir.

Mentörlük (Akıl Hocalığı) Programları

Son yıllarda Yunanistan'daki refakatsiz çocuklara verilen mentörlük hizmetlerini destekleyen ve teşvik eden dikkat çekici bazı girişimler olmuştur.

SSPUAM Temmuz 2021'de Yunanistan'da okula gitmiş olan ve benzer zorluk ve güçlüklerle karşılaşmış olan önceden refakatsiz çocuk olan altı çocukla birlikte bu mentörlük (akıl hocalığı) girişimini başlatmıştır. Bu pilot programı Avrupa Birliği İltica Ajansı (EUAA) finanse etmektedir. Bu program kapsamında mentörler (akıl hocaları) refakatsiz çocukların kabulü, barınması ve eğitimini de kapsayacak şekilde çocuğun yolculuğunun her adımında kişiye özel rehberlik sunar ve çocuğun yetişkinliğe sorunsuz geçişini ve iş gücü piyasasına uyumunu sağlar.

Görevlerine başlamadan önce mentörler davranış kuralları, çocuk korumanın esas ilkeleri, toplumsal cinsiyet ve yasal prosedürler gibi konuları kapsayan iki günlük bir eğitim alır. Daha sonra mentörlere kapasitelerini geliştirme fırsatları sunulur. Refakatsiz çocuk olarak Yunanistan'a gelip burada yetişkinliğe adım atan genç yetişkinler mentör olarak rol modeli işlevi görür, çocuklara mevcut seçenekler hakkında bilgi vermek için bilgi ve deneyimlerinden faydalanır, çocukların ihtiyaçlarının karşılanmasına destek verir, güvenlerinin artmasına yardımcı olur ve çocuğun istismar ve sömürü ihtimaline karşı farkındalığını artırır.

Pilot aşamasında Yunanistan'daki barınma merkezlerine ve SIL evlerine yapılan saha ziyaretleri aracılığıyla bu akran desteğinin çocuklara tanıtılması üzerinde durulmuştur. Bu girişimin amacı SIL evlerine yönlendirilen çocuk sayısını da artırmaktır. Farklı uyruklardan daha fazla mentör bulunursa ve kişiselleştirilmiş desteğin daha fazla sayıda refakatsiz çocuğa verilmesine olanak tanıyacak şekilde cinsiyet dengesi sağlanırsa, mentörlük programının olumlu etkisi ve etkinliği

78. PROUD projesi hakkında daha fazla bilgi ve SIL hakkındaki kapsamlı rehber için bkz.: <https://ca-reforminors.eu/the-proud-project/>. Projenin süresi 2019-2021 yılları arasındadır ve proje Avrupa Komisyonu'nun AMIF programı tarafından eş finanse edilmektedir. Proje ayrıca METAdrası – Göç ve Kalkınma Eylemi (METAdrası, Yunanistan) ve ortakları Nidos (Hollanda), Fundació Privada Idea Per A La Millora Social D Infants I Families (Fundació Idea, Catalonia), Apostoli (Yunanistan), Avrupa Anayasa Hukuku Merkezi (CECL, Yunanistan), PLAN International Deutschland (PLAN, Almanya) ve Atina Hayat Boyu Öğrenme Enstitüsü (ALLI, Yunanistan) tarafından koordine edilmektedir.

artabilir. Bir başka deyişle, pilot mentörlük faaliyeti bir politika olarak benimsenip Yunanistan genelinde uygulaması yaygınlaştırılırsa faydalı olacaktır.

Yunanistan'daki diğer mentörlük girişimleri şu şekildedir:

- ▶ **METAdrası'nın PROUD Projesi:** Bu mentörlük programında bakımdan sorumlu olan meslek uzmanları ve diğer ilgili uzmanlar yaşları 15 ila 18 arasında değişen refakatsiz çocuklarla çocukların bakım almaktan çıkıp bağımsız yaşama geçişini kolaylaştırmak amacıyla eşleşir. Mentörlerin katılımı gönüllüdür ve başvurular, mülakatlar ve seçim sürecinin yanı sıra eğitimler ve mentörlerin danışmanlık alacak çocuklarla eşleşmesine ilişkin somut prosedürler⁷⁹ vardır.
- ▶ **Re-Generations:**⁸⁰ Bu girişimin amacı 18-21 yaşlarındaki genç üçüncü ülke vatandaşlarını ev sahibi topluma uyum sürecinde gönüllü vatandaşlarla kuracakları mentörlük ilişkileri aracılığıyla desteklemek ve yetişkinliğe geçerken bu gençlerin dayanıklılığının gelişmesini sağlamaktır. Temel hedef; kültürel faaliyetler ve eğitimle ilgili başka girişimler aracılığıyla genç üçüncü ülke vatandaşları, gönüllüler ve yerel topluluklar arasındaki paylaşımları artırmaktır. Proje ayrıca mentörlerin rolünü şekillendiren özelliklerden oluşan bir profili de tanımlamıştır. Bu özellikler arasında nezaket, dikkat, esneklik, rehberlik sunma, hizmet verme, iş birliğine yakınlık, bağımsızlık, teyakkuz ve tutarlılık bulunmaktadır.⁸¹ Bu proje çerçevesinde ARSIS mentörlük ilişkisinin devam ettiği süre boyunca gönüllü mentörlere uygun başlangıç eğitimleri ile takip eğitimlerini vererek onları destekleme taahhüdünde bulunmuştur. ARSIS Yunanca dilinde mentörlerin eğitilmesi için gereken adım ve ilkeleri tanımlayan rehberler hazırlamış ve mentörlük programının oluşturulması konusunda tavsiyeler veren Punt de Referència'nın katkıları ile kapsamlı bir el kitabı oluşturmuştur. Bu el kitabında mentör adaylarının doldurması gereken öz değerlendirme anket şablonları ve mentörlerle onlardan danışmanlık alacaklar arasında imzalanabilecek örnek mutabakat mektupları bulunmaktadır. Bu el kitabına ARSIS'in internet sitesinden erişmek mümkündür.⁸²
- ▶ **RoAd: Yetişkinliğe Giden Yol -Refakatsiz Çocuklara Yetişkinlik Yolunda Yardımcı olmak için Mentörlük Desteği**⁸³ Yine ARSIS'in katılımı ile

79. Daha fazla bilgi şu bağlantıda bulunabilir: <https://careforminors.eu/mentors/how-to-become-a-mentor/>.

80. Bu projeyi Selanik'teki Arsis koordine etmiştir ve proje İtalya'dan Defence for Children International (Uluslararası Çocuk Savunma) ve İspanya'dan Punt de Referència desteği ile AB İltica, Göç ve Uyum Fonu tarafından finanse edilmektedir. Projenin süresi Aralık 2018 ila Mayıs 2022 arasında 42 aydır. Daha fazla bilgi şu bağlantıda bulunabilir: <https://arsis.gr/regenerations-mentor-ring-for-young-refugees/>.

81. Analiz için proje için hazırlanan Memoir belgesine bakınız, sayfa 11.

82. <https://arsis.gr/en/home/>

83. Yetişkinliğe Giden Yol (RoAD) Projesi – Refakatsiz çocuklara yetişkinliğe geçişte yardımcı olacak

yürütülen bu projede amaç göçmen ve mülteci durumundaki refakatsiz çocukları yetişkinliğe sorunsuz geçiş ve yerel topluluklara uyum için hazırlamanın etkin ve sürdürülebilir bir yöntemi olarak mentörlüğü desteklemektir. Bu projenin özellikle odaklandığı konu mentörlerin refakatsiz çocukların ihtiyaçları ve mentörlüğün faydaları hakkındaki farkındalığını artırmaktır. Buradaki amaç refakatsiz çocuklar 18 yaşına geldiklerinde yani artık çocuklara sunulan koruma, yardım ve hizmetlerden yararlanmak için gereken şartları taşımadıklarında ve yasal vasiye sahip olma hakkını kaybettiğinde oluşan boşluğu kapatmaktır. Bu değişiklik ülkede kalışlarını temelden etkiler (örneğin artık uygun barınma olanaklarını, tıbbi ve psikososyal desteğe erişimi, eğitimlerini veya mesleki eğitimi sürdürme hakkını ve iş gücü piyasasına erişimi kaybederler).

HOME Projesi: Barınma, eğitim, kapasite geliştirme ve istihdam edilebilirlik desteği

HOME projesi yetişkin olanlara özel dört temel hizmet sunmuştur:

En fazla 21 yaşına kadar kalınabilecek şekilde hem erkek hem de kadın genç yetişkinlere barınmaları için 20 tane konaklama yeri sunulmuştur. Kalıcı bir çözüm bulana kadar kalış süresini uzatmak mümkündür.

- ▶ Diğer seçeneklerin yanı sıra bilgisayar dersleri, Almanca veya İngilizce dil kursları ve özel okullarda okumak için burs seçenekleri gibi eğitim ve kapasite geliştirme fırsatları da sunulmuştur.
- ▶ CV yazma, iş görüşmelerine hazırlık desteği verilerek ve üçüncü ülkelerden gelen genç yetişkinleri işe alırken uymaları gereken işe alım prosedürleri konusunda işverenlere yardım edilerek istihdam edilebilirlik desteklenmiştir. Özel kuruluşlar veya kamu kuruluşları ile irtibata geçerek olası iş fırsatları tespit edilmiştir.
- ▶ HOME projesi genç yetişkinlerin hukuki desteğe ve yasal temsiliyet hakkına erişimini de sağlamıştır.

Stepping-Stone: Eğitim ve İş Gücü Piyasasına Erişimin Desteklenmesi

Stepping-Stone projesi ile METAdrası genç mülteci ve göçmenlerin Yunan toplumuna katılımını iki faaliyet alanı olan eğitim ve istihdam edilebilirlik ile artırmayı amaçlamıştır.

Bu proje Mayıs 2017'de başlamıştır. 2020-2021 dönemindeki Covid-19 kısıtlama

mentörlük projesinin amacı ortak bir izleme metodolojisi yaklaşımı ile refakatsiz çocukları ve genç yetişkinleri yetişkinliğe geçiş sürecinde desteklemektir. Bu proje AB İltica, Göç ve Uyum Fonu'ndan alınan finansmanla ARSIS (Gençlerin Toplumsal Desteklenmesi Derneği), Uluslararası Çocuk Savunma Derneği (İtalya), Punt de Referència (İspanya) ve Mentoring Europe <https://www.mentoringeurope.eu/> (Hollanda) ile iş birliği içerisinde uygulanmaktadır. Projenin süresi 24 ay olup Şubat 2022 ila Ocak 2024 arasını kapsamaktadır.

malarına rağmen, proje birçok genç yetişkine destek vermeye devam etmiştir ve 2021 yılı sonunda METAdrasi kişiye özel destek vermek amacıyla hâlen faal olan Job Club (İş Kulübü) oluşturmuştur. Bu kulüpler üzerinden CV oluşturmaya, iş aramaya ve iş görüşmelerine hazırlanmaya yönelik destek verilir. 2021 ve 2022 yılları arasında desteklenen kişilere yönelik bazı çevrimiçi ve fiziksel seminerler düzenlemiştir. Bu seminerlerde ele alınan konulara örnek olarak Yunanistan'da işe girmek için gereken belgeler, CV yazma, temel bilişim becerileri ve rol canlandırma çalışmaları ile iş görüşmelerine hazırlanma verilebilir. İstihdam fırsatlarını artırmak için turizm sektöründeki işverenlerle iletişim kurulmuştur.

The Design your Future Projesi: Eğitim ve istihdama erişim desteği

“Design your Future” projesi ile FAROS Horizon Merkezi⁸⁴ ileri düzey eğitim ve istihdam fırsatları sağlar. Bu proje 17 ila 23 yaş arasındaki genç mülteciler için tasarlanmıştır. İlk aşamasında gençler problem çözme zihniyetinin geliştirilmesi ve gereken becerilerin edinilmesine yönelik çalıştaylara katılır. Daha sonra bu gençler hızla gelişen iş gücü piyasasına girmek ve Yunan toplumuna uyum sağlamak için destek aldıkları uyum aşamasına aktarılır. Program üç buçuk ay sürer ve ana faaliyetleri arasında 15 haftalık kurs (bu kurslar işe hazırlık, yumuşak (sosyal) becerilerin geliştirilmesi, sosyal uyum ve yaşam becerileri gibi konuları kapsar), birebir koçluk şeklinde kariyer rehberliği, beceri değerlendirmesi ve psikometrik testler, “Kariyer Günleri” etkinlikleri ile kariyer fırsatlarının keşfedilmesi ve farklı iş yerlerine saha ziyaretleri bulunmaktadır. Yunan dili dersleri ve psiko-sosyal destek de sağlanmaktadır. Psiko-sosyal destek kapsamında bireysel değerlendirmeler, eylem planları ve Yunanistan'da işe girmek için gereken belgelerin alınmasına destek verilmesi söz konusudur. Programı tamamlayan katılımcılar şu iki yoldan birini seçebilir: eğitimlerine devam etmeleri için ilgili eğitim kurumlarına kayıt yaptırma işlemlerinde destek almak ve farklı işverenlere ulaşabilecekleri ve değerli bir iş deneyimi kazanabilecekleri işe yerleştirme hizmetlerine kayıt yaptırmak.

84. <https://www.accmr.gr/en/services/service/1891.html>

2.5. HOLLANDA

— Hollanda'da tüm refakatsiz göçmen çocukların vasilik işlemlerinden sorumlu ulusal sertifikalı bakım kuruluşu Nidos'tur. Vasiliğin yanı sıra Nidos yasal statüsü olsun olmasın 0-15 yaş arasındaki çocukların aile temelli bakım altına alınmasından ve yasal statüsü olan 15-18 yaş arasındaki çocukların ise küçük ölçekli kabul merkezlerine alınmasından sorumludur. Mahkemeler ise ebeveyn bakımından mahrum çocuklara vasi (Nidos) atanmasından sorumludur. Sağlık ve Gençlik Hizmetleri Teftiş Kurumu (IGJ) vasilerin ve Nidos'un gözetim ve denetiminden sorumludur.

— Yakın zamana kadar refakatsiz çocukların, 18 yaşında vasilik hizmetinin ve bu kapsamda sağlanan fonların kesilmesiyle birlikte kabul merkezlerinden ayrılması gerekiyordu.. 18 yaşından sonra ikamet izni olan genç göçmenlere barınma olanağı sunmak belediyelerin görevidir. Fakat ülkedeki konut sıkıntısından dolayı birçok belediye bu yükümlülüğünü yerine getirememektedir veya yapmak istememektedir. Sonuç olarak Hollanda'da bulunan küçük ölçekli birçok kabul merkezi 18 yaşına basan genç göçmenlerin kalabileceği evlere dönüştürülmüştür. Fakat bu durum gençler için büyük bir belirsizliğe sebep olmaktadır.

18 yaşından sonra kabul ve rehberlik sağlamaya yönelik yeni politika

— Haziran 2022'de umut vadeden yeni bir politikanın duyurusu yapıldı ve politika o yılın ilerleyen aylarında uygulanmaya başlandı⁸⁵ Ocak 2023'ten itibaren Hollanda hükümeti 21 yaşına kadar refakatsiz gençlerin kabulünü finanse etmektedir ve politikaya göre bu uygulamalardan Nidos sorumludur Bu politikanın kabul edilmesi ile birlikte aile temelli bakımın finansmanı ile ilgili zorluklar çözümlenmiştir. Bunun yanı sıra yeni politika küçük ölçekli merkezlerde yaşayan ve çoğunlukla 18 yaşından sonra barınma olanağı sunulmayan çocuklar konusunu da ele almaktadır.

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Nidos Bünyesinde Yarı Bağımsız Yaşama

Hollanda'da iki tür küçük ölçekli kabul merkezi seçeneği vardır: çocuk barınma grupları (KWG) ve küçük evler (KWE). Bu evler şehir veya köylerdeki ikamet yerlerindeki sıradan aile evleri veya apartman daireleridir. Bağımsızlığını yeterince kazanamamış olan daha küçük yaşta çocuklar KWG'lere yerleştirilir. KWG'lerdeki grupların her birindeki çocuk sayısı 8-12 arasında değişir ve gruplar 24 saat gözetim altındadır. Şimdiden bağımsızlığını biraz daha fazla kazanmış çocuklar ise KWE'lere yerleştirilir, bu evlerin her birinde evin büyüklüğüne göre 3-4 genç kalır. Bu çocuklara haftada yaklaşık 18 saat evde bulunan bir koç destek verir. KWE'ler bir yandan mentor desteğini almaya devam ederken bir yandan da bağımsız yaşamının deneyimleneceği güvenli ve destekleyici yerlerdir.

Nidos bu iki barınma seçeneğinin coğrafi olarak yakın çevreden olmasını sağ-

85. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/06/24/kamerbrief-maatregelen-en-situatie-asielopvang>

lamaya çalışır; böylece görevlendirilen koçlar yolda daha az vakit harcayarak çocuklara destek vermeye daha fazla vakit bulabilirler. Bu da çocukların ve koçların küçük bir topluluk oluşturmasını sağlar. Topluluk oluşturma sürecini daha da kolaylaştırmak için Nidos o mahalle veya köyde iyi ilişkiler kurulmasına ve sürdürülmesine katkıda bulunur. Çocukların çevrelerinde kendilerini güvende hissetmesini sağlamak ve onlara ev sahibi ülkenin yaşam tarzını tanıma fırsatı sunmak uyum açısından kritik bir adımdır.⁸⁶

18 yaşından sonra hukuki destek sunulması

Utrecht şehrinde “Perspective” adlı bağımsız destek merkezi refakatsiz gençlere farklı biçimlerde destek ve mentörlük sağlar. Bu merkezin sağladığı hizmetler *arasında* şunlar bulunmaktadır:⁸⁷

- ▶ **Geri dönüş desteği:** 18 yaşından sonra gönüllü olarak menşe ülkelerine dönmeyi seçen gençler gereken desteği alır. İhtiyaca göre uyarlanmış mentörlük toplantılarında ve “uzman toplantılarında” bu gençlere menşe ülkelerindeki ekonomik, insani ve sosyal durum hakkında bilgi verilir. Ayrıca internet, yerel müzik, gazete ve kitaplara erişimleri sağlanarak ülkeleriyle tekrar bağ kurabilecekleri fırsatlar onlara tanınır ve Hollanda’da edindikleri deneyimi ülkelerine döndüklerinde nasıl kendi lehrlerine kullanabilecekleri hakkında tavsiyeler verilir. Bu merkez ayrıca Hollanda’da kalma iznini alma ihtimali düşük olan refakatsiz çocuklara yönelik mentörlük faaliyetleri de düzenler.
- ▶ **Mesleki eğitim:** Merkez; ister Hollanda’da olsun isterse refakatsiz çocuğun menşe ülkesinde olsun iş gücü piyasasına erişimi kolaylaştıracak mesleki eğitimler verir. Bu eğitimler belirli becerilerin geliştirilmesine yöneliktir ve katılımcılar kendi işletmelerini nasıl kuracakları ve işleteceklerine dair bilgiler alır.
- ▶ **Psikolojik koçluk:** Bu merkez refakatsiz çocuklara gelecekte karşılaşılabilecekleri güvensiz durumlarla baş etmeleri ve geçmişlerindeki travmatik deneyimleri aşmaları için yardımcı olmak amacıyla psikolojik danışmanlık hizmeti sunar.

Vasiler, ulusal hükümet ve Hollanda Belediyeler Birliği arasında iş birliği

2015 yılında gelen göçmen sayısında bir artış olduktan sonra 27 Kasım 2015’te

86. PROUD projesi kapsamında hazırlanan el kitabından uyarlanmıştır, *SIL’de çalışmak: Destekli bağımsız yaşam programları kapsamındaki refakatsiz çocuklarla birlikte çalışan personel için Pratik rehber ve el kitabı*. Nidos, METAdrası, Fundació Idea, Apostoli, CECL, PLAN ve Atina Hayat Boyu Öğrenme Enstitüsü, Utrecht, Temmuz 2021

87. Avrupa Komisyonu’nun Avrupa Uyum İnternet Sitesi, [Refakatsiz sığınmacı çocuklara yönelik perspektif](#), Son erişim tarihi: 26 Eylül 2022.

Hollanda

uyum ve barınmayla ilgili zorlukları ele alan bir anlaşma⁸⁸ yayımlanmıştır. Bu anlaşma 28 Nisan 2016'da göçmenlerin acil barınma yerlerinden topluma aktif olarak katılabilecekleri bir düzene geçişlerini kolaylaştırmak amacıyla kapsamlı bir yaklaşım ortaya koyan operasyonel bir anlaşma ile desteklenmiştir. Bu anlaşmanın uygulanması için 500 milyon avro tutarında bir bütçe ayrılmıştır.

Bu anlaşmalardan önce Nidos ve belediyeler Hollanda'daki refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçişlerinde birçok zorlukla karşılaştığını fark etmiştir. Nidos bu zorlukların altını çizerek ve çözüm talep ederek belediyeler ve hükümet ile düzenli görüşmeler yapmıştır. Bu görüşmelerin sonucunda yetişkinliğe geçişi kolaylaştırmak için tedbirler öneren bir anlaşma ortaya çıkmıştır. Bu anlaşmaya göre yetişkin olmadan önce refakatsiz çocuk olan kişilerin kabulüne ilişkin sorumluluk belediyelere verilmiştir, öte yandan Nidos ve Hollanda Belediyeler Birliğine meslek uzmanları için rehber hazırlama görevi verilmiştir. Bu rehber kurulan bir çalışma grubunun desteğiyle bu iki kurum tarafından hazırlanmıştır. Rehberin amacı 18 yaşına giren refakatsiz çocuklara sunulan barınma, gelir, iş, mesleki eğitim, sosyal ağlar ve gerektiğinde rehberlik desteğinin kesintisiz şekilde devamlılığını sağlamaktır.

Belediyeler ve Nidos arasındaki anlaşmanın kapsadığı en önemli alanlar şunlardır:

- ▶ Önceden refakatsiz çocukken yetişkinliğe geçiş yapan kişilere barınma ve rehberlik sunulmasından belediyeler sorumludur
- ▶ Çocuk 18 yaşına girmeden önce uygun barınma olanaklarının araştırılması sürecini Nidos denetler
- ▶ Çocuk on yedi buçuk yaşına geldiğinde hazırlık görüşmesi yapılır ve bu görüşmede çocuğun 18 yaşında "yumuşak bir transfer"⁸⁹ süreci yaşaması amaçlanır.
- ▶ Belediyeler yerel duruma özgü koşulların dikkate alınması için Nidos ile münferit olarak anlaşmalar yapabilir.
- ▶ Süreci izlemek ve belirli durumları özel olarak ele almak için belediyeler Nidos ile düzenli toplantılar yapacaktır.

Bu süreçten çıkarılan önemli derslerden birisi de yerel yönetimler ve merkezi yönetimin yakın iş birliği içinde çalışmasının ve düzenli olarak karşılaşılan zorlukları ele almasının ne kadar önemli olduğudur.

Yetişkinliğe sorunsuz geçişte kullanılacak kontrol listesi ve SSS

88. Dari anlaşma iltica akınına artırmıştır: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-19637-2182.html>.

89. Yumuşak transfer" süreci Hollanda dilinde vasi ile refakatsiz çocukken yetişkin olan kişinin vasisiğinin "transfer edildiği" hizmet birimi için çalışan meslek uzmanı arasında yapılan yüz yüze toplantıya verilen isimdir.

Bu rehberin içerisinde vasilerin sorumlu oldukları refakatsiz çocuğu 18 yaşına geldiğinde ilgili hizmet birimine yönlendirmeden önce hazırlaması için kullanılabileceği bir kontrol listesi bulunmaktadır. Rehberde ayrıca sık sorulan sorular(SSS) bölümü de vardır. Rehber aşağıda örnekleri verilen birçok konuda bilgi sağlar:

Gelir/ Finans

- ▶ Bankada hesap açma
- ▶ Sosyal yardımlara, gelir desteğine veya burslara başvurma ve olası ön ödeme başvurusunda bulunma
- ▶ Uygun olduğu durumlarda okula/üniversiteye gitmek için yol parasının karşılanması için başvuruda bulunma
- ▶ 18 yaşından sonraki döneme ilişkin gelir ve giderler hakkında fikir edinme

Sigorta

- ▶ Sağlık sigortasının düzenlenmesi
- ▶ Sağlık yardımına başvurma
- ▶ Mali sorumluluk sigortası ev ve eşya sigortasının düzenlenmesi

Barınma

- ▶ Sosyal konutlar için kayıt yaptıırma
- ▶ Gencin çevresindeki barınma olanaklarının araştırılması
- ▶ Oda arama ve ev ilanlarına yanıt verme
- ▶ Ev bulmadaki ilerleme hakkında yerel makamlarla iletişime geçme
- ▶ Gençle birlikte kalınacak odayı görmeye gitme
- ▶ Gençle birlikte kira sözleşmesinin imzalanması
- ▶ Öyle bir imkân varsa konut yardımına başvurma
- ▶ 'Eve taşınmak' için ihtiyaç duyulanların listesinin yapılması (ev eşyası, mutfak eşyası, mobilya, temizlik malzemeleri vs.)
- ▶ Evi döşemek için finansal yardım başvurusunda bulunma
- ▶ Mobilya ve gereken diğer eşyaların satın alınması
- ▶ Taşınma sırasında destek
- ▶ Gencin yeni adresinin yerel makamlara bildirilip adres kaydının yapılması

Eğitim

- ▶ Tercihen çocuğun 18 yaşına gelmesinden dört ay önce 18 yaşından sonraki eğitim olanaklarının konuşulup gereken başvuruların yapılması

Takip desteği

- ▶ 17 buçuk yaşında çocuuğun 18 yaşından sonraki yaşamını takip edecek bir denetmenin sürece dâhil edilmesi
- ▶ Uygun olduğu durumlarda 18 yaşından sonra özel ihtiyaçlar veya diğer gençlik hizmetleri için ilave destek başvurusunda bulunma
- ▶ Uygun olduğu durumlarda bir müdahale veya vasilik emri başvurusunda bulunma
- ▶ Uygun olduğu durumlarda aile birleşmesi prosedürü ile ilgili rehberlik verilmesi
- ▶ Takipten sorumlu denetmene yönlendirme için kişisel ('yumuşak') transfer görüşmesinin planlanması

Ağ oluşturma

- ▶ Destek verecek en azından bir yetişkenden oluşan bir destek ağının oluşturulması.

Araç: Öz Yeterlilik Kontrol Listesi

Çocuk 18 yaşına geldiğinde vasilik sona erince Nidos'un atadığı vasinin çocuuğun bağımsızlığını değerlendirmek için bir kontrol listesini doldurması gerekmektedir. Bu kontrol listesi Nidos'un asli görevlerinden olan çocukları 18 yaş sonrası için hazırlamak ve bağımsızlıklarını kazanmalarını sağlamak görevini yerine getirip getirmediğini değerlendirmek için hayata geçirilmiiştir. Kontrol listesinde ele alınan konular Nidos'un önceki yönteminin kilit unsurlarına dayanmaktadır. Yeni yöntemin amacı ise çocuuğun bağımsız yaşayıp yaşamayacağını yalnızca çocuk 18 yaşına geldiğinde değil, vasiliğin devam ettiği sürece düzenli olarak değerlendirmektir. Düzenli değerlendirmeler sayesinde vasiler ilerlemeyi ölçebilir ve hangi rehberlik faaliyetlerinin çocuuğun daha bağımsız olması için faydalı olabileceğini değerlendirebilir. Hâlihazırda kullanılan kontrol listesi aşağıda görülebilir:

BAĞIMSIZLIK DÜZEYİ KONTROL LİSTESİ

Soyadı	:
Adı	:
Doğum tarihi	:
Vasi / Yasal temsilci	:

1. Bağımsızlık / Öz-yeterlilik

Çocuk bağımsız yaşayabilmesi için yeterli pratik becerilere sahiptir.

iyi orta ortalamanın altında

Açıklama

Çocuk bağımsız yaşayabilmesi için yeterli sosyal becerilere sahiptir.

iyi orta ortalamanın altında

Açıklama

Çocuk bağımsız yaşayabilmesi için yeterli zihinsel dayanıklılığa sahiptir.

iyi orta ortalamanın altında

Açıklama

2. Sosyal ağ

Çocuk, bir sosyal ağ kurma ve sürdürme kapasitesine sahiptir.

iyi orta ortalamanın altında

Açıklama

Sosyal ağın bir parçası olarak en az bir yetişkin (fakat tercihen birden fazla) bulunmaktadır.

birden fazla yetişkin bir yetişkin yetişkin yok

Açıklama

3. Eğitim / Gündüz faaliyetleri

Çocuk okula / üniversiteye devam etmektedir veya başka anlamlı gündüz faaliyetleri vardır.

evet kısmen hayır

Açıklama

4. Güvenli barınma ve yaşam koşulları

Çocuk, kendini güvende hissettiği ve sağlıklı bir şekilde gelişebileceği güvenli bir ortamda yaşamaktadır.

güvenli makul ölçüde güvenli güvensiz

Açıklama

5. Genel değerlendirme

Çocuk bağımsızdır.

evet makul ölçüde hayır

Açıklama

Kültürel hassasiyeti olan, stres ve travmaya odaklanan projeler

Çözülmemiş travma yetişkinliğe geçişte ve sonrasında yetişkinlik hayatında sorunlara sebep olabilir. 2015 yılında gelen göçmen sayısındaki ani artış esnasında Eritre'den gelen birçok mülteci çocuk travma ile bağlantılı belirtiler göstermiştir. Bu çocuklara doğrudan yardım etmek ve böylece gelişimin kesinti-

ye uğramasına sebep olabilecek görünür belirtileri ortadan kaldırmak için Veerkracht (Hollanda dilinde “dayanıklılık” anlamına gelir) projesi başlatılmıştır. Bu proje EMDR (Göz Hareketleriyle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşletme) ve NET (Naratif Maruziyet Terapisi) yöntemlerine dayalı olarak kısa süreli uygulanan ve kültürel konulara hassasiyetin ön planda tutulduğu bir projeydi. Devamındaki Veerkracht II projesinde farklı kültürlerden gelen refakatsiz mülteci çocukların projeye dâhil edilmesine devam edilmiş ve proje genişletilmiştir. Bu yöntem Nidos’ta artık yaygın bir uygulama hâline gelmiştir. Nidos’a göre bu projeler çocukların travmalarını çözmelerine belirli bir ölçüde yardımcı olmuştur.

Kültürler Arası Arabuluculuk

Diğer Avrupa ülkelerindeki deneyimden hareketle Veerkracht projesinin 2016 yılındaki ilk aşamasında Nidos kültürler arası arabuluculuk programının pilot uygulamasını yapmıştır. Kültürel arabulucu sadece tercüman olmayan, bunun yanı sıra kültürel farklılıkları da açıklayan kişilere denir. Aslında bu kişiler iki farklı dünya arasındaki boşluğu doldurabilecek profesyonel kişilerdir. Hollanda’daki vasilik sistemi bağlamında kültürel arabuluculuğun ana hedefi profesyonel vasilerin ve diğer bakım verenlerin sorumlu oldukları refakatsiz çocukların ihtiyaçlarını daha iyi anlamalarını sağlamaktır.

Bugüne kadar Nidos bünyesinde görev yapan vasiler 200’den fazla dosyada kültürler arası arabuluculara danışmıştır ve deneyimleri olumlu olmuştur. Karşılıklı anlayışı artırmanın yanı sıra kültürler arası arabulucular kültürel hassasiyeti olan (travma bilgili) faaliyetler alanında araştırma ve geliştirme çalışmalarına destek verir. Pilot uygulamadan edinilen derslerden sonra ve DSÖ’nün kültürler arası arabuluculukla ilgili tavsiyeleri uyarınca Nidos ve ARQ Ulusal Psiko-travma Merkezi / Centrum’45 kültürler arası arabuluculuğu vasilik ve travmaya duyarlı faaliyetlerin bir parçası hâline getirmek ve profesyonelleştirmek için bazı adımlar atmıştır. Bu adımlar şunlardır:

- (1) 15 kültürler arası arabulucuya verilen eğitim programı; Akreditasyon süreci başlatıldı.
- (2) İzleme ve değerlendirme de dâhil olmak üzere kültürler arası arabuluculuk yapan kişilere yönelik standart bir işe alım sistemi oluşturuldu.
- (3) Kültürler arası arabulucuların görev ve sorumlulukları net ve tutarlı biçimde tanımlandı.
- (4) Kültürler arası arabulucuların tanınırlığını ve profesyonelleşmesini desteklemek için rehberler, standartlar ve kalite güvence süreçleri oluşturuldu ve bu belge ve süreçlerin iyileştirilmesine devam edilecektir.
- (5) Kültürel arabulucuların becerilerini güçlendirmeleri ve sundukları hizmetin kalitesi ve tutarlılığının artırılması için profesyonel rehberlik, gözetim ve psikolojik destek sistemleri geliştirildi.

Çocuklar ve Gençlerin Katılımını Desteklemek amaçlı Connected Youngsters, Trusted Juniors ve World Cafés Uygulamaları

Connected Youngsters yetişkin olmadan önce refakatsiz çocuk olan kişilerden oluşan bir gruptur. Bu grup deneyimlerini paylaşabilecekleri ve tavsiye alıp verebilecekleri güvenilir bir ağı birbirlerine sundukları ulusal düzeyde bir platform kurmuştur. Connected Youngsters her yıl 18 yaşına giren tüm gençler için “seni tanıyalım” adlı etkinlikler düzenler. Connected Youngsters platformu üzerinden 18 yaşına girmeden önce refakatsiz çocuk olan kişiler Hollanda’daki sosyal ilişkilerini güçlendirebilir. Bu, çok önemlidir, çünkü refakatsiz çocuklar önceden sadece meslek uzmanlarıyla birlikte vakit geçirdikleri için 18 yaşına girdiklerinde ihtiyaç duydukları şeyin çoğunlukla sosyal ağ olduğunu ifade etmiştir.

Trusted Juniors Nidos’un görevlendirdiği vasilerin bakımı altındaki yaklaşık 15 çocuktan oluşan bir gruptur. Bu grubun amacı ve iddiası vasiler de dâhil olmak üzere Nidos’u ve ofislerini denetlemek ve sunulan bakım hizmetlerinin kalitesini değerlendirmektir. Bu grup neyin iyileştirilmesi gerektiği konusunda geri bildirim verir ve vasisini şikâyet etmek isteyen çocuklara destek vermeye çalışır. Trusted Juniors çocukların deneyimlerini öğrenmek ve birbiriyle iletişim hâlinde olmaları için sosyal medyayı kullanmak istemektedir. Ayrıca ülkeye yeni gelen refakatsiz çocukların Nidos’un verdiği desteklerden haberdar olmasını sağlamak istemektedir. Bunu yapmak için de bazı konularda vlog’lar oluşturmuşlardır.

Nidos 2008 yılında geri bildirim toplamak, refakatsiz çocuklarla diyalog başlatıp onların ihtiyaçlarını daha iyi anlamak amacıyla World Cafés uygulamasını düzenlemeye başlamıştır. World Cafés çocukları ve vasileri bir araya getirmenin ve onlara ilişkilerini güçlendirmek için fırsat vermenin iyi bir yoludur. Kucaklayıcı ve resmiyetten uzak bir ortamda, örneğin beraber yemek yerken, buluşmak başarılı bir ilişki için çok önemlidir. Bilgi paylaşımını desteklemek için World Cafés uygulaması ayrı olarak koruyucu aileler için de düzenlenmektedir.

2.6. İSPANYA

■ İspanya'da refakatsiz çocukların korunması özerk bölgelerin sorumluluğudur.⁹⁰ Refakatsiz göçmen çocuklara vasilik sağlanması, iç hukuka göre onları reşit olmayan İspanyol uyruklu çocuklarmış gibi korumakla yükümlü bölgesel makamlar tarafından düzenlenir. ⁹¹

■ Refakatsiz çocukları koruyan kanunlar genelde bu çocukların İspanya'da reşit oluncaya dek geçirdikleri süreç açısından oldukça nettir. Bu kanunlar geniş kapsamlı olarak hazırlanmıştır ve uzun zamandır uygulanmaktadır, ayrıca Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından korunmaktadır.

■ Çocuk ve gençlerin şiddete karşı kapsamlı şekilde korunmasına yönelik (yalnızca parlamento tarafından değiştirilebilen türde bir kanun olan) Organik Kanun mevcuttur. Söz konusu Kanun; önleme, eğitim düzeyindeki faaliyetler, aile desteği, sosyal hizmetler, sağlık, reklam düzenlenmesi, sosyal medya, adalet vb. alanlarda tedbirleri içermektedir. 18 yaş ve üzeri gençlere dair yasal çerçeve ise ne bu kadar açık ve detaylı ne de farklı bölgeler arasında uyumludur. Bu yüzden bakım sisteminin dışında kalan gençlerin yetişkinliğe geçiş süreçlerinin sorumluluğu devlet ve özerk topluluklar arasında paylaşılmaktadır ve bu da sistemi daha karmaşık hale getirmektedir.

■ Refakatsiz çocukların bağımsız yaşamaya geçişi ve çocuklara bu süreçte eşlik etme ve destek verme yükümlülüğü ilk kez Çocukların Yasal Korunmasına dair Organik Kanun'da (LOPJM)⁹² ifade edilmiştir. Bu kanun, ülkenin farklı özerk bölgelerinde çocukların eşit muamele görmesini sağlamak için ortak önlemler belirleme ihtiyacı da dâhil olmak üzere, alternatif bakım altındaki çocukların bağımsız yaşama geçişine dair, hükûmetin ve özerk toplulukların çeşitli tedbirler almakla yükümlü olduğunu ortaya koymuştur.

■ Bu Kanun'un 22. maddesi ise vasilik sağlanan gençlerin doğdukları aileye geri dönmelerinin mümkün olmadığı durumlarda idarenin onları bağımsız yaşamaya hazırlama yükümlülüğünün olduğunu ifade etmektedir. Bu maddede, *"kamu kurumları, kurum bakımındaki veya savunmasız durumdakiler başta olmak üzere, koruma tedbiri altındaki gençlere reşit olmadan iki yıl önce ve reşit olduktan sonra da ihtiyaç duydukları herhangi bir dönemde, aktif katılım ve faydalanma taahhüdü karşılığında bağımsız yaşamaya hazırlamaya yönelik programlar sunacaktır. Bu programlar sosyo-egitimsel izleme, barınma, sosyo-mesleki uyum, psikolojik destek ve finansal yardım sağlamalıdır"* denmektedir.

■ Üçüncü Ek Hüküm (26/2015 sayılı Kanun'un 6. bölümü), hem merkezi hem de özerk bölgesel yönetimler için erişilebilirlik, kalite ve kapsama kriterlerine dayalı olarak bazı yükümlülükler tanımlar: *"Gençlik bakım hizmetlerinden çıkmak zorunda kalan gençler için kapsamlı bakım: 18 yaşına geldiklerinde yetişkinlik süreçlerini desteklemeye ve kişisel ve sosyal bağımsızlıklarını geliştirmeye yönelik beceri ve yeterli eğitimi, geçimlerini sağlamaya yeterli gelir garantisi, barınma olanakları, ayrımcılığa karşı bir tedbir olarak iş olanaklarına katılım-larını kolaylaştıran veya öncelik veren istihdam amaçlı eğitimler."* Benzer şekilde Kanun'un

90. İspanya belirli oranda politik ve ekonomik özerkliğe sahip 17 bölgeye/topluluğa ayrılmaktadır.

91. Bkz.: https://www.emnspain.gob.es/documents/392158/527891/NationalReport_EN.pdf/0fce-f90b-cdb3-b24b-5124-22c5d6ac3529?t=1665397382684

92. 26/2015 sayılı Kanun.

11.4 sayılı maddesine göre kamu kurumları “engellilere özellikle odaklanarak koruyucu aile bakımı kapsamında olup reşit olduğunda koruma sistemi kapsamından çıkan kişilerin desteklenmesi ve oryantasyonuna yönelik program ve kurslar” düzenlemekle yükümlüdür.

İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

İspanya’da reşit olan refakatsiz çocuklara dair yasal rejim

2021 yılı ekim ayında İspanya hükümeti Bakanlar Kurulu aracılığıyla, vasilik sağlanan yabancı çocuk ve gençlerin ikamet ve çalışma izni almasını kolaylaştıracak bir yabancılar düzenlemesi reformunu kabul etmiştir. Bu reform öncesinde yabancı gençler, 18 yaşına geldiklerinde onları usulsüzlüğe ve dışlanmaya iten çok ciddi boyuttaki bürokratik engellerle karşı karşıya kalmaktaydılar.

Yeni düzenleme idari süreçleri basitleştirmeyi ve yabancı gençlerin yetişkinliğe belgesiz ve korumasız biçimde geçmesini önlemeye yöneliktir. Düzenlemenin amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “özerk yönetimlerin reşit olmadıkları dönemde göçmen gençlerin eğitimine, uyumuna ve onlara sunulacak bakım hizmetlerine yaptıkları kamu yatırımını korumak, [bu sayede] onların iş gücü piyasasına dahil edilmesini kolaylaştırmak ve idari yükü hafifletmek”.

Söz konusu Kraliyet Kararnamesi’nin hazırlanması sürecine kişiler, üçüncü sektör kuruluşları ve özerk topluluklar dâhil edilmiştir. İspanya Uyum, Sosyal Güvenlik ve Göç Bakanlığı bu reformdan şimdiye kadar yaklaşık 8.000 refakatsiz çocuğun faydalanmış olduğunu bildirmiş ve 18-23 yaş arasındaki yaklaşık 9.000 gencin ise yeni düzenlemeden geriye dönük olarak faydalanabileceğini tahmin etmektedir.

Barcelona Vall d’ Hebron Hastanesi Transkültürel Psikiyatri Birimi

Dr. Francisco Collazos yönetimindeki Barcelona Vall d’ Hebron Hastanesinin prestijli Transkültürel Psikiyatri Birimi’ne UNICEF’in ruh sağlığı hakkındaki Dünya Çocuklarının 2021 yılındaki Durumu adlı raporunda dikkat çekilmiştir. Bu birim, kültürel faktörler nedeniyle mevcut ruh sağlığı sistemine erişimde zorluk yaşayan kişilerin ihtiyaçlarına hitap etmektedir. Transkültürel Psikiyatri Birimi sektörler üstüdür ve Katalonya’da birinci basamak sağlık hizmetlerinin bir parçası olarak halk sağlığı kapsamındaki ruh sağlığı ağına (CSMA; CSMIJ, CAS) hizmet vermekte ve Katalonya’da geçerli olan ruh sağlığı ve bağımlılık düzenlemelerine destek vermektedir.

Transkültürel Psikiyatri Programı’nın temel amaçları; sistemin ve profesyonellerin farklı kültürel kökenden gelen hasta ve topluluklarla etkili bir şekilde çalışmasını sağlamak için gerekli davranış, tutum ve politikalar üzerinden kültürlerarası yeteneklerini güçlendirmektir. Bu amaca ulaşmak etnik azınlıklarla çalışırken daha iyi sonuçların elde edilmesinin de önünü açacaktır. İkincil amaçlar aşağıda sıralanmıştır:

- ▶ Göçle ilişkili psikiyatrik ve/veya psikolojik patolojileri olan kişilerle kültürel sorunlar nedeniyle teşhis ve tedavinin etkilenebileceği veya engellenebileceği ruh sağlığı sorunları olan kişilerin ihtiyaçlarına genel ve özel anlamda dikkat edilmesini garanti etmek.
- ▶ Kamuya ait psikiyatrik bakım ağlarının kaynaklarını bu kişilerin ihtiyaçlarına uyarlamak ve bu sayede tüm hastaların etnik köken ve kültürel geçmiş fark etmeksizin eşit kalitede bakım hizmeti almasını sağlamak.
- ▶ Ruh sağlığı alanında çok kültürlülüğe uygun çalışmalar yapabilmek için geleneksel ağların kapasitesini geliştirmek.
- ▶ Her topluluğun ihtiyaçlarını daha iyi anlamak ve önleyici tedbirlerin alınmasını veya bilgilendirme kampanyalarının yapılmasını kolaylaştırmak için farklı topluluklarla temas kurmak.
- ▶ Araştırma ve öğretim faaliyetleri yoluyla ruh sağlığı rahatsızlıklarının kültürel açıdan hassasiyetle tedavi edilmesini teşvik etmek.
- ▶ Ajuntament de Barcelona gibi savunmasız gruplara hizmet veren üçüncü sektör ve kamu idaresi organlarını desteklemek.
- ▶ Ajuntament de Barcelona in l'àrea de Drets de Ciutadania, Cultura, Participació i Transparència (Feminizm ve LGBTİ Müdürlüğü alt kuruluşu) ile iş birliği yaparak aylık dosya süpervyuzu ve ruh sağlığında kültürler arası yeterliğe yönelik sürekli eğitimler sunmak.

Uygulayıcılar, kültürel varlıklar olarak insanların farklı etnik kökenlerden gelen bireylere dair algılarında veya bu bireylerle etkileşimlerinde önyargı yaratabilecek tutum ve inançlara sahip olabileceklerini kabul etmelidirler. Bu nedenle kişinin kendi kültürel bakış açısının farkında olması önemlidir. Koruma merkezlerindeki ruh sağlığı ve psiko-sosyal destek uzmanı ve kültürlerarası arabulucu sayısının yetersizliği ve koruma sistemindeki uzmanların dil ve kültür yeterliklerinin düşük bir seviyede olması koruma altından çıkan gençlere ruh sağlığı desteği sağlanırken karşılaşılan zorluklardan ikisidir.⁹³

The Fundació Cepaim-Convive'nin Dayanışma Evleri Ağı

Solidarity Housing Network (Dayanışma Evleri Ağı) Projesi'nin amacı, yalnızca ailelerin sosyal uyumunun değil ayrıca savunmasız durumda veya evsiz olan gençlerin de uzun dönemli sosyal konutlara erişimlerinin sağlanarak toplumsal cinsiyet, kültür ve bölge temelli kapsayıcı ve çok boyutlu destek hizmetleri sunulmasının desteklenmesidir.

Bu ağ, uygun bir fiyat karşılığında ailelere ve gençlere fazlasıyla ihtiyaç duydukları konutları sağlar. Aileler ve gençler Cepaim'in evlerinden birinde kalırken, programın teknik ekibi de bu evlerde yaşayanlara savunmasızlıklarının hafifletilmesi ve programa girmelerine yol açan konut kıtlığının üstesinden gelinmesi için gere-

93. Daha fazla bilgi için bkz.: <https://www.vallhebron.com/en/node/15441>

ken desteği sunmaktadır. Program faydalanıcıları, orta ve uzun vadede istihdama erişim, istihdamın geliştirilmesi ve sosyal yardım gibi yollarla gelirlerini artırabilir.

Kendi kendine yönetimin söz konusu olduğu bu projede proje faydalanıcıların projenin bazı masraflarını kendileri karşılamak için kendi gelir düzeylerine göre bir sosyal kira ödemektedir. Bununla birlikte Murcia ve Valencia'da Cepaim, bölgesel yönetimin bünyesindeki kamu idareleri tarafından da fonlanmaktadır.

Cepaim kurulduğu 2009 yılından bu yana çoğu yaşadığı yerden tahliye edilmiş veya edilme riski altındaki çocuklu ailelerden ve evsiz bekarlardan oluşan toplam 577 kişiye yardım etmiştir. Programın hâlihazırda karşılaştığı zorluk, evsizlikle mücadele etmek ve mevcut evlerin ve müdahale edilen alanların sayısını artırmak için söz konusu müdahale yöntemini kamu politikasına dönüştürmektir. Cepaim, serbest piyasada konut kiralama devam etmeyi ve programın yeni faydalanıcılarını sosyal uyum sürecinde desteklerken konutları onlar için ulaşılabilir hale getirmeyi amaçlamaktadır.⁹⁴

2020 yılı aralık ayında The Fundación Cepaim-Convive Vakfı tarafından yürütülen "Dayanışma Evleri Ağı" projesi, Avrupa Sosyal Ağı tarafından yılın en iyi Avrupa iş birliği uygulaması olarak Avrupa Sosyal Hizmetler Ödülü'ne layık görülmüştür.⁹⁵

Fundación La Caixa Vakfının Incorpora programı

"La Caixa" Vakfı kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur ve özellikle çocuk yoksulluğu ve toplumsal dışlanma ile mücadele eden, istihdamı teşvik eden ve en savunmasız durumdakilerin yaşam koşullarını iyileştirmeyi destekleyen programlara odaklanmaktadır.

Fundacion La Cixa tarafından yürütülen Incorpora Programı, toplumsal dışlanma riski altındaki insanların iş gücü piyasasına uyumunu kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Incorpora programı ve onu oluşturan serbest meslek (self-employment), tekrar şirketleşme (Reincorpora) ve ruh sağlığı (Mental Health) faaliyetleri aracılığıyla her işe yerleştirme sürecinde kişiselleştirilmiş bir çalışma tarzı izlenmektedir.

Risk altındaki insanların sosyal ve mesleki uyumunu destekleyen Fundación Exit adlı vakıf, 2008 yılından beri "la Caixa" tarafından yürütülen Incorpora projesinin bir parçası olmuştur. Incorpora Programı kapsamında Fundación Exit tarafından yürütülen faaliyetler 1.579 genci kapsamıştır. Bu gençlerin 475'i iş bulmuş, 837 şirket ziyaret edilmiş ve 222 şirket programa kaydolmuştur. Bu girişim, farklı grupların başarılı bir şekilde uyumunu sağlamak için hem toplumun hem de iş dünyasının ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaktadır. Fundación Exit'in projesine Barcelona ve Madrid'de yaşayan ve 16-21 yaş aralığındaki toplumsal dışlanma ve

94. Daha fazla bilgi için bkz.: <https://www.cepaim.org/la-red-de-viviendas-solidarias-impulsada-por-fundacion-cepaim-y-fundacion-cajamurcia-premio-mejor-practica-colaborativa-europea-en-los-premios-europeos-de-servicios-sociales/>

95. Bkz.: <https://essa-eu.org/finalists/>

okulu bırakma riski altında olan gençler dâhil edilmiştir. Bu amaca ulaşmak için kurumsal sosyal sorumluluk çerçevesinde ortak bir amaç doğrultusunda birlikte çalışan kurumlar ve şirketlerden oluşan bir ağ kurulmuştur. Incorpora, bu ağ aracılığıyla şirketlere ücretsiz olarak kapsamlı hizmetler vermektedir. Kurumların işe yerleştirme uzmanları, kabul edilecek iş başvurularının seçiminden kişilerin şirkete entegrasyonlarına kadar sürecin tüm aşamalarında gerekli danışmanlığı sağlamakta ve eksiksiz destek sunmaktadır. Incorpora Programı Katalonya'nın Girona şehrinde ise Cluster Exit tarafından uygulanmaktadır ve okula gitmeyen savunmasız durumdaki gençlerle faaliyet yürütülmektedir. Bu kapsamdaki gençlere iş dünyasına girmeleri ya da eğitim sistemine yeniden dönmeleri için yardım sunulmaktadır.

6 ay boyunca gençlere bu süreçlerde mentörlük yapan, sağlıklı alışkanlıklar edinmeleri ve topluma katılımlarını artırmak için çalışan gönüllülerin desteği kritik bir iyi uygulama örneğidir. Gençlerle onlara mentörlük yapan ve sadece iş gücü piyasasına değil sosyal hayata uyum sürecinde de destek veren gönüllüler iletişime geçmektedir. Eğitim, öğretim, sağlık, bağımsızlığını kazanma ve genç istihdamı gibi alanlarda destek sağlamak mentörlerin görevleri arasındadır. Program kapsamındaki gençler başka bir yetişkinden destek almayan kız ve erkeklerdir ve program, katılımcılara bu tür ilişkileri kurma veya yeniden canlandırma fırsatı sağlamaktadır.

Superacció: Gençlerin kişisel gelişimini spor aracılığıyla desteklemek

SUPERACCIÓ toplumsal dışlanma riski altındaki gençlerin kişisel gelişimini destekleyen kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. Özellikle triatlon başta olmak üzere spor ile sanat ve drama faaliyetlerinden oluşan programlar bu gençlerle çalışırken kullanılan temel araçlardandır.

Superacció'nun şimdiye kadar çalıştığı 1.000'den fazla genç toplumsal uyum ve eğitim alanında uyum aracı olarak sporun değerini ortaya koymuştur. Ancak spor kendi başına işe yaramamaktadır. Bu süreç bireyin üç temel özelliğine odaklanır:

- ▶ **Motor eksen:** Katılımcılar arasındaki temas sürecidir. Bu süreçte spor ve diğer faaliyetler aracılığıyla gençlerin ihtiyaçları analiz edilmektedir.
- ▶ **Duygusal eksen:** Ailelerle iş birliği yaparak psikolojik ve duygusal sorunlar, grup düzeyinde ve eğer ihtiyaç varsa bireysel düzeyde tedavi edilmektedir.
- ▶ **Zihinsel eksen:** Sosyal uyum veya yeniden uyum için gerekli araç ve kaynakların yönlendirilmesi ve temini sürecidir.

Bu üç eksen, Superacció tarafından sporun, sosyal faaliyetlerin ve eğitim faaliyetlerinin desteklendiği sürecin parçasıdır. Amaç, gençlere bedenlerini bir öğrenme aracı ve bilincin motoru olarak kullanabilecekler fırsatlar sunmaktır. Superacció dışavurumcu ve bütünleştirici faaliyetleri aracılığıyla belirli bir konuya odaklı,

devamlı toplantılar düzenler ve belirli bir süre içerisinde gençlerin bedeni farklı açılardan keşfedeceği öneriler geliştirir.

Katalonya Hükümeti'nin ASJTET finansal destek programı

ASJTET, Çocuk ve Gençlik Bakım Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün (DGAlA) bir birimidir ve barınma, istihdam, psikolojik danışmanlık, ekonomik ve hukuki yardım gibi alanlarda bakım hizmeti alan veya almış 16-21 yaş arasındaki gençlere teknik destek ve eğitim desteği sunmaktadır. Amaç, bu gençlerin toplumsal uyumunu ve istihdama uyumunu sağlamak ve özerklik ve bağımsızlık elde etmelerine yardımcı olmaktır. Bu programın hedefi, yasal olarak reşit yaştaki gençlere aşamalı olarak bağımsız hale gelmelerini sağlayacak bir gelir sağlamaktır. Program gençlere, tam zamanlı bir işte çalışma baskısı olmadan, uzun bir dönem boyunca ileri eğitim veya mesleki eğitimle becerilerini ve kişisel durumlarını geliştirme fırsatı sunmaktadır.

2007 yılı ortalarında uygulanmaya başlayan yasanın temel şartı⁹⁶ gençlerin ASJTET tarafından atanmış bir uzmanın desteğiyle bireyselleştirilmiş çalışma planı oluşturma sürecine bizzat katılmalarıdır. Yardımın miktarı Katalonya Gelir Yeterlilik Katsayısına göre belirlenmektedir (663,98 €). Bu yardım sayesinde gençlerin bağımsızlığını elde etmesinin ve bu amaca daha hızlı ulaşmasının yolu açılmaktadır.⁹⁷

EX-MENAS Madrid Derneği

"EX-MENAS Madrid" idari vasilik kapsamından çıkan gençlerin haklarını savunan öncü bir kuruluştur. Uyum sağlamalarını *kolaylaştırarak ve hak, sorumluluk ve fırsat eşitliğini destekleyerek önceden bakım hizmetlerinden faydalanan gençlerin yaşam kalitesini geliştirmek için çalışmaktadır. EX-MENAS Madrid faaliyetlerinin bir parçası olarak gençlere içinde buldukları gerçeklik ve deneyimleri hakkında toplantı yapma, analiz, tartışma ve düşüncelerini derinleştirme için bir alan sunmayı ve kendilerini geliştirmek için kendi önerilerini kendilerinin oluşturmasını hedeflemektedir. Aynı zamanda kuruluş sahip olduğu savunuculuk kapasitesi sayesinde diğer kurumlar veya idari organlarla diyalog ve ittifak geliştirme konusunda öncü bir rol oynar.*⁹⁸

96. 27 Temmuz 2006 tarihli 13/2006 Sayılı Ekonomik Nitelikteki Sosyal Yardımlar Hakkında Kanun ve 29 Mayıs 2007 tarihli 123/2007 Sayılı Kararname

97. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: [https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/Area-de-Suport-als-Joves-Tutelats-i-Extutelats-ASJTET/index.html#googtrans\(ca|en\)](https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/infancia_i_adolescencia/Area-de-Suport-als-Joves-Tutelats-i-Extutelats-ASJTET/index.html#googtrans(ca|en))

98. Daha ayrıntılı bilgi için bkz.: <https://es-la.facebook.com/pages/category/Youth-Organization/Ex-MENAS-Madrid-272194903729465/>

Fundación Cepaim-Convive'nin TRANVÍA (Yetişkinliğe Geçiş) Projesi

TRANVÍA projesinin metodolojik çerçevesini Cepaim Vakfı hazırlamıştır. Bu öneriye göre proje, toplumsal uyum ve topluma dâhil olma arayışında olan dışlanma riski altındaki gençleri yaşadıkları topluluklar içerisinde yerel işletmeler, kamu idareleri, vatandaşlar ve medya vb. gibi toplumsal oluşumlarla bir araya getirmeyi hedeflemektedir.

TRANVÍA metodolojisi bütüncül bir bakışa dayanmaktadır. Bu bütüncül bakış açısı içerisinde insan onurunun temel dayanağı olarak insan hakları temelli yaklaşımın uygulanması söz konusu olup, özerk bölgelerde katılımın sağlanması ve çeşitliliğin yönetimine dayanak olarak kültürlerarası bakış açısı benimsenmiş ve analiz ve eylemlerinde kesişimselliği kapsayan toplumsal cinsiyet yaklaşımı hayata geçirilmiştir.

Bu yaklaşım, topluluk temelli katılımcı faaliyetler ile kamu politikaları üzerinden toplumsal dışlanmaya karşı mücadele edilebileceğini göstermektedir. Ayrıca bunun yapılabilmesi için hayatlarını etkileyen adaletsizlik, güvencesizlik ve eşitsizlikle başa çıkabilmeleri amacıyla dışlanan gençlerin güçlendirilmeleri gerektiği de ortaya koyulmuştur.⁹⁹

99. Daha detaylı bilgi için bkz.: <https://www.cepaim.org/publicacion/modelo-tranvia-transito-a-la-vida-adulta-bases-para-un-modelo-de-intervencion-comunitaria-con-juventud-extutelada/>

3. ÇIKARILACAK DERSLER VE SONUÇLAR

3.1. Çıkarılacak dersler

■ Bu derleme belgesinde yer alan çeşitli iyi uygulama örnekleri refakatsiz çocukların yetişkinliğe sorunsuz geçiş yapmalarını sağlamak için gerekli olabilecek farklı destek ve hizmet türlerini göstermektedir. Bu örnekler çocuklar ve gençlerin ilerleme ve gelişmesine katkıda bulunmak için başvurulabilecek farklı yol ve yöntemleri ortaya koymaktadır.

■ Kısaca ifade etmek gerekirse, bu iyi uygulama örneklerinden çıkarılan dersler şu hususların önemini vurgulamaktadır:

	Çocuk hakları temelli yaklaşım		Vasiler ve diğer destek türleri
	Çok disiplinli, çocuk merkezli ve çocuk dostu süreçler ve prosedürler		Yetişkinliğe geçiş için planlama yapmak ve bu planın devamlılığını sağlamak
	Tüm hakların kullanılmasını ve hizmetlere erişimi sağlamak için bütüncül yaklaşım		(Çocuk dostu) bilgiye erişim, ücretsiz nitelikli hukuki destek ve katılım hakkı

Çocuk hakları temelli yaklaşım

■ Bu derleme belgesinde yer alan iyi uygulama örneklerinin çoğu net biçimde çocuk haklarına dayalı bir yaklaşımı hem sistemik reformlar hem de bireysel dosya yönetimi açısından ön plana çıkarmaktadır. İyi uygulamalara örnek teşkil eden bu tedbirler yetişkinliğe geçişte çocuğa verilen desteğin güçlendirilmesi ile ilgilidir. Örneğin kanunda ve politikalarda bakım hizmetlerinin sona ermesinden sonra destek almak gibi eşit muamele ve bakım alma hakları net biçimde tanımlandığında refakatsiz çocuklar için haklarını talep etmek daha kolay hâle gelmektedir.

■ Refakatsiz genç çocuklar ve mülteciler kişisel olarak veya kurumlarla ilişkilerinde farklı zorluklarla karşılaşmaktadır; buna karşın özerk ve bağımsız genç yetişkinler olmak için yeteneklerini geliştirme hakkına sahiptirler. Bu gençlere bununla ilgili gereken becerileri

kazandırmak için sağlam bir yasal çerçeveye dayalı kapsamlı bir destek yapısına ihtiyaç vardır. Ayrıca gençlerin gelişim sürecine göre değişmekle birlikte bu amaca ulaşmak için 18 yaşından sonra da desteğin devam etmesi gerekebilir.

■ *CM/Rec(2019)4* sayılı tavsiye kararında vurgulandığı gibi Avrupa Konseyi üye ülkeleri genç mültecilerin yetişkinliğe geçişine ilişkin yasal çerçevelerini iyileştirmek ve ayrımcılık gözetmeden, özel koruma ihtiyaçları veya diğer ihtiyaçları gerektiği gibi dikkate alarak bu çocuklara ihtiyaç duydukları koruma ve desteği sunmak konusunda teşvik edilmektedir. Ayrıca bu çocuklara ve gençlere destek verenlerin görev ve sorumlulukları net biçimde tanımlanmalı, bu konuda iyi bir koordinasyon sağlanmalı ve bu kişi ve kurumlara yeterli kaynak ayrılmalıdır. Bu konuda hem devlet kurumları hem de sivil toplum ortakları sürece dâhil edilmelidir.

■ Bireysel dosya yönetimi alanında bu derleme belgesinde yer alan iyi uygulama örneklerinin çoğu çocuk haklarına odaklı bir yaklaşımı net biçimde ortaya koymaktadır. Çocuklar ve gençler sadece sunulan hizmetlerden yararlanan bir kesim olarak değil de hakları bulunan insanlar olarak görülmekte ve onlara buna göre muamele edilmektedir. Çocuklara geleceklerini şekillendirecek kararlara anlamlı bir şekilde katılmalarını sağlayan çocuk dostu bilgiler verilmektedir. Bu yaklaşım hem güçlendiricidir hem de çocuğun görüşlerine yeterince önem verildiği için daha kalıcı sonuçları beraberinde getirir. Bakım hizmetlerinin planlanmasına yönelik araçlar çocuğun bireysel koşullarına odaklanır ve çocuğun yüksek yararını karar alma sürecinin merkezine yerleştirir. Hedef odaklı uyum süreçlerinde kapsayıcılık ve ayrımcılıkla mücadele desteklenir. Çocuğun gelişimi bağımsızlığını artıracak şekilde eğitime, sosyal yardımlara ve mesleki eğitim fırsatlarına erişimi sağlanarak güvence altına alınır.

■ Rehberlerde ve *CM/Rec(2019)4 sayılı tavsiye kararında* açıklandığı gibi genç mültecilerin anlamlı bir şekilde katılımının sağlanması için kültürel, sosyal ve siyasi katılımlarının aktif olarak desteklenmesi ve onları etkileyen politika ve projelerin hazırlanmasında doğrudan sürece dâhil edilmeleri gerekmektedir. *#Part of Europe*¹⁰⁰ adlı raporunda Voicify isimli kuruluş “Genç Mülteciler, Sürgündekiler, Göçmenler, Sığınmacılar ve Belgesizlerin” eksiksiz, etkin, yapıcı ve kapsayıcı biçimde siyasi katılımının önündeki engel ve bariyerleri tespit etmiş ve bu engelleri ortadan kaldırmak için yetkili makamlara, kurumlara ve sivil toplum kuruluşlarına somut politika tavsiyeleri vermiştir.

Vasilerin kilit rolü ve diğer destekler

■ *CM/Rec(2019)11 sayılı tavsiye kararında* vurgulandığı gibi vasilerin yetişkinliğe geçişte çocuklara yol göstermek ve desteklemek açısından önemli bir rolü vardır; vasiler bu rollerini bireyselleştirilmiş yaşam projeleri üzerinden de yerine getirir. Rehberlik sunmak ve kullanılan araçlar açısından ortaya konan sistemler ve iyi uygulamaların yanı sıra vasilere yönelik düzenli eğitimler ve koçluk hizmetleri vasilerin çocukları ve gençleri destekleme becerilerini ve kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olur.

■ Gençlerin yetişkinliğe geçiş sürecinde bir mentörden destek almaları hâlinde önemli faydalar elde edilebilir. Bazı programlarda mentörler faydalı bilgiler paylaşabilen ve refa-

100. Bkz. <https://bit.ly/3y8fg3H> sayfa 36ff.

katsiz genç göçmen olarak kendi yetişkinliğe geçiş sürecinde edindikleri deneyimlerle şekillenen bir rehberlik sunabilecek akranlardır; mentörler ayrıca yerel topluluk ile göçmen arasında köprü vazifesi gören ve çocuğun uyum ve topluma dâhil olmasını kolaylaştıran bir gönüllüdür. Her iki model de mentörlerden danışmanlık alanların hayatlarının bu önemli aşamasında ihtiyaç duydukları güven, beceri ve sosyal ağları geliştirmelerine yardımcı olmak açısından başarısını ispat etmiştir.

Çok disiplinli, çocuk merkezli ve çocuk dostu süreçler ve prosedürler

■ Refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçiş sürecindeki haklarını kullanabilmeleri ve ihtiyaçlarını yeterli şekilde karşılamak için bu derlemeye dâhil edilen bazı iyi uygulama örneklerinde farklı disiplinlerden meslek uzmanlarını sürece katan çok disiplinli bir yaklaşım benimsenmektedir. Çocuğun istek ve ihtiyaçlarına kapsamlı ve ihtiyaca uygun bir yanıt verebilmek için çocuğun vasisi çoğu zaman çocuğu ihtiyaç duyduğu ihtisaslaşmış hizmetlere yönlendirir ve bu hizmet birimlerinden alınacak desteği koordine eder. Bu hizmetler çocuk merkezli olduğunda ve çocuk dostu bilgi verilerek çocuk dostu biçimde sunulduğunda en fazla etkiye sahip olur. *CM/Rec(2019)4 sayılı tavsiye kararında* açıklandığı gibi: “Genç mültecilerin yetişkinliğe geçişini planlamak ve kolaylaştırmak için üye devletler gerektiğinde çocuk koruma, gençlik hizmetleri, sağlık, eğitim, sosyal koruma veya refah, göç, adalet ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi alanlarda faaliyet gösteren ulusal, yerel ve bölgesel makamlar arasında uygun olduğu gibi **kapsamlı disiplinler arası iş birliğini** geliştirmelidir. Bu kurum ve kuruluşlar arasındaki bilgi paylaşımı bu hizmetlerin koordinasyonu güçlendirilmeli ve gençlerin ihtiyaç duydukları hizmetlere erişimini kolaylaştırılmalıdır.” Benzer şekilde bu tavsiye kararı her refakatsiz çocuğun kendine has ihtiyaçlarının ve durumunun “*bireyselleştirilmiş, çok disiplinli ve kapsamlı bir yaklaşımla*” dikkate alınmasının önemini vurgular.¹⁰¹

Yetişkinliğe geçişin planlanması ve devamlılığın sağlanması

■ [Refakatsiz göçmen çocuklara yönelik yaşam projeleri hakkında CM/Rec\(2007\)9 sayılı tavsiye kararı](#) üye devletlere politikaları, kanunları ve uygulamalarında yaşam projelerine yer verecek adımları atmaları yönünde çağrıda bulunur. Bu derleme çalışmasına dâhil edilen bazı örnekler gençlerin yetişkinliğe geçiş döneminde onlara sunulan hizmetlerin devamlılığını destekleyen yaşam projelerini bakım hizmetlerine yönelik yaklaşım olarak benimsemektedir. Bu örnekler yetişkinliğe geçiş aşamasında barınma, psiko-sosyal danışmanlık, hukuki destek ve sağlık hizmetlerinin devam ettirilmesinin önemini ön plana çıkarır. Bu hizmetlerin 18 yaşından sonra da sürdürülmesi sayesinde gençler sistem dışına atılıp sömürü, istismar veya insan ticareti riskiyle karşılaşıp evsiz hâle gelmez. Yetişkinliğe geçiş döneminin planlanması gencin karşılaşabileceği yasal sorunların zamanında yani ideal olarak 18 yaşına gelmeden önce çözülmesi için çalışılması ve 18 yaşından sonra da yasal prosedürler devam ederse verilen desteğin sürmesi anlamına gelir. *CM/Rec(2019)4 sayılı tavsiye kararında* yer alan rehber ilkelerde belirtildiği gibi üye devletler 18 yaşına girince bunun sonucu olarak haklarında ve sorumluluklarında herhangi bir değişiklik oluyorsa veya 18 yaşına girmenin başka bir sonucu varsa bunun hakkında gençlere zamanında, net ve şeffaf bilgi vermelidir ve gerektiğinde genç mültecilere yetişkinliğe geçiş döneminde göçmenlik statüleri ve haklarına erişim konularında ücretsiz hukuk tavsiyesi verebilmelidir. Geçiş dönemine gerektiği gibi hazırlanıp ayrıca yetişkinlik sonrasında destek vermeye

101. CM/Rec(2007)9 sayılı Tavsiye Kararı.

devam edilirse gence istikrarlı ve güvenli bir yol sunulmuş olur.

Hakların kullanılması ve hizmetlere erişimi sağlayan bütüncül yaklaşım

■ Son olarak bu derleme belgesi çocukların yetişkinliğe geçişte ihtiyaçlarını ve haklarını gözeterek şekilde bütüncül bir yaklaşım benimseyen bazı girişimleri ön plana çıkarmıştır. Bunun tek sebebi refakatsiz çocukların bazı haklara sahip olması değildir; bunun gerekli olmasının bir başka sebebi de çocukların haklarının birbirine bağımlı olması ve bir hakkın diğer haklar üzerindeki olası etkisidir. Örneğin güvenli ve uygun barınma olanaklarının sunulması sağlık gibi diğer alanlarda da daha iyi sonuçların elde edilmesine katkıda bulunacaktır. Farklı barınma seçeneklerinin sunulması sayesinde yetkili makamlar geçiş dönemindeki gençlerin yaşlarına ve kişisel gelişim düzeylerine uygun ihtiyaçlarını daha iyi biçimde karşılayabilecektir. 18 yaşına yaklaşan gençlere ve genç yetişkinlere “destekli bağımsız yaşama” çözümleri sunulmalıdır çünkü bu tür düzenlemeler hem uyumun hem de bireyin özerkliğinin artmasını destekler.¹⁰² Vasilik hizmetlerinden artık yararlanamayacak olan gençlerin durumuna ve ihtiyaçlarına çoğunlukla daha uygun olan yaygın eğitimin güçlendirilmesi de bu gençlerin toplumsal uyum ve iş gücü piyasasına giriş için ihtiyaç duydukları bilgi ve becerilere ulaşmasını sağlayabilir.

■ *CM/Rec(2019)4* sayılı tavsiye kararında yetişkinliğe geçiş yapanların haklarının korunması ve onlara fırsat sunulmasına ilişkin bütüncül bir yaklaşımı benimseyen kapsamlı kılavuz ilkeler de yer alır. Bu kararda vurgulandığı gibi “eğitim, barınma, istihdam ve psiko-sosyal desteği de içeren sağlık hizmetlerine erişim sadece hak değildir aynı zamanda gençlerin topluma dâhil olmasını da kolaylaştırır ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve ayrımcılığı da kapsayacak şekilde şiddet, istismar ve sömürüye maruz kalma risklerini azaltır.”¹⁰³

Çocuk dostu bilgiye erişim, ücretsiz ve nitelikli hukuki destek ve katılım hakkı

■ Geleceklerinin belirsiz olması yetişkinlik çağına yaklaşan çocukların refahını ciddi biçimde etkileyebilir.¹⁰⁴ Bu derleme belgesinde yer alan altı ulusal rapor yasal yöntemlerin ülkeden ülkeye nasıl değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ücretsiz ve nitelikli hukuki desteği de kapsayacak şekilde kolay ve erişilebilir bilgi ve destek sunulması,¹⁰⁵ genç mültecilerin haklarını daha iyi anlamalarını ve talep etmelerini mümkün kılabilir. Derleme belgesinde yer alan diğer örneklerse gencin ihtiyaç ve içinde bulunduğu koşullara bağlı olarak tercümanlar, kültürel arabulucular gibi diğer destek türlerinden ve ücretsiz hukuki destekten de faydalanabileceğini göstermektedir. Özellikle de psiko-sosyal destek ihtiyacı

102. 14-16 Eylül 2022 tarihleri arasında çok taraflı bir proje olan “Building Futures, Sharing Good Practices: Migrant Children’s Transition to Adulthood – UACFutures” projesinin Yunanistan’a düzenlediği çalışma ziyaretine katılan bir katılımcının önerilerinden birisidir.

103. *CM/Rec(2019)4* sayılı Tavsiye Kararı [Supporting Young Refugees In Transition To Adulthood](#), (Genç Mültecilerin Yetişkinliğe Geçişte Desteklenmesi), Nisan 2019, syf. 7.

104. A.g.e. syf. 18-21 / syf. 68-70

105. Daha fazlası için bkz. in KIND ve Child Circle, *Advancing Protection for Unaccompanied Children for Unaccompanied Children in Europe by Strengthening Legal Assistance (Hukuk Desteğini Güçlendiren Avrupa’daki Refakatsiz Çocuklar için Korumanın Artrılması)*, <https://supportkind.org/wp-content/uploads/2021/01/Child-Circle- KIND-Report-FINAL.pdf>

olan veya yetişkinliğe geçiş sürecinde karmaşık yasal prosedürleri aşması gerekenler bu tür desteklerden yararlanabilir.

3.2. Sonuç ve ilerisi için öneriler

— Çocukluktan yetişkinliğe geçiş herkes için zorlayıcı olabilir, fakat refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklar için bu süreç oldukça karmaşık olabilir. Gençler yetişkinliğe geçiş yolunda birçok zorlukla karşılaşabilir, bu zorluklar içerisinde karmaşık yasal sistemlerden geçmek, iş ve ev bulmak ve yeni kültürlere uyum sağlamak olabilir. Bazı faktörler yetişkinliğe sorunsuz geçişi kolaylaştırabilir, buna karşın bazı faktörler de buna ilişkin önemli bir engel oluşturabilir.

— Refakatsiz göçmen çocukların yetişkinliğe geçişini **engellerebilecek** bazı faktörler şunlar olabilir:

- ▶ **Yasal engeller:** Bürokratik engellerin yanı sıra gerekli belgelerin edinilmesi için tamamlanması gereken karmaşık ve zaman alıcı prosedürler.
- ▶ **Sınırlı zaman:** Ülkeye geldiklerinde içinde buldukları yaştan dolayı (16-17 yaş) yetişkinliğe geçişten önceki zaman çok dar olabilir, bu durum da refakatsiz göçmen çocukların bağımsızlıklarını kazanmaları ve sosyal kapsayıcılık için gereken becerileri edinmelerini zorlaştırabilir.
- ▶ **Bilgi eksikliği:** Düzenleyici çerçeve, eğitim olanakları, iş gücü piyasasına giriş olanakları ve yöntemleri hakkında bilgi ve rehberlik eksikliği.
- ▶ **İstihdamla ilgili zorluklar:** Düzenli bir işte çalışılmasını sağlayacak iş sözleşmesinin imzalanmasında yaşanan zorluklar.
- ▶ **Ayrımcılık ve ırkçılık:** İş gücü ve konut piyasasına sınırlı erişim şeklinde de görülebilecek ayrımcılık ve ırkçılık refakatsiz çocukların ve yeni gelen göçmenlerin kişisel refahını etkileyerek onların bağımsızlığını kazanma ve topluma dâhil olma yolunda önlerine ilave engeller çıkarır.
- ▶ **Travma:** Menşe ülkede veya göç yolunda yaşanan travmatik deneyimlerin aşılması zor olabilir, bu durum da sosyal kapsayıcılık sürecini zorlaştırabilir.

— Refakatsiz göçmen çocukların yetişkinliğe geçişini **kolaylaştırabilecek** bazı faktörler şunlar olabilir:

- ▶ **Mevzuat:** Bazı ülkeler yetişkinliğe sorunsuz geçişi kolaylaştırmayı amaçlayan ileri düzeyde birdüzenleyici yasal çerçeve tanımlaması yapmıştır.
- ▶ **Kabul:** Sosyal kapsayıcılığın ve geçiş sürecinin başarısı ve travmalardan ve yaşanan zorluklardan sonra toparlanma yerel bağlamdan önemli ölçüde etkilenen kabul deneyimine bağlıdır.
- ▶ **İlişkiler:** Yetişkinler ve akranlarla kurulacak resmi ve gayri resmi ilişkiler gençlerin ve genç yetişkinlerin yetişkin olma yolculuğunda desteklenmesi için çok önemlidir. Kabul merkezlerinde çalışan eğitimciler ve vasiler bu anlamda çok önemli bir rol oynayabilir.

- **Eğitim:** Eğitime ve mesleki eğitime erişim topluma dâhil olma yolunda refakatsiz çocukların yatırım yapması gereken çok önemli bir aşamadır.
- **Konut ve barınma:** Aile evinde kalma veya denetimli ve destekli yarı-özerk biçimde barınma gibi geçiş dönemi çözümleri barınma açısından bağımsızlığın elde edilmesi sürecini kolaylaştırabilir.

“Koruma çocuğun 18. yaş gününde sona ermez”¹⁰⁶

■ “Building Futures, Sharing Good Practices: Migrant Children’s Transition to Adulthood – UACFutures” (*Geleceğin İnşası ve İyi Uygulama Paylaşımı: Göçmen Çocukların Yetişkinliğe Geçiş – UACFutures*) projesi refakatsiz göçmen çocukların yetişkinliğe geçişte etkin biçimde desteklenmesi için gerçek bir diyalog ve iyi uygulama paylaşımı ortamı oluşturmuştur. Yaşanan zorlukların, eksikliklerin ve iyi uygulamaların haritasının çıkartılması ve bu konularla ilgili görüşlerin alınması ile daha destekleyici, kapsayıcı ve sorunsuz bir geçiş için ileride atılması gereken adımlara ışık tutmuştur.

■ Refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçiş sırasında etkin biçimde desteklenmesi; bu gençlerin temel haklarının ihlal edilmemesi, sosyal dışlanmanın önlenmesi, kapsayıcı ve dirençli toplumlar oluşturulması ve huzurlu biçimde birlikte yaşamının desteklenmesi için oldukça önemlidir.

■ Refakatsiz göçmen çocuklar ve gençler kaynak olarak görülebilecek, motivasyonu ve istekleri olan bir gruptur, onları potansiyellerini tam olarak gerçekleştirmeleri için desteklemek önemlidir. Bu çocuklar ve gençler güçlendirilirse ve özerkliklerini elde ederse, topluma aktif biçimde katılır, kendilerini geliştirecek fırsatlar elde eder ve yeni katıldıkları toplulukların gelişimine olumlu katkıda bulunabilir.

106. Sayfa 27, https://picom.org/wp-content/uploads/2019/09/2019_Guidance_childrens_rights_in_return_policies.pdf

EK I - AVRUPA KONSEYİ'NİN ÖNEMLİ REFERANS BELGELERİ

Bakanlar Komitesi

- ▶ Göçmen, mülteci ve sığınma başvurusunda bulunan kadınlar ve kız çocuklarının haklarının korunması hakkında [CM/Rec\(2022\)17 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Göç bağlamında refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş çocuklara etkili vasilik sunulması hakkında [CM/Rec\(2019\)11 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Yetişkinliğe geçiş sürecindeki genç mültecilerin desteklenmesi hakkında [CM/Rec\(2019\)4 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Gençlerin haklara erişimi hakkında [CM/Rec\(2016\)7 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Kaliteli eğitim sunulması hakkında [CM/Rec\(2012\)13 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Hareketlilik, göç ve sağlık hizmetlerine erişim hakkında [CM/Rec\(2011\)13 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Göçmenlerin becerilerinin doğrulanması hakkında [CM/Rec\(2011\)2 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ [Çocuk dostu sağlık hizmetleri rehberi](#), 21 Eylül 2011
- ▶ 17 Kasım 2010 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen [Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin çocuk dostu adalet rehberi](#) ve açıklayıcı notları
- ▶ 1 Temmuz 2009 tarihinde Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilen [hızlandırılmış iltica prosedürleri bağlamında insan haklarının korunması rehberi](#)
- ▶ Göçmenlerin ve göçmenlik geçmişine sahip olanların istihdama erişimlerinin artırılmasına yönelik [CM/Rec\(2008\)10 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Göçmenlerin ve göçmenlik geçmişine sahip olanların çocuklarının uyumunu güçlendirmeye yönelik [CM/Rec\(2008\)4 sayılı Tavsiye Kararı](#)
- ▶ Refakatsiz göçmen çocuklara yönelik yaşam projeleri hakkında [CM/Rec\(2007\)9 sayılı Tavsiye Kararı](#) ve Bakanlar Komitesinin üye ülkelere yönelik aldığı refakatsiz çocuklara yönelik yaşam projeleri hakkında CM/Rec(2007)9 sayılı Tavsiye Kararının [açıklayıcı notları](#)

Parlamente Asamblesi

■ *Tavsiyeler*

- ▶ [2190 sayılı Tavsiye \(2020\)](#) – Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Çocuklara yönelik Etkin Vasılık
- ▶ [2056 sayılı Tavsiye \(2014\)](#) – Çocukların göç kapsamında idari gözetimine alternatifler
- ▶ [1985 sayılı Tavsiye \(2011\)](#) – Düzensiz durumdaki belgesiz göçmen çocuklar: gerçek bir endişe kaynağı
- ▶ [1939 sayılı Tavsiye \(2010\)](#) – Ebeveyn bakımından mahrum kalan çocuklar: acil eylem ihtiyacı
- ▶ [1703 sayılı Tavsiye \(2005\)](#) – **İltica başvurusunda bulunan ailesinden ayrı düşmüş çocukların korunması ve desteklenmesi**
- ▶ [1652 sayılı Tavsiye \(2004\)](#) – Mültecilerin ve ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin eğitimi
- ▶ [1596 sayılı Tavsiye \(2003\)](#) – Avrupa'daki genç göçmenlerin durumu
- ▶ [1093 sayılı Tavsiye \(1989\)](#) – Göçmen çocukların eğitimi

■ Kararlar

- ▶ [2449 sayılı karar \(2022\)](#) – Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş göçmen ve mülteci çocukların korunması ve alternatif bakımı
- ▶ [2354 sayılı karar \(2020\)](#) – Refakatsiz ve ailesinden ayrı düşmüş göçmen çocuklara yönelik etkili vasılık
- ▶ [2324 sayılı karar \(2020\)](#) – Avrupa'daki kayıp mülteci ve göçmen çocuklar
- ▶ [2295 sayılı karar \(2019\)](#) – Göçmen çocuklara yönelen şiddet ve sömürünün durdurulması
- ▶ [2220 sayılı karar \(2018\)](#) – Zorunlu eğitim yoluyla göçmen çocukların uyumu, güçlendirilmesi ve korunması
- ▶ [2243 sayılı karar \(2018\)](#) – Avrupa Konseyi üye ülkelerinde göçmen ve mültecilerin aile birleşmesi
- ▶ [2195 sayılı karar \(2017\)](#) – Refakatsiz göçmen çocuklara yönelik çocuk dostu yaş tespiti
- ▶ [2176 sayılı karar \(2017\)](#) – Kritik Baskı Anlarında Mültecilerin Uyumu: Geçmiş deneyimlerden çıkarılan dersler ve iyi uygulama örnekleri
- ▶ [2159 sayılı karar \(2017\)](#) – Mülteci kadınların ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı korunması
- ▶ [2136 sayılı karar \(2016\)](#) – Avrupa'daki refakatsiz çocukların korunması çalışmalarının uyumlaştırılması
- ▶ [2139 sayılı karar \(2016\)](#) – Avrupa'daki tüm çocukların sağlık hizmetlerine erişiminin sağlanması
- ▶ [2097 sayılı karar \(2016\)](#) – Tüm çocukların okula ve eğitime erişimi

- ▶ [1996 sayılı karar \(2014\)](#) – Göçmen Çocuklar: 18 yaşında hangi haklar?
- ▶ [2020 sayılı karar \(2014\)](#) – Çocukların göç kapsamında idari gözetimine alternatifler
- ▶ [1946 sayılı karar \(2013\)](#) – Sağlık hizmetlerine eşit erişim
- ▶ [1810 sayılı karar \(2011\)](#) – Avrupa'daki refakatsiz çocuklar: Varış, kalış ve geri dönüş sorunları

Göç ve Mülteciler Genel Sekreterliği Özel Temsilcisi:

- ▶ Bakanlar Komitesi tarafından Mayıs 2021'de kabul ettiği [Avrupa'da Göç ve İltica bağlamında Savunmasız durumdaki Kişilerin Korunmasına yönelik Eylem Planı \(2021-2025\)](#)
- ▶ [Mülteci ve Göçmen Çocuklar için Aile Birleşmesi El Kitabı – Standartlar ve Umud Vadeden Uygulamalar](#), 2020
- ▶ [Göç alanında çocuk dostu yaklaşımların desteklenmesi – Standartlar, rehber ilkeler ve mevcut uygulamalar](#), Aralık 2019

Belgeler, Yayınlar, Multi Medya, Raporlar vs.

- ▶ [Gençlik Çalışmaları ve Gençlik Politikaları üzerinden Yetişkinliğe Geçişte Genç Mültecilerin Desteklenmesi İstişare Toplantısı Raporu](#) (DDP-YD/ETD (2020) 124), 2020
- ▶ [Genç Mülteciler ve Sığınmacıların Ciddiye Alınması Raporu: Bilgi, Politika ve Gençlik Çalışmaları Uygulamaları – Avrupa Görüş Alışverişi ve Tartışma Çalıştayı](#) (DDP-YD/ETD (2020) 59), 2020
- ▶ Göç bağlamında çocukların yaş tespiti – [Politika Belirleyenlere yönelik Rehber](#), 2019
- ▶ [Yaş tespiti prosedüründeki haklarınız – Göç bağlamında çocuklara yönelik bilgilendirme](#) (2019)
- ▶ [Biz çocuğuz, bizi duyun! Çocuklar yaş tespiti hakkında konuşuyor](#) (2019) Yaş tespiti konusunda refakatsiz çocuklarla yapılan istişareler hakkında rapor
- ▶ [Çocuk dostu bilgileri göç bağlamında çocuklara nasıl aktarılır](#) – Ön Cephede görev yapan meslek uzmanları (profesyoneller) için el kitabı, 18 Aralık 2018
- ▶ [Göç bağlamında çocuklara çocuk dostu bilgilendirme yapılması: Çocuklar ne düşünüyor?](#) (2018)
- ▶ [Birlikte STEP-by-STEP \(Adım Adım\): Genç mültecilerle birlikte çalışanlar için destek, ip uçları, örnekler ve olasılıklar](#), 2018
- ▶ [Yaş tespiti: Avrupa Konseyi üye ülkelerinin göç bağlamında çocuk haklarına saygılı politika, prosedür ve uygulamaları](#) (2017)
- ▶ [Yetişkinliğe Geçişte Genç Mültecilerin Desteklenmesi Rehberi hakkında Uzman Panelinin Raporu](#) (DDCP-YD/ETD (2017) 190), 2017

- ▶ [Eğitim paketi](#), gençler ve yetişkinlerle örgün eğitimin dışındaki kültürler arası eğitim için kaynaklar, ynlemler ve faaliyetler (2016'da revize edildi)
- ▶ Yargıda Uygulayıcılar için El Kitabı (2. Basım), Göçmenlerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa Sosyal şartı kapsamında Korunması, 2016
- ▶ [ocuk hakları ve sosyal hizmetler](#) (2016)
- ▶ [Gençlerin bilgilendirme ve danışmanlık sayesinde haklarına erişmeleri](#), Gençlerin hakları hakkında nasıl bilgilendirileceği hakkında araç kiti (2015)
- ▶ [T-kits](#)
- ▶ [Yetişkinliğe geçiş döneminde olan Mülteciler ve Sığınmacılara Destek Verilmesinde Sektörler Arası İş Birliğinin Geliştirilmesi Bölge Semineri Raporu "18 yaşında hangi haklar ve gerçekliklerle söz konusu?"](#) (DDCP-YD (2016) 150), 2015
- ▶ [ocuk haklarının güvence altına alınması: Alternatif bakım hizmetleri altındaki çocuklarla birlikte çalışan meslek uzmanlarına yönelik rehber](#) (2014)
- ▶ Avrupa Konseyi ve BMMYK, [On Sekiz Yaşına Giren Refakatsiz ve Ailesinden Ayrı Düşmüş Sığınmacı ve Mülteci ocuklar: Kutlanacak Ne Var?](#), Mart 2014.
- ▶ Refakatsiz göçmen çocuklar için yaşam projeleri, [n Cephe de görev yapan meslek uzmanları \(profesyoneller\) için el kitabı](#) (2010)
- ▶ [Broşür: Bakım Hizmetinden Yararlanan ocuklar ve Gençler: Haklarınızı Keşfedin!](#) (2009)
- ▶ [Yaygın eğitimde kolaylaştırıcı el kitabı](#), (2009)
- ▶ [Risk altındaki ve bakım hizmetinden yararlanan çocukların hakları](#) (2006)

EK II – OKUMA LİSTESİ

- ▶ Avrupa Göç Ağı (EMN), EMN Inform, [Refakatsiz çocukların yetişkinliğe geçişi](#), Kasım 2022.
- ▶ Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı (FRA), [AB'de genç mültecilerin uyumu: iyi uygulamalar ve zorluklar](#), 2019.
- ▶ Avrupa Komisyonu, Eğitim, Gençlik, Spor ve Kültür Genel Müdürlüğü, [Göç ve mülteci konuları bağlamında gençlik çalışmalarının katkısı : Genç işçilere yönelik uygulamalı araç kiti ve politika oluşturanlara yönelik tavsiyeler: Avrupa Birliği Gençlik Çalışmaları Planı \(2016-2018\) kapsamında kurulan Uzman Grubunun Sonuçları](#), Yayın Ofisi, 2019.
- ▶ Avrupa Göç Ağı, [Göç Eden Çocuklar: Avrupa Komisyonu'nun göç eden çocukların korunması hakkındaki tebliğine ilişkin 2020 yılındaki uygulama durum raporu](#) 2017, 2022.
- ▶ EMN, [Statü Belirleme Aşamasından sonra Refakatsiz Çocuklara yönelik Yaklaşımlar](#), 2018.
- ▶ OXFAM, [Bize bizi neyin beklediğini öğretin: Avrupa'daki refakatsiz yabancı çocukların yetişkinliğe geçişi: Fransa, Yunanistan, İrlanda, İtalya ve Hollanda örnekleri](#), 2021
- ▶ ISMU Vakfı (2019), [Yol Ayrımı. Yetişkinliğe Geçiş Sürecindeki Refakatsiz ve Ailesinden Ayırı Düşmüş Çocukların İtalya'daki Durumu](#). UNICEF, BMMYK e IOM, Roma.
- ▶ Belgesiz Göçmenlerle ilgili Uluslararası İş Birliği Platformu (PICUM), [18 yaşına girmek ve belgesiz olmak: Çocukların yetişkinliğe geçişte desteklenmesi](#), 2022
- ▶ SOS Children's Villages International ve CELCIS, İskoçya Bakım Hizmeti Alan Çocuklar Mükemmeliyet Merkezi, Strathclyde Üniversitesi, [Bakım Hizmetlerinden Ayrılma-ya Hazırlanma, Pratik Rehber](#), 2017.
- ▶ BM Genel Kurulu, [Çocuklara Sunulabilecek Alternatif Bakım Hizmetleri Rehberi](#) Genel Kurul kararı, 24 Şubat 2010, A/RES/64/142
- ▶ VYRE, [VYRE Refakatsiz Çocuk Mülteciler hakkındaki Oturumun Raporunu Yayımladı](#), 2016

Bu derleme, Avrupa Birliği'nin İltica, G ve Uyum Fonu (AMIF) ile Avrupa Konseyi tarafından finanse edilen, çok taraflı bir proje olan "Building Futures, Sharing Good Practices: Migrant Children's Transition to Adulthood – UACFutures" (Geleceğin İnşası, İyi Uygulamaların Paylaşımı: Göçmen ocukların Yetişkinliğe Geçişi – UACFutures) kapsamında hazırlanmıştır.

Derlemenin amacı, refakatsiz göçmen ve mltesi çocukların yetişkinliğe geçişi sürecinde desteklenmesine katkı sunan umut verici uygulamaları tanıtmaktır. Bu doğrultuda çalışma, alanda faaliyet gösteren meslek mensuplarına, kuruluşlara ve diğer paydaşlara ilham vermeyi ve rehberlik etmeyi hedeflemektedir.

Bu derleme belgesi, Avrupa Birliği/Avrupa Konseyi ortak programı "Batı Balkanlar ve Türkiye'ye Yönelik Yatay Destek" erevesinde yrtlen Türkiye'de G Bağlamında İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi projesi kapsamında Türkçe'ye çevrilmiştir. Bu derleme belgesi Avrupa Birliği'nin İltica, G ve Uyum Fonu ve Avrupa Konseyi tarafından finanse edilmiştir. Bu belgenin içeriği sadece yazarın görüşlerini temsil eder ve sadece yazarın sorumluluğundadır. Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi bu belgenin içindeki bilgilerin kullanılmasından doğabilecek hibir sorumluluğu kabul etmemektedir.

Avrupa Birliği ye ülkeleri bilgi, kaynak ve geleceklerini birleştirmeye karar vermiştir. Bu lkeler, birlikte, kültürel çeşitlilik, hoşgörü ve bireysel özgürlükleri korurken, istikrar, demokrasi ve sürdürülebilir kalkınma bölgesi oluşturmuşlardır. Avrupa Birliği, bu kazanımlarını ve değerini sınırları ötesindeki ülkeler ve insanlarla da paylaşmaya kararlıdır.

<http://europa.eu>

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önce gelen insan hakları kuruluşudur. Kuruluş, Avrupa Birliği'ne ye tüm ülkeler dahil olmak üzere 46 ye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi yeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşmenin ye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

www.coe.int

Avrupa Birliği ile birlikte ortak finanse edilmektedir

AVRUPA BİRLİĞİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Avrupa Konseyi ile birlikte ortak finanse edilmekte ve uygulanmaktadır